

**Bedrifiers vurdering av Innovasjon
Norges tjenester og programmer**

En nyttig verktøykasse

**Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som fikk
tilsagn i 2006**

**Oxford Research AS
November -07**

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).

Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Forord

Oxford Research har gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen (KEU) på oppdrag fra Innovasjon Norge. Bedrifter som har mottatt en tjeneste eller deltatt i et program finansiert av Innovasjon Norge i 2006 er blitt intervjuet angående ulike sider ved Innovasjon Norge og forventninger til effekter av prosjektet/aktiviteten. Polarfakta har, som underleverandør, stått for kundeintervjuene.

Det har vært oppnevnt en egen referansegruppe for undersøkelsen. Den har bestått av representanter for Innovasjon Norge og berørte departementer. Gruppen har kommet med verdifulle innspill til analysen av de presenterte data. I tillegg har det vært tett og god dialog med oppdragsgiver, primært representert ved Gry E. Monsen. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står likevel for utredernes regning.

Arbeidet med undersøkelsen har vært utført av et team bestående av administrerende direktør Harald Furre (prosjektleder), senioranalytiker Rune Stiberg-Jamt og analytiker Bjørn Brastad fra Oxford Research.

Vi vil takke Innovasjon Norge for oppdraget og alle bedriftene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen.

Kristiansand, november 2007

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Harald Furre".

Harald Furre

Oxford Research AS

Leserveiledning

Denne rapporten inneholder en mengde informasjon og data. I sammendrags- og oppsummeringskapittelet har vi forsøkt å lage en syntese av funnene i rapporten. Dessuten er det foretatt en vurdering av resultatene fra undersøkelsen sett i forhold til Innovasjon Norges mål. Denne delen kan leses selvstendig. For lesere som vil gå mer detaljert inn i rapporten, anbefaler vi at innlednings- og metodekapittelet leses.

Teksten knyttet til de ulike tabellene kommer gjennomgående før tabellen. Av den grunn kan det også forekomme at tekst og tilhørende tabell er på ulike sider.

Skalaene i figurene er fremstilt slik de også er benyttet i spørreskjemaet. Høye tall betyr gjennomgående stor grad av enighet/oppnåelse/tilfredshet.

I førundersøkelsen inngår både tjenester og programmer¹. For enkelts skyld har vi valgt å benytte begrepet *tjeneste* som felles betegnelse for alle typer bidrag til bedriftene fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle.

Antall svar (N) som er benyttet i analysen vil forsøksvis vises i figurene, der hvor plassen tillater det. På tjenestenivå benyttes det ulike vekter, avhengig av hvor mange tjenester som analyseres sammen. Disse vektene påvirker antall svar som fremkommer av analysen. For ikke å forvirre leseren med for mange ulike antall svar, selv antall som overstiger det som fremkommer av Tabell 8, vises derfor kun det faktiske antall svar knyttet til hver enkelt tjeneste. I tillegg er det antallet, 61, som oppga at de ikke har eller vil komme til å benytte tilbudet, holdt utenfor. Totalt antall svar vil dermed være 1625. Dette illustreres som dette: "Bygdeutviklingsmidler (N 177)". I de tilfeller det kun oppgis hvor mange svar en spesiell prosent utgjør, benyttes liten n. Når det er totalt antall svar, så er det stor N som benyttes. I tilfeller der det ikke er plass til å oppgi hver enkelt N, og antall svar ikke varierer stort, benyttes tallet for den første kategorien. Dette indikeres med $N \sim$.

---

¹ Et program er en skreddersydd pakke av tjenester levert med definert mål, målgruppe, budsjett og målgruppe. En tjeneste er et definert tilbud til en definert målgruppe.

Innhold

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon	10
1.1 Innledning	10
1.2 Undersøkelsens styrker og svakheter	11
1.3 Kundeeffektundersøkelsen 2006 – noen hovedtrekk	12
1.3.1 Betydelige økonomiske effekter av aktiviteten	12
1.3.2 Økt bidrag til samarbeid og innovasjon	12
1.3.2.1 Større samarbeidsbidrag	12
1.3.2.2 Vesentlige kunnskapsbidrag	13
1.3.2.3 Større bidrag til atferdsendringer	13
1.3.2.4 Økt innovasjonsbidrag	14
1.3.2.5 Store forskjeller i bedriftenes samlede resultater	15
1.3.3 Innovasjon Norge gjør en positiv forskjell – økt addisjonalitet ...	16
1.3.4 En verktøykasse som kan brukes	17
1.4 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	17
Kapittel 2. Innledning og bakgrunn	22
2.1 Hensikten med undersøkelsen	22
2.2 Innovasjon Norges formål	23
2.3 Hva omfatter undersøkelsen?	25
2.4 Begreper	26
2.5 Representativitet	26
Del 1: Metode	27
Kapittel 3. Undersøkelsesdesign	27
3.1 Modulbasert system	27
Nærmere om basismodulen	27
3.2 Tjenester	28
3.3 Populasjonen	29
3.4 Utvalg	30
3.5 Datainnsamling	32
3.5.1 Purrerutiner	32
3.6 Svar og frafall	32

3.7 Vekting av utvalget.....	34
3.8 Vurdering av datamaterialet og analyse.....	36
Del 2: Resultater fra undersøkelsen	38
Kapittel 4. Organisering og gjennomføring	38
4.1 Innledning	38
4.2 Bruk av tilbudt tjeneste	38
4.2.1 Status for igangsettingen	39
4.3 Fullfinansiering	41
4.4 Bidragsyttere til utvikling av prosjektidé/deltagelse i aktivitet.....	44
Kapittel 5. Addisjonalitet	46
5.1 Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet.....	46
5.2 Addisjonalitet etter tjeneste	49
Kapittel 6. Bidrag til samarbeid.....	52
6.1 Samarbeid etter tjeneste	53
6.2 Samarbeid etter bedriftsstørrelse	55
6.3 Samarbeid etter distriktpolitisk virkeområde.....	55
6.4 Samlet samarbeidsbidrag.....	56
6.4.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste	56
6.4.2 Samlet samarbeidsbidrag etter bedriftsstørrelse	57
6.4.3 Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde	58
6.4.4 Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet	59
Kapittel 7. Bidrag til kunnskapsutvikling.....	60
7.1 Bidrag til økt kunnskap etter tjeneste.....	61
7.2 Bidrag til økt kunnskap etter bedriftsstørrelse.....	63
7.3 Bidrag til økt kunnskap etter distriktpolitisk virkeområde	64
7.4 Samlet bidrag til økt kunnskap	65
7.4.1 Samlet bidrag til økt kunnskap etter virkemiddel.....	65
7.4.2 Samlet bidrag til økt kunnskap etter bedriftsstørrelse	66
7.4.3 Samlet bidrag til økt kunnskap etter distriktpolitisk virkeområde.....	67
7.4.4 Samlet bidrag til økt kunnskap etter addisjonalitet	68
Kapittel 8. Atferdsendring.....	69
8.1 Atferdsendringer på overordnet	69
8.2 Atferdsendring etter tjeneste	70
8.3 Atferdsendring etter bedriftsstørrelse	72
8.4 Atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde.....	72
8.5 Samlet bidrag til atferdsendring	73

8.5.1	Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste	73
8.5.2	Samlet bidrag til atferdsendring etter bedriftsstørrelse	74
8.5.3	Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde.....	75
8.5.4	Antall bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet	75
Kapittel 9. Bidrag til innovasjon		77
9.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder	77
9.1.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste.....	78
9.1.2	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter bedriftsstørrelse.....	79
9.1.3	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktpolitisk virkeområde.....	80
9.2	Bidrag til innovasjon på delområder	81
9.2.1	Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste	82
9.3	Samlet bidrag til innovasjon	84
9.3.1	Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste	85
9.3.2	Samlet bidrag til innovasjon etter bedriftsstørrelse	86
9.3.3	Samlet bidrag til innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde...	87
9.3.4	Samlet bidrag til innovasjon etter addisjonalitet	87
9.4	Prosjektenes/aktivitetenes nyhetsgrad.....	88
9.4.1	Radikale innovasjoner etter tjeneste.....	89
9.4.2	Radikale innovasjoner etter bedriftsstørrelse.....	90
9.4.3	Radikale innovasjoner etter distriktpolitisk virkeområde.....	91
Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem....		93
10.1	Andel utviklingsorienterte bedrifter	93
10.2	Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	94
10.2.1	Tjenestefordeling i de tre gruppene	94
10.2.2	Størrelsesfordeling i de tre gruppene.....	95
10.2.3	Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene..	96
10.2.4	Bedriftenes alder i de tre gruppene	96
10.2.5	Fordeling ut fra prosjektkjennetegn i de tre gruppene.....	97
10.2.6	Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene.....	97
10.2.7	Addisjonalitet i de tre gruppene	98
10.2.8	Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene..	99
Kapittel 11. Prosjektenes økonomiske bidrag.....		100
11.1	Innledning	100
11.2	Viktighet for overlevelse	100

11.2.1 Viktighet for overlevelse etter tjeneste	101
11.2.2 Viktighet for overlevelse etter bedriftsstørrelse	102
11.2.3 Viktighet for overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde.....	103
11.2.4 Viktighet for overlevelse etter addisjonalitet	104
11.3 Viktighet for konkurranseevne.....	105
11.3.1 Viktighet for konkurranseevne etter tjeneste.....	106
11.3.2 Viktighet for konkurranseevne etter bedriftsstørrelse.....	107
11.3.3 Viktighet for konkurranseevne etter distriktpolitisk virkeområde	108
11.3.4 Viktighet for konkurranseevne etter addisjonalitet.....	109
11.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling.....	110
11.4.1 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter tjeneste.....	111
11.4.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter bedriftsstørrelse.....	112
11.4.3 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde	113
11.4.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet.....	114
11.5 Endring av ansatte og omsetning	114
11.5.1 Økning i antall ansatte, omsetning og eksport	115

Del 3: De enkelte tjenestene.....118

Kapittel 12.Kort om hver enkel tjeneste.....118

12.1 Bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)	119
12.2 Distriktsrettede risikolån	120
12.3 Distriktsutviklingstilskudd	121
12.4 Grunnfinansieringslån-fiskeflåten.....	122
12.5 Landsdekkende risikolån.....	123
12.6 Risikolån landbruk	124
12.7 Landsdekkende utviklingstilskudd.....	125
12.8 Lavrisikolån.....	126
12.9 Lån til landbruket.....	127
12.10 NT-programmet.....	128
12.11 OFU-IFU	129
12.12 FRAM.....	130
12.13 Marint Innovasjonsprogram.....	131
12.14 VSP-Mat.....	132
12.15 VSP-Reindrift	133
12.16 Trebasert Innovasjonsprogram.....	134
12.17 Etablererstipend	135

12.18	Inkubatorstipend	136
12.19	Bygdeutviklingsstipend	137
12.20	Oppfinnerstipend	138
12.21	Internasjonalisering	139
Kapittel 13.Vedlegg		141
13.1	Distriktspolitisk virkeområde	141
13.1.1	Område A	144
13.1.2	Område B	144
13.1.3	Område C	144
13.1.4	Område D.....	145
13.2	Spørreskjema	146

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon

1.1 Innledning

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges tjenester har to *formål*:

- et internt formål som søker å bidra til forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene.
- et eksternt formål som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått igjen noe for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter.

Kundeeffektundersøkelsen er en av flere undersøkelser som inngår i et totalt evalueringssystem for Innovasjon Norge (IN). Enkelttjenester blir evaluert fra tid til annen. Det skal også med jevne mellomrom gjennomføres en ekstern evaluering av organisasjonen som helhet. Denne skal gjennomføres i regi av Nærings- og handelsdepartementet som Innovasjon Norges eierdepartement. Selv om kundeeffektundersøkelsen inneholder mye informasjon omkring Innovasjon Norges måloppnåelse, må den med andre ord ikke leses som en fullstendig evaluering av organisasjonens virke.

Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt. Etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter. Foreliggende undersøkelse er en førundersøkelse av bedrifter som fikk en tjeneste fra Innovasjon Norge i 2006.

Den samlede bevilgning til de tjenestene som er med i denne undersøkelsen, var på kr. 3 708 mill. i 2006. Den totale bevilgningen fra Innovasjon Norge var i 2006 på kr. 4 615 mill.. Dette betyr at denne undersøkelsen omfatter 80,3% av de totale bevilgningene fra Innovasjon Norge. Det er noe lavere enn for 2005 (85,7 %).

Foreliggende undersøkelse bygger på intervju av 1686 bedrifter og omhandler 21 ulike tjenester. For andre gang er internasjonaliseringstjenestene med i en bredde som gjør det mulig å analysere disse som en egen gruppe og omfanget av stipender er også bredere. Det er viktig å understreke at Innovasjon Norge gir rådgivning knyttet til alle sine tjenester, men det er altså noen tjenester som har rådgivning som en del av selve programinnholdet – ikke bare rådgivning knyttet til selve saksbehandlingen mv.

Innovasjon Norge ble etablert 1. januar 2004. Denne undersøkelsen er derfor den tredje som omtaler virksomheten i den sammenslåtte organisasjonen. Det eneste området innen Innovasjon Norge som ennå ikke dekkes av kundeeffektundersøkelsen, er reiselivsaktiviteten fra det gamle Norges Turistråd.

På et overordnet nivå kan man fastslå at resultatene for 2006-årgangen har endret seg en del fra de tre foregående år. Det er spesielt to forhold som utmerker seg. Prosjektene/aktivitetene har fått større betydning for virksomhetene i form av økt utløsende

effekt (addisjonalitet) og de har i større grad bidratt til samarbeid, atferdsendring og innovasjon. Basert på erfaringene fra etterundersøkelsen for 2003-kullet, er det grunn til å tro at dette bildet også vil gjelde når bedriftene undersøkes på nytt. Det viser seg at det er stor grad av samsvar mellom resultatene i førundersøkelsen og hva som kan forventes i etterundersøkelsen.

Rapporten består av tre deler utover dette sammendraget og innledningen. Del en er metodekapittelet. Del to en gjennomgang av hovedfunnene og i del tre presenteres sentrale data for hver enkelt tjeneste i kortform.

1.2 Undersøkelsens styrker og svakheter

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 21 ulike tjenester og foreliggende undersøkelsen omfatter en stor del av organisasjonens ressursbruk i 2006. Innovasjon Norges tjenester spenner vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste har sin egen innretning på disse og flere andre områder. I forhold til i hvilken grad kundeeffektundersøkelsen er egnet til å vurdere Innovasjon Norges aktivitet, kan det argumenteres langs to dimensjoner:

1. Innovasjon Norge har et formål fastsatt av Stortinget og Regjeringen. Målet søkes realisert gjennom å tilby et antall forskjellige tjenester til kundene. Hver for seg kan tjenestene ha ulike prioriteringer, men summen av tjenestene vil være et godt grunnlag for å vurdere hvorvidt Innovasjon Norge som helhet når sitt mål. Helhetsbetraktninger basert på kundeeffektundersøkelsen er derfor relevante, selv om tall på totalnivå tilslører naturlige og til dels ønskede ulikheter mellom tjenestene.
2. Innovasjon Norges tjenester er så ulike at helhetsbetraktninger ikke blir relevante. Analysene av kundeeffektundersøkelsen må primært gjøres på virkemiddelnivå fordi gjennomsnittallene tilslører en naturlig variasjon mellom tjenestene.

Etter vår oppfatning inneholder begge disse resonnementene gode poenger. Analysen av kundeeffektundersøkelsen er derfor søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjeneste. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester, vil det jo i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene vil derfor være relevante, men det er naturligvis viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på et mer omfattende undersøkelsesdesign tilpasset ulike programkonsept enn det kundeeffektundersøkelsen alene gjør.

Tilfredshet er som kjent forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte av de 21 tjenestene som omfattes. Det hadde imidlertid vært en styrke for bruken av resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, dersom Innovasjon Norge hadde fastsatt måltall for de ulike indikatorene som inngår i kundeeffektundersøkelsen. Det vil da vært lettere å få en omforent oppfatning av som er bra og hva som er mindre bra resultater. Innovasjon Norge er for tiden i gang med å utarbeide slike akseptmål.

1.3 Kundeeffektundersøkelsen 2006 – noen hovedtrekk

1.3.1 Betydelige økonomiske effekter av aktiviteten

Det kan fastslås at dersom ikke Innovasjon Norges tjenester hadde vært tilgjengelige for næringslivet, så ville svært mange prosjekter som er viktige for bedriftenes økonomiske utvikling ikke blitt gjennomført. Dette gjelder både i forhold til overlevelse og lønnsomhetsutvikling.

64 % av bedriftene mener at prosjektet/aktiviteten er viktig for deres overlevelse. Dette er tilnærmet samme andel som i 2005-undersøkelsen. Prosjektene/aktivitetene som har fått mye penger, har naturligvis størst betydning for bedriftenes overlevelse. Disse store innvilgningene er ofte lån. Prosjektene/aktivitetene har også stor betydning for overlevelse blant mottakerne av inkubator- og oppfinnerstipend.

Hele 75% av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten som har fått støtte, er viktig for bedriftens lønnsomhetsutvikling. Dette er tilnærmet samme andel som i 2005. Prosjektene/aktivitetene har større betydning for lønnsomhetsutviklingen for de finansielle tjenestene enn programmene. Dette skyldes blant annet at det bevilges ulike beløp til disse samt at de har forskjellige formål.

1.3.2 Økt bidrag til samarbeid og innovasjon

Det har vært en relativt sterk økning i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til samarbeid, atferdsendring og innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriften, det vil si er egenskaper som bidrar til å gi den konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at konkurransefortrinn vil være størst jo flere av områdene bedriften får til utvikling på. Det vil gjøre det mer komplekst å kopiere den, noe som vil gjøre det lettere å opprettholde konkurransefortrinn over tid.

1.3.2.1 Større samarbeidsbidrag

Prosjektene/aktivitetene har først og fremst ført til økt samarbeid med kunder (80 %) og leverandører (72 %), mens de har minst betydning for samarbeid med konkurrenter (35 %) og universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter (32 %). Dette er samme rangering som i førundersøkelsen for 2005. Et svært interessant trekk ved resultatene er at det har vært en gjennomgående økning i prosjektenes/aktivitetenes betydning for samarbeid med alle aktører fra 2005-kullet til 2006-kullet. Økningen ligger i intervallet fra 8 til 20 prosentpoeng. Økningen er minst for samarbeid med universitet, høyskole eller forskningsinstitutt, mens den er størst for samarbeid med leverandører.

I forhold til samarbeid ser vi også følgende trekk:

- Det er stor variasjon i samarbeidsbidrag mellom de ulike tjenestene.

- Prosjektene/aktivitetene har i størst grad bidratt til økt samarbeid med investorer og finansieringsmiljøer blant mottakere av Inkubatorstipend og Oppfinnerstipend.
- Det totale samarbeidsbidraget varierer lite ut fra bedriftsstørrelse.
- Prosjektenes/aktivitetenes totale samarbeidsbidrag er størst utenfor det distriktspolitiske virkeområdet og lavest i område A og B.

1.3.2.2 Vesentlige kunnskapsbidrag

Prosjektene/aktivitetene gir vesentlige kunnskapsbidrag i bedriftene, men bidragene varierer mellom indikatorene. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad ført til økt kunnskap når det gjelder produktutvikling (57 %) og markedsutvikling (50 %), mens de i minst grad har gjort det angående eksport (22 %) og internasjonalt samarbeid (28 %).

I forhold til bidrag til kunnskapsutvikling vil vi også framheve følgende forhold:

- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kunnskap i stor grad på 3,3 av 9 utvalgte områder. Kunnskapsbidraget varierer sterkt mellom tjenestene. OFU/IFU skårer aller høyest.
- Bedriftene med 0-4 årsverk skårer lavere enn de øvrige når det gjelder kunnskapsbidrag. Dette skyldes først og fremst at det er en større andel tjenester rettet mot primærnæringene blant de minste bedriftene.
- Det er ikke noen vesentlige forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kunnskapsøkning ut fra distriktspolitisk virkeområde både i forhold til produktutvikling, prosessutvikling, strategi, organisasjon og ledelse og kunnskap om opparbeiding av bedre nettverk. Dette gir visse indikasjoner på at Innovasjon Norge har bidratt til å redusere markedssvikten i viktige deler av kompetansemarkedet.

1.3.2.3 Større bidrag til atferdsendringer

Innen forskning knyttet til offentlige bedriftsrettede virkemidler er det et stadig sterkere fokus på i hvilken grad virkemidlene også fører til atferdsmessige endringer i bedriftene²(adferdsaddisjonalitet). Tankegangen er at dette vil gjøre at bedriftene står bedre i stand til å møte framtidige utfordringer.

Prosjektene/aktivitetene har gitt viktige bidrag til atferdsendringer i bedriftene. Bidragene er størst knyttet til kompetanseutvikling hos lederen og medarbeiderne (66 %), økt fokus på utvikling og innovasjon (60 %) og utvikling av nettverk (57 %), mens de er minst når det gjelder større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (23 %) og ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (14 %).

Prosjektenes/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer har økt relativt kraftig fra 2005 til 2006. Andelen store bidrag har økt klart for alle de områdene som det er mulig å sammenligne resultatene på. Dette gjelder å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid (20 prosentpoeng), ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (8 prosentpoeng), større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (11 prosentpoeng), bedre innsamling og strukturering av kunnskap (17 prosent-

---

² OECD, 2006. Government R&D Funding and Company Behaviour: Measuring Behavioural Additionality.

poeng), bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften (14 prosentpoeng) og økt fokus på utvikling av innovasjon (12 prosentpoeng).

Vi vil også framheve følgende utviklingstrekk:

- Det er stor variasjon i det samlede bidraget til atferdsendringer mellom tjenestene. Bidraget er størst blant de som har fått tilsagn om OFU/IFU og Inkubatorstipend, mens det er minst blant de som har fått Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Landbrukslån.
- Bedriftene med 0-4 årsverk skårer vesentlig lavere på atferdsendringer enn de øvrige størrelsesgruppene. Dette skyldes primært en overvekt av tjenester rettet mot primærnæringene.
- Bidraget til atferdsendringer er størst utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.
- Bidraget til atferdsendringer er minst blant de prosjektene som har lav addisjonalitet.

1.3.2.4 Økt innovasjonsbidrag

Prosjektene/aktivitetene gir viktige bidrag til innovasjon i bedriftene. Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til utvikling av nye produkter og tjenester (54 % i stor grad). Deretter følger markedsutvikling og/eller endret markedsføring (46 %), mens utvikling av nye produksjonsprosesser skårer lavest (30 %).

De tre hovedområdene er delt opp i 11 mer detaljerte indikatorer. Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til salg til nye kunder/kundegrupper (65 %). Deretter følger bidrag til utvikling av nytt produkt (61 %), forbedring av eksisterende produkter design, egenskaper & kvaliteter (59 %) samt effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (58 %). Dette er de samme områdene som i forrige forundersøkelse. Rekkefølgen er imidlertid noe annerledes, men den mest interessante er at skåren på spørsmålene har endret seg relativt sterkt.

Det har vært en gjennomgående økning av prosjektenes/aktivitetenes betydning fra 2005 til 2006 på alle områder. Økningen har vært sterkest når det gjelder lansering av produkt på ny måte (20 prosentpoeng), utvikling av nytt produkt (18 prosentpoeng) og salg til nye kunder/kundegrupper (16 prosentpoeng), mens den har vært svakest i forbindelse med utvikling av ny produksjonsteknologi for salg (5 prosentpoeng) og å endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av andre offentlige myndigheter (6 prosentpoeng).

Andre interessante funn i forhold til innovasjon er at:

- Alle tjenestene bidrar til innovasjon, men bidraget varierer sterkt mellom tjenestene. Det samlede bidraget er sterkest for Trebasert innovasjonsprogram, Distriktsrettet risikolån og OFU/IFU.
- Bedriftene med 0-4 årsverk skårer lavere når det gjelder innovasjonsbidrag enn de resterende virksomhetene.
- Det er ingen vesentlige forskjeller i innovasjonsbidrag ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette gir visse indikasjoner på at Innovasjon Norge har bidratt til å fremme innovasjon i hele landet.
- Innovasjonsbidraget er størst blant prosjektene/aktivitetene med høy addisjonalitet og minst blant de med lav addisjonalitet.
- Andelen helt nye produkter og tjenester har økt med 4 prosentpoeng fra 2005.

- Andelen radikale innovasjoner er høyere utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

1.3.2.5 Store forskjeller i bedriftenes samlede resultater

For å se prosjektenes/aktivitetens bidrag til samarbeid, kunnskap, atferdsendring og innovasjon i sammenheng, har vi gjennomført en klusteranalyse. Dette er en statistisk analyseteknikk der hensikten er å gruppere bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er totalt sett samt identifisere hva som kjennetegner de ulike gruppene. Dette kan brukes både i forhold til en diskusjon om Innovasjon Norge sin måloppnåelse samt gi innspill til videreutvikling av organisasjonen.

Det er store forskjeller mellom bedriftene knyttet til hvilke resultater de oppnår. Klusteranalysen viser at de kan deles inn i tre hovedgrupper. I tabellen under illustreres det hvordan bedriftene i disse gruppene i gjennomsnitt skårer når det gjelder samlet antall bidrag til henholdsvis samarbeid, kunnskap, atferdsendring og innovasjon. Gruppe 1 består av 52 % av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene og kan betegnes som "de driftsorienterte". Gruppe 2 utgjør 37 % av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som "de utviklingsorienterte". Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 11 % av bedriftene. Den gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles "superinnovatørene". Samle innebærer dette at hovedtyngden av resultatene oppnås i rett under halvparten av bedriftene (48 %).

Tabell 1: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent. 2006.			
Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til samarbeid	2,3	4,4	5,7
Antall bidrag til kunnskap	0,9	4,5	7,2
Antall bidrag til atferdsendring	1,5	4,0	6,3
Antall bidrag til innovasjon	1,1	4,5	7,2
Andel i gruppen	52 %	37 %	11 %

Vi har også sett nærmere på hva som karakteriserer de tre gruppene ut fra andre prosjektsresultater. Det er betydelige forskjeller mellom gruppene også her. De beste resultatene oppnås blant "superinnovatørene", mens de "utviklingsorienterte" og "de driftsorienterte" følger deretter. Dette gjelder både i forhold prosjektenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne og lønnsomhetsutvikling samt addisjonalitet. Dette viser at både de høyere forventede "myke" og "harde" effektene hos "superinnovatørene" ikke går på bekostning av utløsende effekt. "Superinnovatørene" skårer høyest på alt.

Noe av årsaken til forskjellene mellom de tre gruppene er ulike karakteristika ved bedriftene i dem. For det første er det klare forskjeller i tjenestefordelingen. Blant ”de driftsorienterte” er det en klar overvekt av Bygdeutviklingsmidler og Landbrukslån, mens blant ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene” er en relativ overvekt av Distriktsutviklingstilskudd og Etablererstipend. De samme forskjellene gjør seg gjeldende i forhold til distriktspolitisk virkeområde. Det er færre bedrifter innen virkeområdet blant ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene” enn det er blant ”de driftsorienterte”. Et annet forhold som spiller inn i forhold til å forklare forskjellene, er at ”superinnovatørene” gjennomfører prosjekter som i mindre grad er kvinne- og ungdomsrettete, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, miljø og design sammenlignet med ”de driftsorienterte”. Dette innebærer Innovasjon Norge må gjøre en avveining mellom prioriterte målgrupper og ønskede karakteristika ved prosjektet.

1.3.3 Innovasjon Norge gjør en positiv forskjell – økt addisjonalitet

---

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Prosjektene vil gi eller har gitt positive bedriftsøkonomiske resultater og bidratt til kompetanseutvikling i bedriftene slik at de har et bedre grunnlag å igangsette nye utviklingsaktiviteter og prosjekter på.

Selv om prosjektene viser positive resultater, må man nødvendigvis innledningsvis reise spørsmålet:

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?

Dersom bedriften under alle omstendigheter ville ha gjennomført prosjektet eller aktiviteten, er det jo ingen grunn til at det offentlige skal gi støtte? I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt, måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet.

Fra 2005 til 2006 har det vært en sterk økning i andelen prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet. Denne andelen har aldri vært høyere tidligere. I 2006 har 56% (45% i 2005) av prosjektene/aktivitetene høy addisjonalitet (summen av prosjekter/aktiviteter som ikke hadde blitt gjennomført uten støtte eller som ville være gjennomført i redusert skala og på et senere tidspunkt), 26% har middels addisjonalitet og 13% har lav (henholdsvis 33% og 16% i 2005). Summen av høy og middels addisjonalitet er om lag som i 2005.

Når det gjelder addisjonalitet ser vi også at:

- Fra 2005 til 2006 har det vært en generell økning i addisjonalitet i de fleste tjenester som har vært med i kartleggingen tidligere. Det er bare de fire tjenestene Landsdekkende risikolån, NT-programmet, VSP-Rein og Trebasert innovasjonsprogram som har hatt nedgang i andel prosjekter med høy addisjonalitet.
- Flest prosjekter innen tjenestetypen Programmer har høy addisjonalitet. Der nest kommer prosjekter innen Stipend. Lavest addisjonalitet har prosjekter innen Internasjonalisering og Lavrisikolån.
- Når det gjelder enkelttjenester, finner vi høyest addisjonalitet innen Marint innovasjonsprogram og IFU/OFU. Lavest er den for prosjekter innen Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lavrisikolån.

I forbindelse med addisjonalitet er det viktig å understreke at høy addisjonalitet ikke nødvendigvis er et mål i seg selv. En for stor vektlegging på addisjonalitet kan medføre satsning på for risikoorienterte prosjekter. Innovasjon Norge har i utgangspunktet en meget krevende oppgave. For de første skal organisasjonen satse på prosjekter hvor deres bidrag har en utløsende effekt (høy addisjonalitet). På den annen side skal risikoen være på et håndterlig nivå. Organisasjonen er verken tjent med at midlene går til prosjekter som uansett hadde blitt realisert, eller at det satses på så risikofylte prosjekter at pengene forsvinner i urealistiske satsninger.

Addisjonalitetsdimensjonen må også holdes opp mot andre tilleggstenester som er knyttet til tiltakene, og dessuten det at offentlig finansiering utløser midler i det private markedet og dermed samlet bidrar til mer midler som kan investeres i næringslivet.

1.3.4 En verktøykasse som kan brukes

Selv om vi ikke i detalj har analysert resultatene fra kundeeffektundersøkelsen sett i forhold til målene for den enkelte tjeneste, er det et klart tegn at tjenestene lever opp til sine formål. Det er for eksempel en del tjenester som er spesielt viktige for bedriftenes overlevelse. Disse gir imidlertid mer begrensede bidrag til nyskaping. De tjenestene som gir mye innovasjon og nyskaping er på den annen side ikke så viktige for bedriftenes overlevelse. I sum fremstår det et bilde av en mer eller mindre komplett verktøykasse hvor de bevilgende myndigheter har mulighet til å dimensjonere bruken av det enkelte verktøy avhengig av de mål som ønskes oppnådd.

1.4 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge

I dette avsnittet diskuterer vi kort resultatene fra kundeeffektundersøkelsen sett i forhold til målene for Innovasjon Norge.

De gjeldende hovedmål og delmål for Innovasjon Norge ble fastsatt høsten 2004 og var således gjeldende i det året denne kundeeffektundersøkelsen omfatter. Innovasjon Norges hovedmål og delmål som er formulert slik:

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Delmål

1. Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet
2. Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
3. Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
4. Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger
5. Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver³.

³Formuleringen her er en kortversjon av det følgende offisielle målet:

Delmål 5: Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

Med utgangspunkt i resultatene fra kundeeffektundersøkelsen vil vi her gi en summarisk vurdering av hvorvidt prosjektene som fikk støtte i 2006, har bidratt til at organisasjonen har oppfylt sine mål. Vi kommenterer først hovedmålet, deretter delmål 1, 2 og 5. Målet om profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt kan ikke omtales ettersom undersøkelsen ennå ikke dekker denne delen av Innovasjon Norges virksomhet. Vi finner heller ikke grunnlag i kundeeffektundersøkelsen for å vurdere om næringsutviklingen er basert på regionale forutsetninger.

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Innovasjon Norges hovedmål kan nedbrytes til:

➤ **Å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet.**

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at Innovasjon Norge i 2006 i betydelig grad bidro til dette ved at:

- 75% av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens lønnsomhet, hvilket bl.a. avspeiler seg i mer effektive produksjonsmetoder og reduksjon i produksjonskostnader.
- 75% av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for fremtidig konkurranseevne, hvilket avspeiler seg i utvikling av nye produkter og økt omsetning og eksport.
- 64% av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens overlevelse.
- Det er ingen forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne og lønnsomhetsutvikling mellom bedrifter utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

➤ **Å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering**

En vurdering av dette bør sees i forhold til Innovasjon Norges delmål, hvor kundeeffektundersøkelsen først og fremst har betydning for delmål 1 og 2

Delmål 1**Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet**

Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet ved å fremme nyskaping og omstilling i, og etablering av norske bedrifter, øke næringslivets innovasjonsevne, utvikle sterkere næringsmiljøer og innovasjonssystemer, og styrke kommersialiseringen av ideer og kunnskap, varer og tjenester. Innovasjon Norge bidrar med, kobler og utløser finansiering, kompetanse og nettverk.

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Innovasjon Norges kundeundersøkelse 2006

I forhold til kundeeffektundersøkelsen kan det fra delmål 1 settes fokus på:

- **Nyskapning og omstilling**
Mange bedrifter har igangsatt nye innovasjonsprosjekter, hvilket har resultert i at:
  - 54% av bedriftene arbeidet med produkt- og tjenesteutvikling, først og fremst med utvikling av nye og forbedring av eksisterende produkter og tjenester.
  - 52% av bedriftene har tatt initiativ til markedsutvikling og/eller endret markedsføring, særlig med henblikk på salg til nye kunder/kundegrupper.
  - 30% av bedriftene arbeidet med utvikling av produksjonsprosesser, først og fremst med forbedring av eksisterende produksjonsprosesser.
  - Fra 2005 til 2006 er det blitt vesentlig sterkere fokus på lansering av produkter på en ny måte, utvikling av nye produkter/tjenester og salg til nye kunder/kundegrupper.

- **Øking av næringslivets innovasjonsevne**
Ved å gjennomføre de støttede aktivitetene/prosjektene har 60% av bedriftene fått økt fokus på utvikling og innovasjon, og prosjektet har bidratt til kompetanseutvikling hos daglig leder og medarbeiderne i 2/3 av virksomhetene. Den forbedrede innovasjonsevnen er dog først og fremst bedriftsintern. Det er i mindre grad skapt økt fokus på bruk av forskningsresultater eller utvidet samarbeid med FoU-institusjoner.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene ført til økt innovasjon på 3,6 av 11 valgte områder. 2/3 av bedriftene har oppnådd innovasjon på minst ett område.

- **Finansiering, kompetanse og nettverk**
Tjenestene fra Innovasjon Norge har vært utløsende for annen finansiering for om lag halvparten av prosjektene/aktivitetene. Fullfinansieringsandelen har imidlertid økt fra 2005 til 2006. I 2006 er 70% av prosjektene/aktivitetene fullfinansiert.

Tjenestene fra Innovasjon Norge bidrar til å løfte kompetansenivået i den enkelte bedrift og bidrar til utvikling av nettverk i 57% av dem. I gjennomsnitt har Innovasjon Norge bidratt til økt kunnskap i stor grad på 3 av 9 valgte områder og økt samarbeid med 3 av 8 aktører. 87% av bedriftene har oppnådd økt samarbeid i stor grad med minst en aktør, mens den tilsvarende andelen for økt kunnskap ligger på 72%.

Delmål 2

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til innhenting og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til norske bedrifter. Videre skal Innovasjon Norge bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet gjennom tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter.

Innovasjon Norge skal også fokusere på overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv, kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi, norske produkter og tjenester og bidra til etablering av nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Fra delmål 2 vil vi fremheve følgende elementer:

Innovasjon Norges kundeundersøkelse 2006

- **Bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet**
  - Eksportandelen blant bedriftene har økt sterkt. I 2006 er det 53% av bedriftene i kundeeffektundersøkelsen som oppgir å ikke ha eksport. Dette er en reduksjon på hele 21 prosentpoeng fra 2005, noe som blant annet skyldes en lavere andel Bygdeutviklingsmidler.
  - Andelen som forventer økt eksport som følge av prosjektet/aktiviteten ligger på 29%, noe som er en økning på 3 prosentpoeng fra 2005. Det er her viktig å være klar over at det er 40% som mener at eksport ikke er relevant for deres bedrift. Holdes disse utenom, er det så mange som 64% som forventer en økning.

- **Bidra til overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv**
  - I 2006-undersøkelsen er det 54% av bedriftene som oppgir at prosjektet/aktiviteten har ført til utvikling av nytt produkt, produksjonsteknologi eller –metode. I 2005 var den tilsvarende andelen på 44%. Dette indikerer at ”nyhetsverdien” har økt en god del.

Delmål 5:

Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra delmål 5 vil vi påpeke følgende elementer:

- **Kunde- og markedsdrevet organisasjon**
  - Innovasjon Norge blir en stadig viktigere partner for bedriftene i utviklingen av prosjektideer. Andelen prosjekter/aktiviteter hvor Innovasjon Norge har bidratt i stor grad har økt fra 33% i 2005 til 42% i 2006. Innovasjon Norge er den viktigste eksterne partneren i de prosjektene som er undersøkt.
  - Vi har gjennom flere år sett at en god tilpassing av finansieringsopplegget til prosjektene er betydningsfullt for at bedrifter skal søke tjenester hos Innovasjon Norge. Kun 6% synes at tjenestene i svært liten grad er tilpasset prosjektet. Dette er samme andel som i 2005. Ser en bort fra gruppen ”vet ikke” og ”ikke relevant”, er andelen som synes tilpasningen er god 63%. Dette er en nedgang på 6 prosentpoeng fra 2005. Selv om ikke utslagene er sterke, kan det være grunn til å følge denne utviklingen spesielt.
  - Gjenkjøp er ofte ansett som en god indikator på kundetilfredshet. Noe vanskeligere er det når det gjelder Innovasjon Norges tjenester, som i mange tilfeller er enestående på markedet. Generelt sett må en kunne si at bedriftene i all hovedsak gir Innovasjon Norge gode skussmål for den jobben som blir gjort. Man skulle derfor vente at bedriftene sier at det er høy sannsynlighet for at bedriftene med ut-

gangspunkt i erfaringene med Innovasjon Norge vil søke om tjenester igjen. Tallene viser da også at 84% oppgir at det i stor grad er sannsynlig at de vil søke om tjenester igjen.

➤ **Korrigere for svikt i finansmarkedene, som tilleggfinansier og som aktør i samhandlingen mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner.**

- Innovasjon Norges virksomhet er et korrektiv i finansmarkedene. Organisasjonen bidrar til at en rekke bedrifts- og samfunnsøkonomiske lønnsomme prosjekter blir realisert som ikke hadde blitt realisert dersom bedriftene kun hadde de private finansmarkedene å spille på.
- I 48% av tilfellene har støtten fra Innovasjon Norge vært utløsende for annen finansiering. Denne økning på 8 prosentpoeng fra 2005 og 3 prosentpoeng fra 2004.
- Innovasjon Norge har fortsatt mye ugjort når det gjelder å korrigere for svikten i samhandlingen mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner⁴.
  - Bedriftene i Innovasjon Norges portefølje er som andre norske bedrifter relativt innadvendte i sin innovasjonsatferd. Nesten 9 av 10 prosjektene/aktivitetene fører imidlertid til økt samarbeid med eksterne aktører, og gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører har gått opp.
  - Forskningsmiljøene og Norges Forskningsråd spiller imidlertid fortsatt en liten rolle for utviklingen av prosjektene. Forventningene til i hvilken grad prosjektet/aktiviteten vil føre til økt samarbeid med FoU-miljøene har økt, men er fortsatt på et lavt nivå.

Dersom Innovasjon Norge skal bidra til å gjennomføre den nasjonale innovasjonspolitikken, som i stor grad er basert på økt samarbeid mellom næringsliv, akademisk og offentlig sektor, tyder materialet altså på at Innovasjon Norge fortsatt har betydelige utfordringer.

---

⁴ Vi gjør oppmerksom på at ARENA-programmet som nettopp har som formål å skape innovasjon i samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og akademisk er ikke med i kundeeffektundersøkelsen. Dette programmet drives i samarbeid mellom Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd.

Kapittel 2. Innledning og bakgrunn

Oxford Research har i samarbeid med Polarfakta gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen for Innovasjon Norge. Studien bygger på mye av det samme metodiske grunnlaget som tidligere kundeeffektundersøkelser for SND, men de fire siste årenes undersøkelse er både utvidet og videreutviklet. Kundeeffektundersøkelsen omfatter nå det aller meste av INs virksomhet, med unntak av området reiseliv/profilering.

Innovasjon Norge ble etablert 1.1.2004 og består av tidligere SND, Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens Veiledningskontor for Oppfinnere. Førundersøkelsen for 2006-årgangen er med andre ord den tredje som omfatter den nye, samlede organisasjonen.

Den foreliggende kundeeffektundersøkelsen bygger på data fra 1686 bedrifter. Disse er intervjuet pr. telefon og via en elektronisk survey i perioden mai til juli 2006. Dette er en førundersøkelse av alle bedrifter som i 2006 fikk lån og tilskudd fra Innovasjon Norge eller som deltok i en programsatsing. I 2010 vil de samme bedriftene igjen bli spurt om effektene av de prosjektene som Innovasjon Norge støttet i 2006. Etterundersøkelsen vil kunne si mer om de langsiktige effektene av tiltaket, mens foreliggende førundersøkelse sier mest om de kortsiktige effektene.

Den vesentligste endringen i denne førundersøkelsen i forhold til tidligere år, er overgangen til et modulbasert system. Undersøkelsen for 2006 er gjennomført i henhold til en nyutviklet basismodul. Dette innebærer at det er stilt færre spørsmål enn i tidligere undersøkelser. I tillegg er datainnsamlingen gjennomført som en kombinasjon av Internett-undersøkelse og telefonintervju.

Når det gjelder det innholdsmessige i rapporten, har vi i år fokusert spesielt på prosjektenes bidrag til "myke" effekter. Dette dreier seg om prosjektenes bidrag til samarbeid, kunnskap, atferdsendringer og innovasjon. Vi har også sett disse i sammenheng og kartlagt hvilke av virksomhetene som er mest utviklingsorienterte samt hva som kjennetegner disse. Hensikten med dette er både å belyse i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål samt hvordan organisasjonen kan videreutvikles.

Ved analysen av de ulike spørsmålene har vi også lagt sterkere vekt på analysere de ulike spørsmålene ut fra bedriftsstørrelse og distriktspolitisk virkeområde. Dette er sentrale bakgrunnsvariabler for Innovasjon Norge, og det er viktig å se resultatene i forhold til disse når det gjelder måloppnåelse.

2.1 Hensikten med undersøkelsen

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål. Det er et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene, og et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter. Med andre ord har undersøkelsen både et utviklings- og et resultatperspektiv.

Totalt sett har Innovasjon Norge et Mål og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere et analyseverktøy som "står på egne ben", samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer. I andre studier hvor det legges opp til mer fullstendige analyser av Innovasjon Norge, vil det f.eks. være naturlig å supplere kundeeffektundersøkelsen med dokumentstudier og casestudier hvor en får anledning til å gå mer i dybden i kartleggingen av de forholdene som gir den beste uttellingen hva angår addisjonalitet, og hva som mangler av betingelser for å få dette til. I sin tur vil dette kunne utgjøre et viktig innspill i forhold til hva som bør være innretningen på ordningene i den hensikt å få mest uttelling i forhold til de beløpene som anvendes.

2.2 Innovasjon Norges formål

Innovasjon Norge ble som kjent etablert 1.1.2004. Dette er med andre ord den tredje forundersøkelsen som gjennomføres av Oxford Reserach etter at organisasjonen var en realitet. Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge er formulert slik:

Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

«Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal Innovasjon Norge rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i ide-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for Innovasjon Norge er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og –takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter

- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Innovasjon Norge skal bidra til:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal bidra til:

- lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Ovennevnte hovedmål er fastsatt av Nærings- og Handelsdepartementet⁵. I rapporten omkring hovedmål og delmål, ble også følgende føringer gitt for Innovasjon Norge sin virksomhet:

- Innovasjon Norge skal ha et klart kundefokus som innebærer at næringslivet er tilfreds med organisasjonens tjenester.
- Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet hos kundene.
- Tre bedriftsmålgrupper skal prioriteres: entreprenører, unge bedrifter og SMB med vekstambisjoner og -potensial.
- Kvinner er en prioritert målgruppe.

---

⁵ Mål og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet. Avgitt 24. juni 2004. Se også "Operasjonalisering av MRS-systemet for Innovasjon Norge". Rapport fra prosjektgruppe i IN, 10. desember 2004.

- Innovasjon Norge skal arbeide med og prioritere verdikjeder, bransjer og næringer med særskilte utfordringer og/eller verdiskapingsmuligheter hvor landbrukstilknyttet virksomhet og marin sektor er nevnt spesielt.
- Innovasjon Norges tjenester skal korrigere for markeds- og systemsvikt og være rettet mot dynamikken i næringslivet uten å virke unødig konkurransevridene.
- Innen rammen av hovedmålet skal Innovasjon Norge være en regional og nasjonal kunnskapsbygger og bidra til regional tilpasning av nasjonale, innovasjonspolitiske strategier.
- Innovasjon Norge skal bidra til å fremme miljøvennlige og bærekraftige løsninger.

Vektingen av disse målsettingene vil i betydelig grad være påvirket av finansieringsprofilen i bevilgningene.

2.3 Hva omfatter undersøkelsen?

Undersøkelsen omfatter 21 av Innovasjon Norges tjenester. I det følgende nevnes disse sammen med innvilget beløp for disse tjenestene totalt sett i 2006.

Tabell 2: Tjenester som inngår i undersøkelsen	
Tjenester	2006 i kr.
Bygdeutviklingsmidler	271 798 037 ⁶
Distriktsrettet risikolån	224 235 875
Distriktsutviklingstilskudd	457 145 956
Grunnfinansieringslån - flåte	453 030 421
Landsdekkende risikolån	100 667 500
Risikolån landbruk	15 284 025
Landsdekkende utviklingstilskudd	74 138 643
Lavrisikolån	555 503 934
Landbrukslån	465 067 250
NT-programmet	17 000 000
OFU/IFU	216 776 732
FRAM	4 049 955
Marint innovasjonsprogram	19 164 000
VSP Mat	104 904 433
VSP Rein	6 378 700
Trebasert innovasjonsprogram	21 958 000
Etablererstipend	88 027 566
Inkubatorstipend	19 907 862
Bygdeutviklingsstipend	21 636 854
Oppfinnerstipend	8 327 350
Internasjonalisering	IA.
Totalt	3 145 003 093
Kilde: Innovasjon Norge	

⁶ Undersøkelsen omfatter også prosjekter innunder Rentestøtte for trad. jord- og hagebruk og for tilleggsnæringer, men disse tallene er ikke med i innvilget beløp.

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er kr. 3,801 milliarder inklusiv rentestøtteordningene, kr. 3,145 milliarder uten disse. Tjenestene som inngår, er valgt ut fra en hensiktsmessighetsbetraktning hvor viktigste vurderingskriterium var hvorvidt identifiserbare bedrifter/kunder hadde inngått i programmet.

2.4 Begreper

I førundersøkelsen inngår både tjenester og programmer⁷. For enkelts skyld har vi valgt å benytte begrepet *tjeneste* som felles betegnelse for alle typer bidrag til bedriftene fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle. Begrepet *støtte* benyttes som en samlebetegnelse på tjenestene i aktivitets- og prosjektsammenheng. Dette innebærer at bedriftene har fått tjenester fra Innovasjon Norge og aktivitetene/prosjektene er støttet gjennom disse tjenestene.

I tillegg er "sentralitet" benyttet som begrep. Dette baserer seg på inndeling etter Statistisk sentralbyrås *sentralitetsmål* dvs. storbyområder (dette utgjør 3A kommuner som omfatter de største byene med forstadskommuner som ligger innenfor det naturlige pendlingsomland), andre byområder (2A og 2B kommuner) og distriktskommuner (0 og 1A og 1B kommuner). Ved inndeling etter *landsdeler* er Østlandet (Hedmark, Oppland, Akershus, Oslo, Akershus, Buskerud, Østfold, Vestfold og Telemark) Sørlandet (Aust Agder og Vest Agder), Vestlandet (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal), Trøndelag (Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag) og Nord Norge (Nordland, Troms og Finnmark).

2.5 Representativitet

Kundeeffektundersøkelsene frem til og med 2002-årgangen omfattet 10 ulike tjenester. I 2003 omfattet den 21, i 2004 22, i 2005 23 og i 2006 21 ulike tjenester. De økonomiske rammene for undersøkelsen er holdt på noenlunde samme nivå de senere år og dermed også omtrent det samme volum hva gjelder antall respondenter. Det har som en følge av dette vært nødvendig å foreta enkelte valg hva gjelder krav til representativitet for ulike dimensjoner. Det er sikret representativitet for hver enkel tjeneste, mens det av metodiske årsaker ikke ble stilt tilsvarende krav for andre bakgrunnsvariabler. På totalnivå er det sikret representasjon fra alle distriktpolitiske virkeområder, bransjer etc. Utvalget er således kun trukket med tanke på at man skulle få nok svar fra de enkelte tjenestene. For å få til dette, var det nødvendig å utvide utvalget noe i forhold til tidligere undersøkelser.

---

⁷ Et program er en skreddersydd pakke av tjenester levert med definert mål, målgruppe, budsjett og målgruppe. En tjeneste er et definert tilbud til en definert målgruppe.

Del 1: Metode

Kapittel 3. Undersøkellesdesign

Dette kapitlet beskriver metoden som kundeeffektundersøkelsen for 2006 er gjennomført etter.

Innovasjon Norges arbeid med kundeeffektundersøkelser er i en overgangsfase. 10 års erfaringer med kundeeffektundersøkelser gir innspill til en del endringer i undersøkelsesopplegget. I løpet av 2008 skal også et nytt MRS-system utvikles. Dette vil få konsekvenser for kundeeffektundersøkelsene.

Den vesentligste endringen i denne undersøkelsen i forhold til tidligere år, er overgangen til et modulbasert system. Undersøkelsen for 2006 er gjennomført i henhold til en nyutviklet basismodul. Dette innebærer at det er stilt færre spørsmål enn i tidligere undersøkelser. I tillegg er datainnsamlingen gjennomført som en kombinasjon av Internett-undersøkelse og telefonintervju.

3.1 Modulbasert system

Tidligere kundeeffektundersøkelser har vært svært omfattende både for bedriftene som skulle svare og for de som leste rapportene. Det er også slik at svarene varierer relativt lite over tid. Det er derfor utarbeidet en modulbasert undersøkelse der tanken er at noen sentrale spørsmål skal stilles bedriftene hvert år, mens andre spørsmål stilles sjeldnere, etter en form for "rullering". Dette gir også mulighet for å utvikle egne moduler knyttet til særlig aktuelle tema.

For 2006-årgangen er et slikt modulbasert system benyttet, og bedriftene har kun blitt spurt om de mest sentrale spørsmålene i en "basismodul". Dette gjør undersøkelsen kortere og mer fokusert, men vil naturligvis redusere enkelte analysemuligheter. Samtidig vil tilnærmingen på sikt kunne frigjøre ressurser til eksplorative analyser av et datamateriale som innbyr til ytterligere analyser, og således bidra til økt nytte for Innovasjon Norge.

Nærmere om basismodulen

Basismodulen består av de spørsmålene som hvert år skal stilles bedriftene. Oxford Research har gjennomgått de tidligere skjemaene og sammen med Innovasjon Norge utviklet et nytt felles skjema. Tidligere besto kundeeffektundersøkelsen av opptil 4 ulike skjema, som nå er slått sammen til ett.

Fokus i utarbeidelsen av basismodulen har utover å forkorte skjema, vært å:

- Sikre relevansen av spørsmålene for alle mottakere.
- Sikre at de spørsmålene som er nødvendige for å rapportere i henhold til MRS-systemet blir med i basismodulen.
- Sikre at de spørsmålene som er nødvendige for å gjennomføre de sentrale delene av etterundersøkelsen blir med i basismodulen.

3.2 Tjenester

I alt er 21 tjenester inkludert i Kundeeffektundersøkelsen. Fra de fire tilsluttede institusjonene: SND, Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens Veiledningskontor for Oppfinnere, er det kun fra Norges Turistråd man ikke har inkludert tjenester fra i 2006-undersøkelsen.

Tjenestene kan inndeles i seks hovedgrupper. Disse vil også bli brukt i analysen av resultatene.

Følgende hovedgrupper er i bruk i undersøkelsen for 2006:

- Tilskudd
- Lavrisikolån
- Risikolån
- Program
- Stipend
- Internasjonalisering

Under er de ulike tjenestene satt opp i henhold til de skjema de er knyttet til.

Tabell 3: Kategorisering av tjeneste og type	
Tjeneste	Type
Bygdeutviklingsmidler	Tilskudd ⁸
Distriktsutviklingstilskudd	Tilskudd
Landsdekkende utviklingstilskudd	Tilskudd
Etablererstipend	Stipend
Grunnfinansieringslån - flåte	Lavrisikolån
Lavrisikolån	Lavrisikolån
Landbrukslån	Lavrisikolån
Distriktsrettet risikolån	Risikolån
Landsdekkende risikolån	Risikolån
Risikolån landbruk	Risikolån
NT-programmet	Program
OFU/IFU	Program
FRAM	Program
Marint innovasjonsprogram	Program
VSP Mat	Program
VSP Rein	Program
Trebasert innovasjonsprogram	Program
Inkubatorstipend	Stipend
Bygdeutviklingsstipend	Stipend
Oppfinnerstipend	Stipend
Internasjonalisering	Internasjonalisering

⁸ Består både av tilskudd og rentefrie lån. Kategoriseres som "Tilskudd".

I forhold til undersøkelsen for 2005 er det i 2006 en tjeneste som er kommet til og fire som er ute av undersøkelsen. Tjenesten Distriktsrettet låneordning ble avsluttet i 2005 og er dermed ute av undersøkelsen for 2006. Bioenergiprogrammet er ikke med på grunn av at en stor andel av midlene er brukt til støtte til prosjekter knyttet til bio-energianlegg på gårdsbruk og forstudier. BIT er utelatt på grunn av at det ikke har gitt tildelinger til nye bedrifter i 2006 og Verdiskapingsprogrammet-skog er avløst av Trebasert innovasjonsprogram. Risikolån landbruk (koder 390 BRL-TR og 391 BRL-TI) er tatt inn som egen tjeneste i 2006-undersøkelsen.

Internasjonalisering er inkludert i kundeeffektundersøkelsen. Denne kategorien inneholder tjenester med internasjonalisering som hovedformål og hvor bedriften får en tjeneste som helt eller delvis er offentlig finansiert. I tillegg omfattes tjenester som er betalt av bedriften selv, helt eller delvis. Det er kun enkeltkunder som er inkludert i undersøkelsen (Single client sale). Alle tjenester der omkostningene er mindre enn kr 40 000, dvs. prosjekter som tilsvarer mindre enn ca 1 ukeverk, og de prosjekter hvor det ikke er ført opp noe beløp, er utelatt. Dette fordi man ikke her forventer effekter som lar seg måle i Kundeeffektundersøkelsen. Dette kan imidlertid påvirke sammen-setningen av prosjekter og bedrifter i undersøkelsen, noe som igjen trolig påvirker forventede effekter etc.

Som det fremgår av neste tabell er det en rekke ulike prosjekttypen innen Internasjonalisering inkludert i undersøkelsen.

Tabell 4: Prosjekttypen innen Internasjonalisering, 2006			
Prosjekttipe	Populasjon i undersøkelsen	Svar	Prosentuert svar
100% Client financed	56	11	15,3%
ENTR project	8	1	1,4%
INT	70	28	38,9%
SMB-I	77	31	43,1%
SME financing	5	1	1,4%
Total i 2006	216	72	100%
Totalt i 2005	324	101	100%

I 2006 var det færre bedrifter som oppfylte kriteriene for deltagelse i undersøkelsen innen internasjonalisering enn i 2005. Dette har også medført at antall svar har sunket noe målt i antall.

3.3 Populasjonen

Populasjonen, dvs. de bedriftene vi ønsker å si noe om, er alle de bedriftene som har mottatt finansielle eller faglige tjenester fra Innovasjon Norge i 2006. For å inngå i undersøkelsen, må bedriftene oppfylle følgende krav:

3. Mottaker av tjenesten må være innenfor de sektorkodene som omfatter private selskaper, personlig næringsdrivende eller enkeltpersoner. Mottakere innen statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltninger er utenfor mandatet for undersøkelsen.

4. Bedriften må ha fått innvilget tilsagn om lån, tilskudd eller mottatt andre tjenester i løpet av 2006 innenfor de tjenestegruppene som inngår i mandatet for denne undersøkelsen.
5. Det må være registrert tilstrekkelig informasjon om tilsagnet og om mottaker til at bedriften eller personen som har mottatt tjenesten, entydig kan identifiseres. Mottakerens geografiske lokalisering må fremgå.

Basert på avgrensingene foran, ble populasjonen i 2006-kullet definert.

Populasjonen i årets undersøkelse er 5195 tilsagn fordelt på 4157 enkeltbedrifter.

Tabell 5: Tilsagn, bedrifter og trekkposisjoner i undersøkelsene						
Antall\År	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Tilsagn	7520	7097	6387	5737	6202	5195
Bedrifter	5627	4787	4853	4674	4505	4157
Trekkposisjoner*	6257	5014	5346	5289	5220	4769

* Som følge av at bedriftene har fått flere tildelinger, kan de totalt delta som 4769 enheter i populasjonen for 2006. Dette vil si at bedrifter med flere tilsagn innen en og samme tjeneste er fjernet, men samme bedrift kan være oppført på ulike tjenester.

Av oversikten som er gjengitt i Tabell 5, framgår det at antall tilsagn som utgjør populasjonen har sunket de siste årene, foruten en liten økning i 2005. Tabellen illustrerer også at enkelte bedrifter var oppført to eller flere ganger innen samme tjeneste eller i flere ulike tjenester. Alle tilsagnene, foruten de som gikk til bedrifter som ikke er med i utvalget, ble beholdt før trekningen ble gjort for å sikre at sannsynligheten per tilsagn var lik for alle bedriftene. Dette innebærer at bedrifter som har fått flere tilsagn, har større sannsynlighet for å bli trukket ut enn dem som kun hadde fått ett tilsagn.

3.4 Utvalg

Utvalgsprosedyren er veien fra populasjon til at det foreligger et representativt uttrekk av respondenter. Utvalget av respondenter ble gjort fra populasjonen beskrevet ovenfor.

Utvalgets primære hensyn har vært sikkerhet og presisjon på tjenestenivå. Dette er avgjørende i og med at så mange som 21 ulike tjenester skulle være med i denne undersøkelsen. Utvalget er således strategisk disproporsjonalt stratifisert. Dette innebærer at tiltakene ikke er trukket ut fra deres andel av populasjonen, men ut fra hensynet til den enkelte tjenesten. Dette er gjort ved å beregne utvalgets nødvendige størrelse ved 95% sikkerhet og maksimal feilmarging ut fra populasjonen. Dette utvalget er multiplisert med 1,75 for å ta høyde for et frafall likt det som var ved forrige undersøkelse (43%). Dermed får vi nettoutvalget. Deretter er utvalget økt med 19,98% innenfor de seks tiltakene dette lot seg gjøre, for å ta høyde for den andelen av utvalget som er bedrifter med flere ulike tjenester. Den siste kolonnen i Tabell 6 viser det faktiske uttrekket som er gjort etter at doble registreringer er fjernet.

Tabell 6: Oversikt over uttrekket i undersøkelsen, 2006

Tjeneste	Populasjon	max feilmarginal	Netto utvalg	Justert populasjon	Justert andel doble	Endelig utvalg
Bygdeutviklingsmidler ⁹	1193	168	295	295	354	286
Distriktsrettet risikolån	141	82	144	141	141	94
Distriktsutviklingstilskudd	1017	164	288	288	345	261
Grunnfinansieringslån - flåte	121	75	132	121	121	107
Landsdekkende risikolån	58	45	79	58	58	53
Risikolån Landbruk	23	21	37	23	23	23
Landsdekkende utviklingstilskudd	213	102	179	179	213	169
Lavrisikolån	113	71	125	113	113	97
Landbrukslån	405	132	232	232	278	248
NT	30	26	46	30	30	28
OFU/IFU	149	85	149	149	149	129
FRAM	238	107	188	188	225	224
Marint Innovasjonsprogram	29	25	44	29	29	27
Verdiskapingsprogrammet Mat	182	94	165	165	182	148
Verdiskapingsprogrammet Rein	22	20	35	22	22	20
Trebasert Innovasjonsprogram	31	27	47	31	31	25
Etablererstipend	603	148	260	260	312	292
Inkubatorstipend	79	56	98	79	79	77
Bygdeutviklingsstipend	260	112	197	197	236	217
Oppfinnerstipend	72	53	93	72	72	57
Internasjonalisering	216	103	181	181	216	181
Total	5195	1716	3011	2851	3229	2763

Utvalgsprosessen starter med beregning av antall svar ved maksimal feilmarginal for de ulike tjenestene. I de tilfeller der antallet bedrifter er likt eller mindre enn terskelen for å foreta et uttrekk, velges alle bedrifter ut til å inngå i undersøkelsen. Dette gjelder for 15 av de 21 tjenestene i 2006-kullet (skravert i Tabell 6). For de øvrige 6 tjenestene ble det antallet bedrifter som er beregnet i kolonnen "Justert andel doble", tilfeldig trukket ut fra populasjonen ved bruk av statistikkprogrammet SPSS.

I de tilfeller der samme bedrift har fått flere tildelinger innenfor samme tjeneste i 2006, ble bedriften tatt med kun én gang. Hvilke av disse ble trukket tilfeldig. Deresom bedriften hadde fått tildeling innenfor ulike tjenester, ble den beholdt i det tiltaket med færrest enheter. Dette for å redusere feilmarginen innen de tjenestene med liten populasjon.

Det totale utvalget utgjør ca. 53% (44,3% i 2005) av populasjonen. I alt forelå det således 2763 bedrifter som grunnlag for utsendelse av spørreskjema og rekruttering til telefonintervjuene. Dette er 15 flere enn i førundersøkelsen av 2005-årgangen. I 2005 var 2748 bedrifter med i utvalget. Dette utgjorde den gang 44,3% av populasjo-

⁹ Taket på hvor mye som kan bevilges per tilsagn har blitt fjernet. Dette har ført til at antall tilsagn har blitt redusert fra 2050 i 2005 til 1193 i 2006.

nen i og med at antallet bedrifter (tilsagn) som inngikk i 2005 var høyere enn i 2006 (6201).

3.5 Datainnsamling

Som tidligere har Polarfakta AS gjennomført datainnsamlingen på oppdrag fra Oxford Research.

Ettersom i overkant av 60% av bedriftene har oppgitt i de tidligere undersøkelsene at de hadde ønsket å besvare spørreskjemaet elektronisk, var innsamlingen denne gangen basert på en kombinasjon av web og telefonintervju. Følg brevet og spørreskjemaet ble sendt ut postalt til hele utvalget. Respondenten ble i følgebrevet invitert til å svare elektronisk på en oppgitt web-adresse. For å ivareta sikkerheten fikk hver respondent en ID og et passord for innlogging. Denne muliggjorde også at Polarfakta kunne spore hvem som hadde svart eller ikke. Etter at svarfristen gikk ut, tok Polarfakta kontakt med dem som ikke hadde svart på Internett for å intervju dem over telefon.

Av totalt 1686 svar kom 494 inn via Internett, altså en andel på 29,3%. Det er ikke funnet forskjeller av betydning mellom de som har svart via Internett og de som har svart på telefon, når det gjelder følgende forhold:

- Bedriftsstørrelse
- Hovedtype av tjeneste
- Distriktpolitisk virkeområde
- Sentralitet
- Addisjonalitet

Dette indikerer at denne kombinasjonen av innsamling via Internett og telefonintervju mest sannsynlig ikke skaper systematiske skjevheter i datamaterialet.

3.5.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart over Internett innen fristen, ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige.

Alle som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både telefon, mobiltelefon, telefaks og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene.

Der Polarfakta fant gale telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet flere alternative kilder for å spore opp nye nummer; Internett og Telenors nummeropplysning.

Datainnsamlingen ble foretatt i mai og juni 2007.

3.6 Svar og frafall

I det videre beskrives det antall svar som er mottatt, samt at frafallet analyseres.

Utvalget var som nevnt på 2763 bedrifter. Av disse var 211 ikke mulig å komme i kontakt med som følge av at bedriften var konkurs eller nedlagt, eller at det ikke – til tross for flere forsøk - var mulig å finne rett adresse eller telefonnummer.

Dersom man ser bort fra de som det ikke var mulig å komme i kontakt med, gir det et potensial for 2552 intervjuer. Som det fremgår av tabellen under ble det totalt gjennomført 1686 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 66%. Dette er klart høyere både enn i 2003 og 2004 da svarprosenten var på henholdsvis 56% og 62%. Det er på samme nivå som i 2005 da svarprosenten var på 67%. Imidlertid er antall svar høyere i 2006. Grunnen til dette er at frafallet grunnet feil i adresse/tlf er redusert kraftig fra 2005 til 2006. Svarprosenten kunne trolig økt noe, men når målet for antall svar nås, avsluttes datainnsamlingen. Dermed er antallet i kategorien ”Ikke svar” også høyere enn tidligere.

Tabell 7: Svar og frafall i undersøkelsen totalt, 2003 til 2006

		Utvalg	Feil tlf/ikke målgr.	Konk/ nedl.	Potensi- elle intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke svar	Ikke rett pers./sp råkprobl
2003	Total	2 701	309	26	2366	1 318	388	513	147
2003	Pst.	100%	11,4 %	1,0 %	100,0 %	55,7 %	16,4 %	21,7 %	6,2 %
2004	Total	2 684	153	11	2520	1 566	245	567	142
2004	Pst.	100%	5,7 %	0,4 %	100,0 %	62,1 %	9,7 %	22,5 %	5,6 %
2005	Total	2748	370	41	2337	1566	244	524	2
2005	Pst.	100%	13 %	1 %	100 %	67 %	10 %	22 %	0 %
2006	Total	2763	198	13	2552	1686	103	762	1
2006	Pst.	100 %	7 %	1 %	100 %	66 %	4 %	30 %	0 %

I Tabell 8 brytes disse tallene ned på tjeneste. Tabellen viser først antall bedrifter i utvalget pr. tjeneste, andel av disse som har feil adresse/kontaktperson og andelen som er nedlagt/konkurs. Deretter vises antallet bedrifter som det har vært mulig å intervju og deretter andelen i prosent for hvert av disse hvor det er gjennomført intervju, som har nektet å la seg intervju, som ikke har svart etter gjentatte henvendelser og der man ikke har funnet frem til rett person i bedriften.

Tabell 8: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Utvalg	Feil tlf/ikke målgr.	Konk/nedl	Potensi. intervju	Utførte intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke Svar
Bygdeutviklingsmidler	286	10 %	0 %	256	183	71 %	3 %	25 %
Distriktsrettet risikolån	94	13 %	0 %	82	57	70 %	4 %	27 %
Distriktsutviklingstilskudd	261	5 %	0 %	247	182	74 %	4 %	23 %
Grunnfinansieringslån - flåte	107	17 %	0 %	89	42	47 %	9 %	44 %
Landsdekkende risikolån	53	0 %	0 %	53	36	68 %	6 %	26 %
Risikolån landbruk	23	0 %	0 %	23	20	87 %	0 %	13 %

Tabell 8: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Utvalg	Feil tlf/ikke målgr.	Konk/medl	Potensi. intervju	Utførte intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke Svar
Landsdekkende utviklingstilskudd	169	4 %	1 %	161	86	53 %	4 %	42 %
Lavrisikolån	97	15 %	0 %	82	26	32 %	4 %	65 %
Landbrukslån	248	5 %	0 %	236	128	54 %	4 %	42 %
NT-programmet	28	14 %	0 %	24	18	75 %	4 %	21 %
OFU/IFU	129	1 %	0 %	128	92	72 %	1 %	27 %
FRAM	224	6 %	1 %	209	114	55 %	7 %	38 %
Marint innovasjonsprogram	27	4 %	4 %	25	19	76 %	4 %	20 %
VSP Mat	148	7 %	0 %	137	104	76 %	2 %	22 %
VSP Rein	20	10 %	0 %	18	16	89 %	0 %	11 %
Trebasert innovasjonsprogram	25	8 %	0 %	23	16	70 %	4 %	26 %
Etablererstipend	292	6 %	1 %	272	211	78 %	3 %	19 %
Inkubatorstipend	77	3 %	0 %	75	66	88 %	3 %	9 %
Bygdeutviklingsstipend	217	6 %	0 %	204	166	81 %	1 %	18 %
Oppfinnerstipend	57	19 %	0 %	46	32	70 %	4 %	26 %
Internasjonalisering	181	8 %	3 %	162	72	44 %	10 %	45 %
Total	2763	7 %	0 %	2552	1686	66 %	4 %	30 %

Det er relativt store forskjeller mellom tjenestene. Andelen gjennomførte intervjuer i prosent av potensialet varierer fra 88 % i Inkubatorstipend til 32 % i Lavrisikolån.

Andelen som nekter å la seg intervju har sunket fra 10% i 2005 til kun 4%. Grunnen til dette er trolig at de fleste tjenestene er gitt under forutsetning av at bedriften må delta i kundeeffektundersøkelsen.

3.7 Vekting av utvalget

Utvalget er som tidligere nevnt trukket disproporsjonalt. Det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tiltakenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn til hver enkel tjeneste. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene. I store trekk kan man si at de tjenestene med relativt få tildelinger og relativt små budsjetter er overrepresentert, mens de store tjenestene målt i antall tildelinger og budsjetter er underrepresentert.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en veiing av svarene for å korrigere for disse skjevhetene. Kun slik kan totalsvarene bli korrekte. Grunnen er at svarene på spørsmålene som er stilt i undersøkelsen trolig er avhengige av hvilke tjeneste respondenten har fått bevilget. Vektingen vil redusere feilmarginene som skjevheten i utvalget innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester og overrepresentasjon av små¹⁰.

¹⁰ Hellevik, O., "Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap", Oslo: Universitetsforlaget, 1991.s. 331

Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen internt i tjenestene.

For å beregne vektene for hver av tjenestene, må en kjenne fordelingen mellom tjenestene i populasjonen og i svarene. For hver av tjenestene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører denne tjenesten. Når det for eksempel gjelder Bygdeutviklingsmidlene, ser vi av tabellen under at de står for 23% av tiltakene i populasjonen, men bare 10,9% i svarene. Dermed blir vekten $23/10,9=2,116$. Er vekten over 1 innebærer dette at tiltaket er underrepresentert. Tilsvarende får bedriftene i Distriktsrettet risikolån, som er overrepresentert i svarene, vekten 0,803. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene i undersøkelsen.

Tabell 9: Vekting etter tjeneste

Tjeneste	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bygdeutviklingsmidler	1193	23,0 %	183	10,9 %	2,116
Distriktsrettet risikolån	141	2,7 %	57	3,4 %	0,803
Distriktsutviklingstilskudd	1017	19,6 %	182	10,8 %	1,814
Grunnfinansieringslån - flåte	121	2,3 %	42	2,5 %	0,935
Landsdekkende risikolån	58	1,1 %	36	2,1 %	0,523
Risikolån landbruk	23	0,4 %	20	1,2 %	0,373
Landsdekkende utviklingstilskudd	213	4,1 %	86	5,1 %	0,804
Lavrisikolån	113	2,2 %	26	1,5 %	1,411
Landbrukslån	405	7,8 %	128	7,6 %	1,027
NT-programmet	30	0,6 %	18	1,1 %	0,541
OFU/IFU	149	2,9 %	92	5,5 %	0,526
FRAM	238	4,6 %	114	6,8 %	0,678
Marint innovasjonsprogram	29	0,6 %	19	1,1 %	0,495
VSP Mat	182	3,5 %	104	6,2 %	0,568
VSP Rein	22	0,4 %	16	0,9 %	0,446
Trebasert innovasjonsprogram	31	0,6 %	16	0,9 %	0,629
Etablererstipend	603	11,6 %	211	12,5 %	0,927
Inkubatorstipend	79	1,5 %	66	3,9 %	0,388
Bygdeutviklingsstipend	260	5,0 %	166	9,8 %	0,508
Oppfinnerstipend	72	1,4 %	32	1,9 %	0,730
Internasjonalisering	216	4,2 %	72	4,3 %	0,974
Total	5195	100 %	1686	100,0 %	1

Enkelte av analysene gjøres kun innen hovedgruppene av tjenester. Dermed lages det separate vekter til bruk for de ulike hovedgruppene, etter samme fremgangsmåte. Da tas det utgangspunkt i populasjonens størrelse innen hovedgruppen det gjelder, og

ikke populasjonen totalt. Fordelingen av denne sammenholdes så med fordelingen av svarene og vektene blir beregnet.

Når vi har beregnet vektene, er selve veiingen noe som enkelt utføres i statistikkprogrammet SPSS. Der får hver enhet den vekten som den skal ha og teller da det antall ganger vekten tilsier.

3.8 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for utvalget som helhet, er maksimalt +/- 1,5 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95%. Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig i de tilfeller der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Dette gjelder spesielt de syv tjenestene; VSP Rein, Oppfinnerstipend, Grunnfinansieringslån – flåte, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet, Trebasert innovasjonsprogram og Lavrisikolån.

Innenfor disse tjenestene må man være svært varsomme med å trekke bastante konklusjoner, og fortrinnsvis benytte data til å *indikere* eventuelle funn. Når det gjelder de fleste andre tjenestene, er feilmarginene relativt lave og data for disse er dermed mer presise.

Tabell 10: Sikkerheten i resultatene etter tjenestene	
Tjeneste	Høy
Totalt	
Etablererstipend	
Bygdeutviklingsstipend	
Distriktsutviklingstilskudd	
Bygdeutviklingsmidler	
Inkubatorstipend	
VSP Mat	
OFU/IFU	
Landbrukslån	
FRAM	
Landsdekkende utviklingstilskudd	
Distriktsrettet risikolån	
Risikolån landbruk	
Internasjonalisering	
Landsdekkende risikolån	
VSP Rein	
Oppfinnerstipend	
Grunnfinansieringslån - flåte	
Marint innovasjonsprogram	
NT-programmet	
Trebasert innovasjonsprogram	
Lavrisikolån	
	Lav

Datamaterialet ble klargjort for analysen gjennom at bakgrunnsdata ble koplet til filen sammen med de ulike vektene. Data som distriktspolitisk virkeområde, fylke og

kommunennummer ble koplet til filen. Vi har også koplet dataene til SSB sin kommuneklassifisering for å ha en sentralitetsvariabel.

Filen som så forelå, er benyttet i den videre statistiske analysen og den foreliggende rapporteringen.

Del 2: Resultater fra undersøkelsen

Kapittel 4. Organisering og gjennomføring

4.1 Innledning

Innledningsvis skal vi i dette kapitlet se på organiseringen og bruken av de tilsagn som ble gitt i 2006. Det viser seg at ikke alle tilsagn blir benyttet og at mange av prosjektene ikke blir fullfinansiert i henhold til prosjektplanen.

4.2 Bruk av tilbudt tjeneste

De fleste bedrifter gjør seg bruk av tilbudet fra Innovasjon Norge, men noen lar tilsagnet ligge. Av de 1686 bedriftene har 1399 benyttet seg av tilbudet, mens 195 bedrifter kommer til å benytte det i fremtiden. Kun 59 har ikke, og vil ikke, benytte seg av tilbudet.

Ser en bort fra også ”vet ikke”- kategorien, som teller 32 bedrifter, har 85% av bedriftene benyttet seg av tilbudet fra Innovasjon Norge og 12% vil gjøre det. De 59 som ikke vil benytte seg av tilbudet, utgjør bare omlag 4%. Disse andelene er relativt stabile fra ett år til et annet.

Årsakene til at bedriftene ikke vil benytte seg av tilbudet, framgår av avsnittet nedenfor. Disse bedriftene er holdt utenfor de resterende spørsmålene.

22 bedrifter oppgir at årsaken til at de ikke benytter tilbudet, er at prosjektet/aktiviteten er opphørt eller forsinket, mens 11 oppgir at de har fått annen finansiering og derfor ikke har behov for tjenesten fra Innovasjon Norge. De resterende 26 har andre grunner eller vet ikke hvorfor de ikke benytter tilbudet fra Innovasjon Norge. I forhold til tidligere år er det spesielt nedgangen i antall som har fått dekket prosjektet gjennom andre kilder som er verdt å merke seg.

Tabell 11: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2004/2005

Årsak	2004	2005	2006	Andel 2004	Andel 2005	Andel 2006
Prosjektet er opphørt/forsinket	12	21	22	20 %	29 %	38 %
Prosjektet er dekket gjennom andre finansieringskilder	14	23	11	23 %	31 %	18 %
Annen grunn/Vet ikke	34	29	26	57 %	40 %	44 %

Tabell 11: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2004/2005

Årsak	2004	2005	2006	Andel 2004	Andel 2005	Andel 2006
Totalt	60	73	59	100 %	100 %	100 %

Kilde: Oxford Research

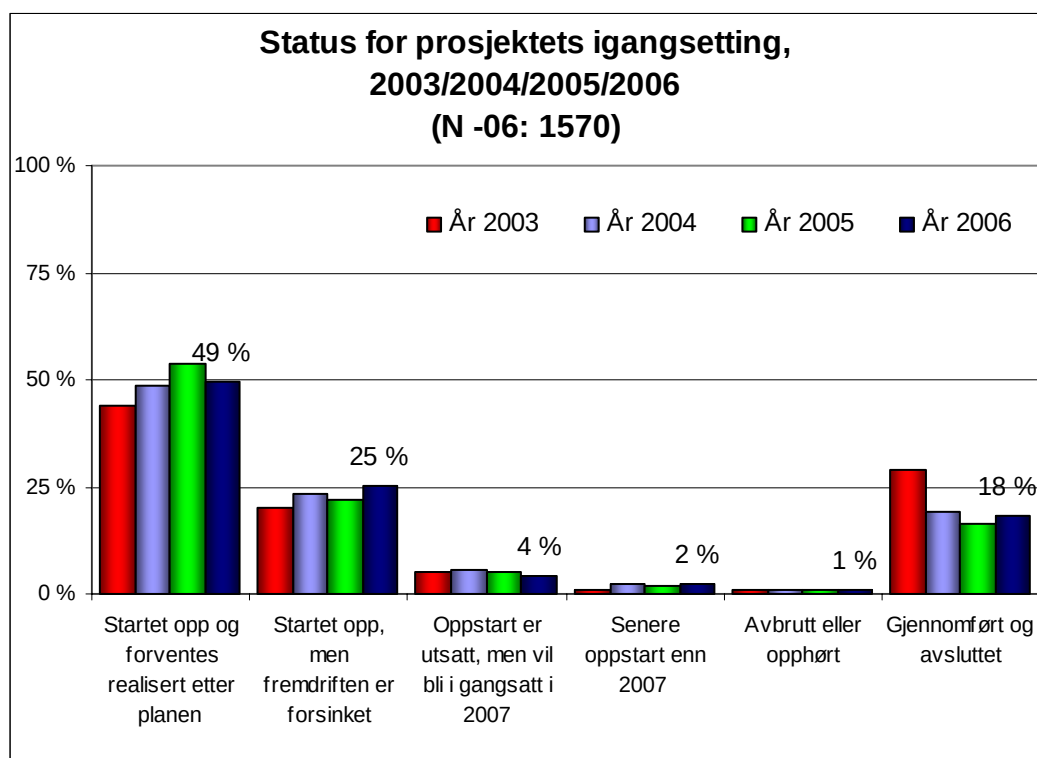
I kroner står tildelingene som ikke er benyttet for totalt 2,6 % av bevilgningene som er undersøkt, mot ca. 4 % av prosjektene. I sum utgjør de kr. 118,2 mill. Prosjektene er således noe mindre i gjennomsnitt enn de som er i gangsett/gjennomført.

I det videre vil altså kun svarene fra de 1627 bedriftene som har benyttet eller vil benytte tilsagnet inngå.

4.2.1 Status for igangsettingen

Vi har sett at ikke alle tilsagn benyttes. Som tidligere år er det heller ikke alle prosjekter som gjennomføres etter planen. Like i underkant av 20% var ved undersøkelsestidspunktet gjennomført og avsluttet. Om lag halvparten av prosjektene er startet opp og forventes fullført etter planen.

Figur 1: Status for prosjektets igangsetting, -03/-04/-05/-06.

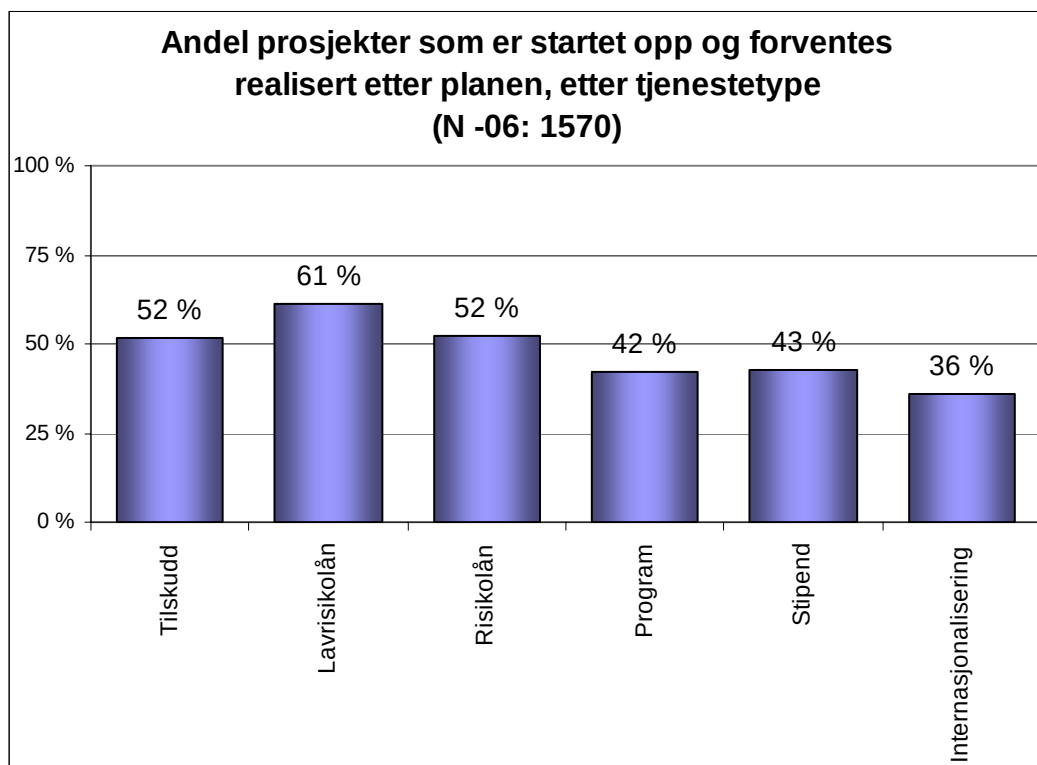
Prosjektene som er gjennomført og avsluttet er trolig mindre enn de øvrige, da de i snitt kun har fått innvilget kr. 329 000,- fra Innovasjon Norge. Gjennomsnittet for prosjektene samlet er kr. 636 000,-. Dette er altså prosjekter som i sin natur tar kort tid å gjennomføre. Mer overraskende er det at de prosjektene som er avbrutt eller opphørt, i snitt har fått innvilget mest med i overkant av kr. 960 000,-. Dette er få (16), men trolig ambisiøse prosjekt.

Tabell 12: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter status for prosjektet, 2006

Status	Kr
Startet opp og forventes realisert etter planen	800 799
Startet opp, men fremdriften er forsinket	507 750
Oppstart er utsatt, men vil bli i gang satt i 2007	693 041
Senere oppstart enn 2007	700 613
Avbrutt eller opphørt	962 064
Gjennomført og avsluttet	328 544
Total	636 370
Kilde: Oxford Research	

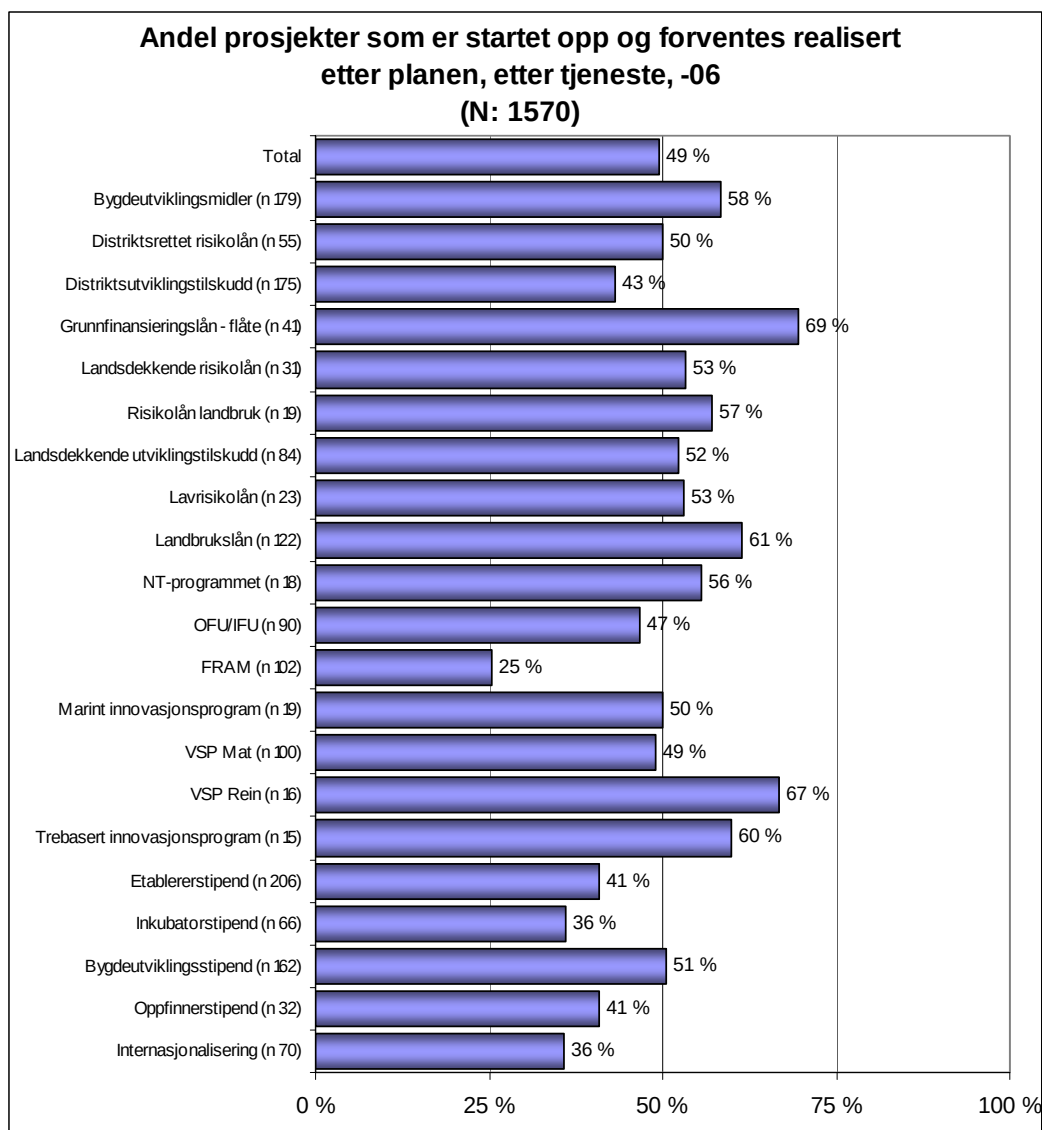
Størst andel prosjekter som forventes å bli realisert i henhold til planen finner man innen Lavrisikolån, mens planene i minst grad ser ut til å bli fulgt innen Internasjonaliseringsprosjekter, Program og Stipender. Lavrisikolån er gruppen som i snitt innvilges mest pr. prosjekt, mens Internasjonalisering og Stipendene er de med lavest innvilgninger i snitt. Dette kan tyde på at fleksibiliteten er større i mindre prosjekter enn større, og at det planlegges nøyer i store prosjekter enn i mindre.

Figur 2 Andel prosjekter som er startet opp og forventet realisert etter planen etter tjenestetype, 2006.

Det er innen Grunnfinansieringslån-flåte og VSP-Rein at andelen prosjekter som går etter planen er størst, rett i underkant av 70 %. Prosjekter innen FRAM skiller seg ut med kun 1 av 4 prosjekter som gjennomføres i henhold til planen. Grunnen til dette er at hele 56% av prosjektene innen denne tjenesten allerede var gjennomført og avsluttet ved undersøkelsestidspunktet. De øvrige tjenestene ligger langt under denne andelen. Nærmest kommer Distriktsutviklingstilskudd med 31% av prosjektene som er gjennomført og avsluttet.

Figur 3 Andel prosjekter som er startet opp og forventet realisert etter planen, etter tjeneste, 2006.

Vi finner ingen signifikante forskjeller i prosjektenes status avhengig av distriktpolitisk virkeområde eller størrelsen på bedriften.

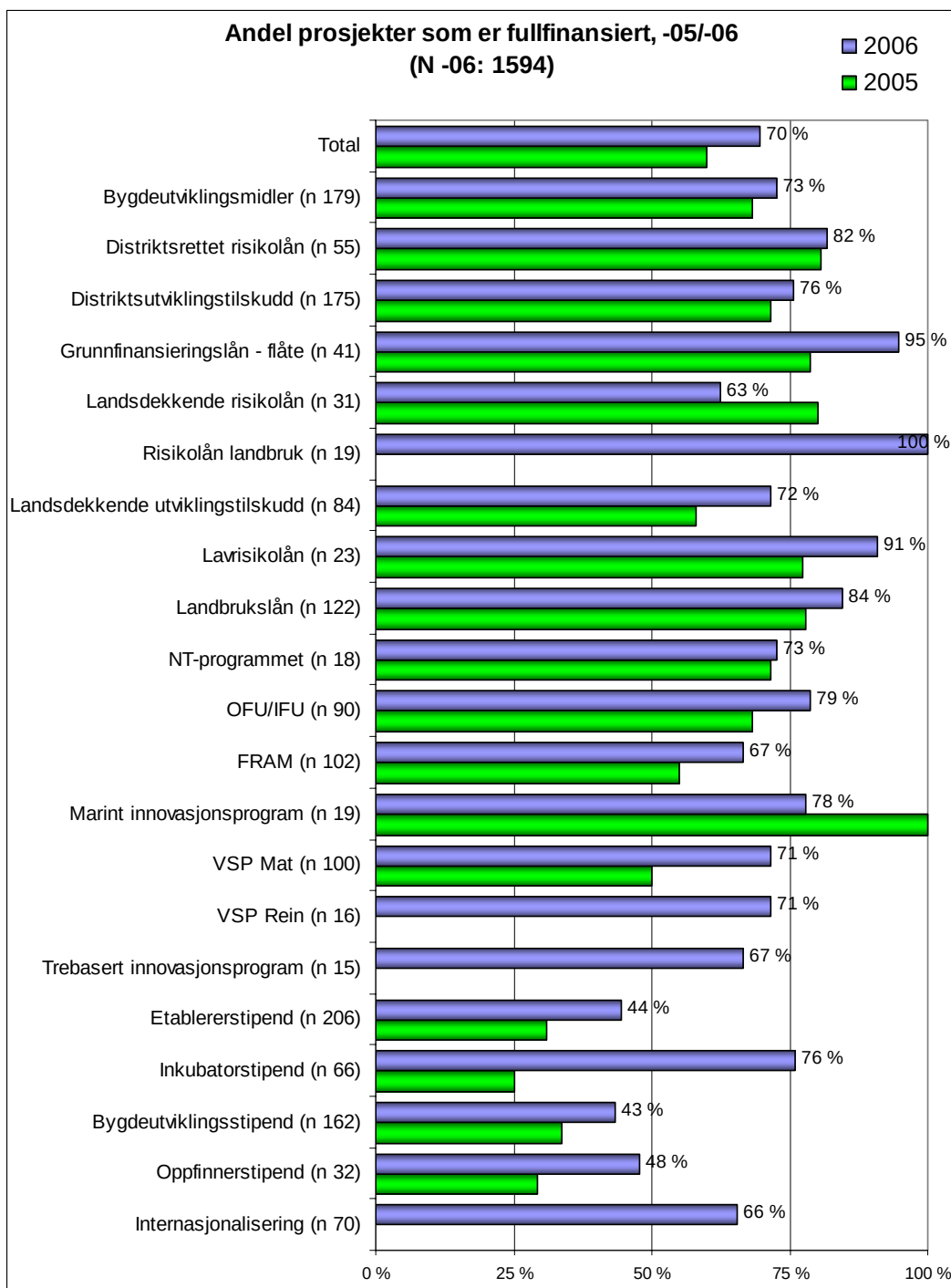
Det at prosjekter allerede er gjennomført påvirker ikke den videre svargivningen, men i og med at dette sannsynligvis er noe mindre prosjekter er trolig forventningene til effektene 1) mindre og 2) trolig i større grad allerede realisert.

4.3 Fullfinansiering

Fullfinansieringsgraden har økt fra 2005 til 2006. Dette burde på sikt bidra til at andelen prosjekter som fullføres i henhold til prosjektplanen øker. I tillegg kan det gi indikasjoner på et marked der det er enklere å skaffe finansiering til prosjektene. Dette kan i sin tur redusere avhengigheten av Innovasjon Norge.

Som vi ser av neste figur er andelen fullfinansierte prosjekter oppe i 70%, mot 60% i 2005.

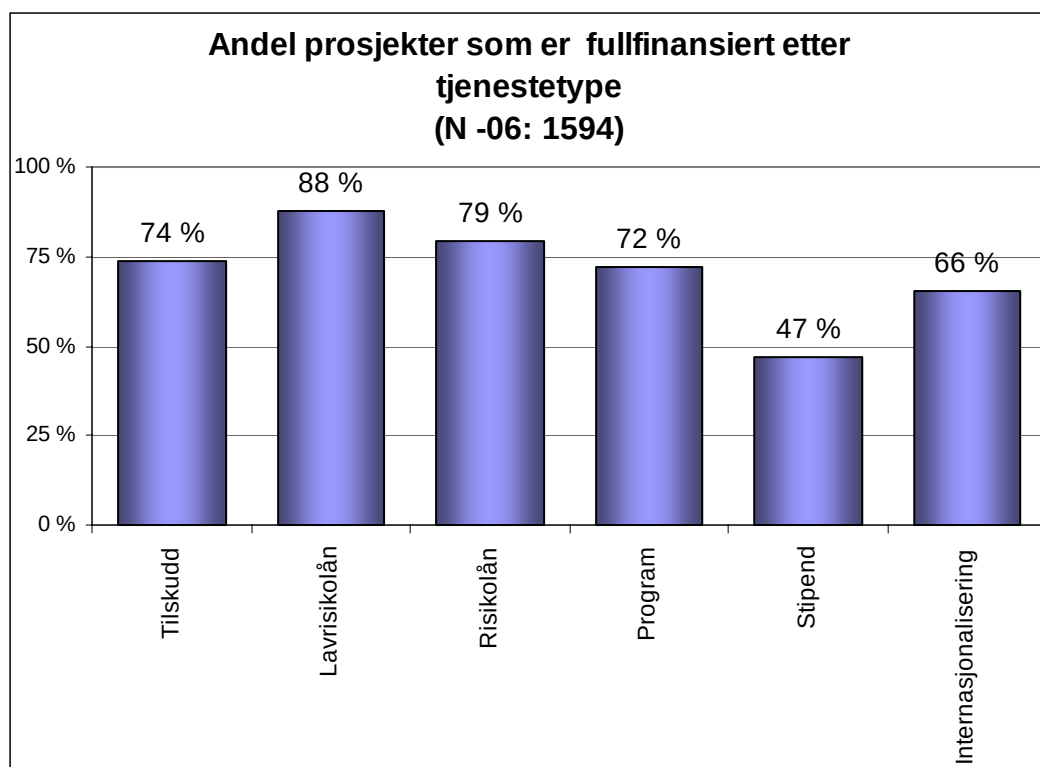
Figur 4 Andel prosjekter som er fullfinansiert etter tjeneste, -05/06.

Når det gjelder enkeltvirkemidler viser det seg at Risikolån landbruk har høyest andel, mens stipendordningene Etablererstipend og Bygdeutviklingsstipend har lavest. Økningen fra 2005 til 2006 ser ut til å være gjennomgående for de fleste tjenestene. Det er kun innen Marint innovasjonsprogram og Landsdekkende risikolån at andelene har gått tilbake. Dette er tjenester hvor antall svar er så lave at en skal være forsiktig med tolkningen av svarene. Tendensen tyder på at tilgangen på kapital har bedret seg, også for prosjekter som støttes av Innovasjon Norge.

Skille mellom typer tjenester viser at Lavrisikolån har høyest fullfinansieringsgrad (88 %), mens blant stipender har nesten bare halvparten av prosjektene klart å skaffe fullfinansiering (47 %).

Figur 5: Andel prosjekter som er fullfinansiert etter tjenestetype, - 06.

Tilsagnsstørrelsen ser også ut til å ha betydning for fullfinansiering eller ikke. Desto mer Innovasjon Norge har gitt i tilsagn, jo større er sannsynligheten for at prosjektet er fullfinansiert. Fullfinansierte prosjekter har i snitt fått kr. 788 000,- i tilsagn, mens prosjekter som ikke er fullfinansiert har kun fått kr. 245 000,-.

Andelen fullfinansierte prosjekter er større i område A, B og C enn i D og utenfor. Dette på tross av at Innovasjon Norge i snitt gir mer i tilsagn til de som er utenfor DPV. Dette tyder på relativt sett større prosjekter utenfor DPV enn innenfor dette området.

Tabell 13: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter distriktspolitiske virkeområde, 2006

DPV	Kr
Område A	504 833
Område B	525 129
Område C	540 724
Område D	488 680
Utenfor DPV	799 676
Total	628 009
Kilde: Oxford Research	

4.4 Bidragsytere til utvikling av prosjektidé/deltagelse i aktivitet

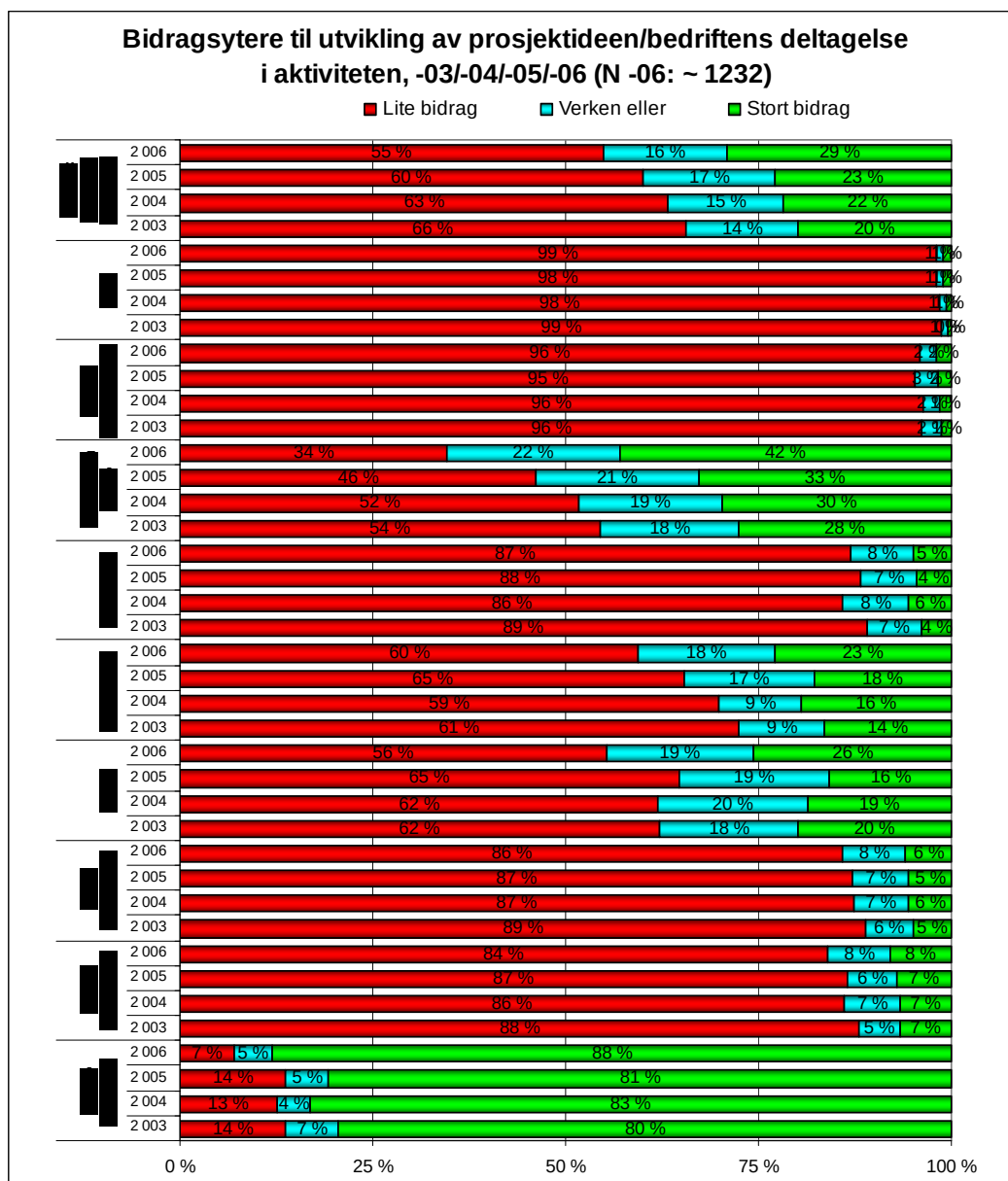

Bidragsyterne til utviklingen av prosjektidé/deltagelse i aktivitet omfatter bedriftenes subjektive oppfatning av hvem som har bidratt til utvikling av prosjektet eller bedriftens deltagelse i nettverksprogrammer/-aktiviteter.

Det er helt tydelig ut fra neste figur at det, som i de foregående årene, primært er interne ressurser som bidrar til utviklingen av prosjektidé eller bedriftens deltagelse i aktiviteten. 88% oppgir at interne ressurser har gitt store bidrag (noe høyere enn tidligere år). Der nest kommer Innovasjon Norge, og her er andelen økt fra 33% i 2005 til 42% i 2006. Dette er sammen med kunder den gruppen bidragsytere som har økt sine bidrag mest. Som før har prosjektene fått minst bidrag fra SIVA, Norges forskningsråd, konkurrenter og forskningsmiljøene.

Det kan se ut som endringene går i retning av at de aktørene som allerede yter mest bidrag, over tid øker disse, mens de aktørene som har lite eller ingen bidrag, er stabile.

Figur 6: Bidragsytere til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten, -03/-04/-05/-06.

Kapittel 5. Addisjonalitet

Addisjonalitet er et sentralt begrep innen det offentlig virkemiddelapparat, og er et forsøk på å anslå i hvilke grad tilsagnene fra Innovasjon Norge tilfører aktivitet som ellers ikke ville vært gjennomført.

Begrepet er definert på ulike måter, men i denne rapporten er det knyttet til i hvilke grad tjenesten fra Innovasjon Norge har vært utløsende for prosjektet eller om prosjektet ville blitt gjennomført uavhengig av tjenesten. Dette innebærer at det er et kontrafaktisk element i begrepet, gjennom at man forsøker å finne ut hva som ville skjedd dersom ting forholdt seg annerledes enn hva de faktisk gjør.

Det primære spørsmålet knyttet til addisjonalitet, som alle bedriftene er spurt om, er:

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?

Dette er altså ikke en måling på reell addisjonalitet, men brukernes uttrykte holdninger til betydningen av tjenesten fra Innovasjon Norge for gjennomføringen av prosjektet.

Om utfallet faktisk ville blitt i henhold til disse utsagnene, vet en ikke. Analyse av reell addisjonalitet krever helt andre metodiske opplegg, med blant annet kontrollgrupper og målinger som følger enkeltbedrifter over en lengre tidsperiode enn ett enkelt år som er opplegget i denne undersøkelsen.

Når addisjonalitet er så viktig, er det fordi selve hovedargumentet for å benytte offentlige ressurser innen et område, er at disse har en aktivitetsutløsende effekt. Dersom aktiviteten hadde funnet sted uansett, hadde det da vært behov for offentlig innsats? Det er likevel ikke nødvendigvis slik at alternativ finansiering via det private markedet nødvendigvis er å foretrekke selv om dette finnes, selv til samme kostnad. Lavere avkastningskrav (det kan f. eks. være lengre tidshorisont og tålmodighet hos utlåner) og tilgang på tilleggstjenester, som for eksempel nettverksaktiviteter, kan være av de forhold som kan skille et privat tilbud fra et tilbud drevet i regi av Innovasjon Norge.

5.1 Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet

Dersom vi kategoriserer svarene ut fra grad av addisjonalitet, som vist i neste tabell, ser vi at andel prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet utgjør over halvparten av alle prosjekter/aktiviteter.

Ser en bort fra "Vet ikke"-kategorien, er det 14% som har oppgitt lav addisjonalitet, 27% som har middels og 59% som har oppgitt høy addisjonalitet.

Tabell 14: Addisjonalitet for alle undersøkte tjenester under ett: "Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?"

Addisjonalitet	Antall	Andel	Andel

Tabell 14: Addisjonalitet for alle undersøkte tjenester under ett: "Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?"

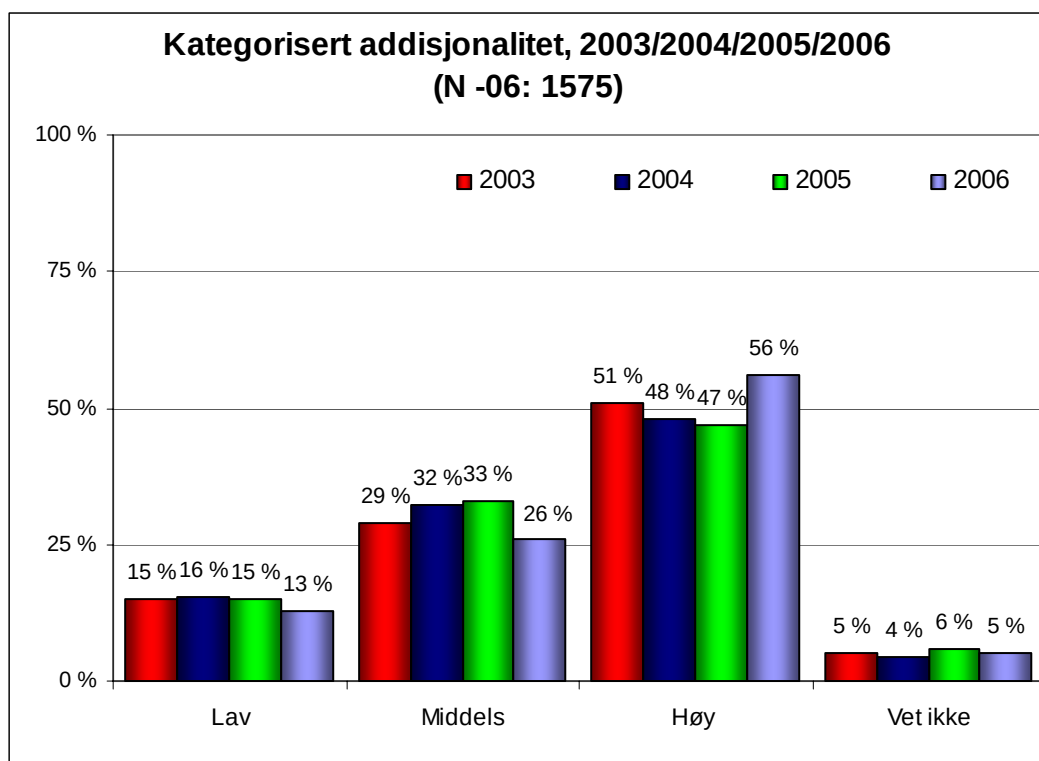
Addisjonalitet		Antall	Andel	Andel
Lav	Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer	204	13 %	13 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt	170	11 %	26 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men til samme tid	240	15 %	
Høy	Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala	373	24 %	56 %
Høy	Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført	507	32 %	
	Vet ikke	81	5 %	5 %
I alt		1574	100 %	100 %
Kilde: Oxford Research AS. Ved summering og sammenslåing av tall er vanlige avrundingsregler benyttet.				

Ser vi utviklingen addisjonalitet over tid er det viktig å være oppmerksom på tjenesteporteføljen som inngår i studiene har endret seg, primært ved at flere tjenester er med. Gjennomgående har addisjonaliteten sunket gradvis fra 2003 til 2005. Dette skyldes at andelen prosjekter som kjennetegnes av høy addisjonalitet har falt, men i og med at andelen med middels addisjonalitet har økt marginalt har summen av høy og middels addisjonalitet dermed vært tilnærmet stabil fra 2003 til 2005.

I 2006 er addisjonaliteten klart høyere enn tidligere år!

Dette er vanskelig å forklare ut fra den gode økonomiske situasjonen landet er inne i, og som bidrar til at tilgangen på alternativ finansiering ser ut til å være bedre enn tidligere jfr. fullfinansierungsgrad. Dette kunne ha bidratt til at en større andel ville gjennomført prosjektene uansett støtte fra Innovasjon Norge eller ikke. Slik viser det seg å ikke være.

Figur 7: Addisjonalitet for årene -03/-04/-05/-06.

Forrige figur er nyansert i neste tabell, hvor tallene for 2006 sammenlignes med tidligere undersøkelser. Disse tallene er kommentert mer inngående i rapporten fra forrige førundersøkelse¹¹, men vi vil påpeke at andelen som oppgir at "Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført" uten støtten fra Innovasjon Norge ikke har vært høyere i perioden fra 2000 til i dag.

Tabell 15: Utviklingen i addisjonalitet for Innovasjons Norges (SNDs) tjenester i perioden 2000 - 2006							
Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer	20 %	16 %	13 %	15 %	16 %	15 %	13 %
Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt	17 %	15 %	13 %	14 %	15 %	13 %	11 %
Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men til samme tid	29 %	29 %	31 %	15 %	17 %	19 %	15 %
Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala/Lagt på is*	12 %	12 %	17 %	23 %	21 %	22 %	24 %

¹¹ Furre, H., og R. Stiberg-Jamt., 2006. Innovasjon a la carte. Bedrifiers vurdering av Innovasjon Norges tjenester. Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som motok tjenester i 2005. Oxford Research, Kristiansand.

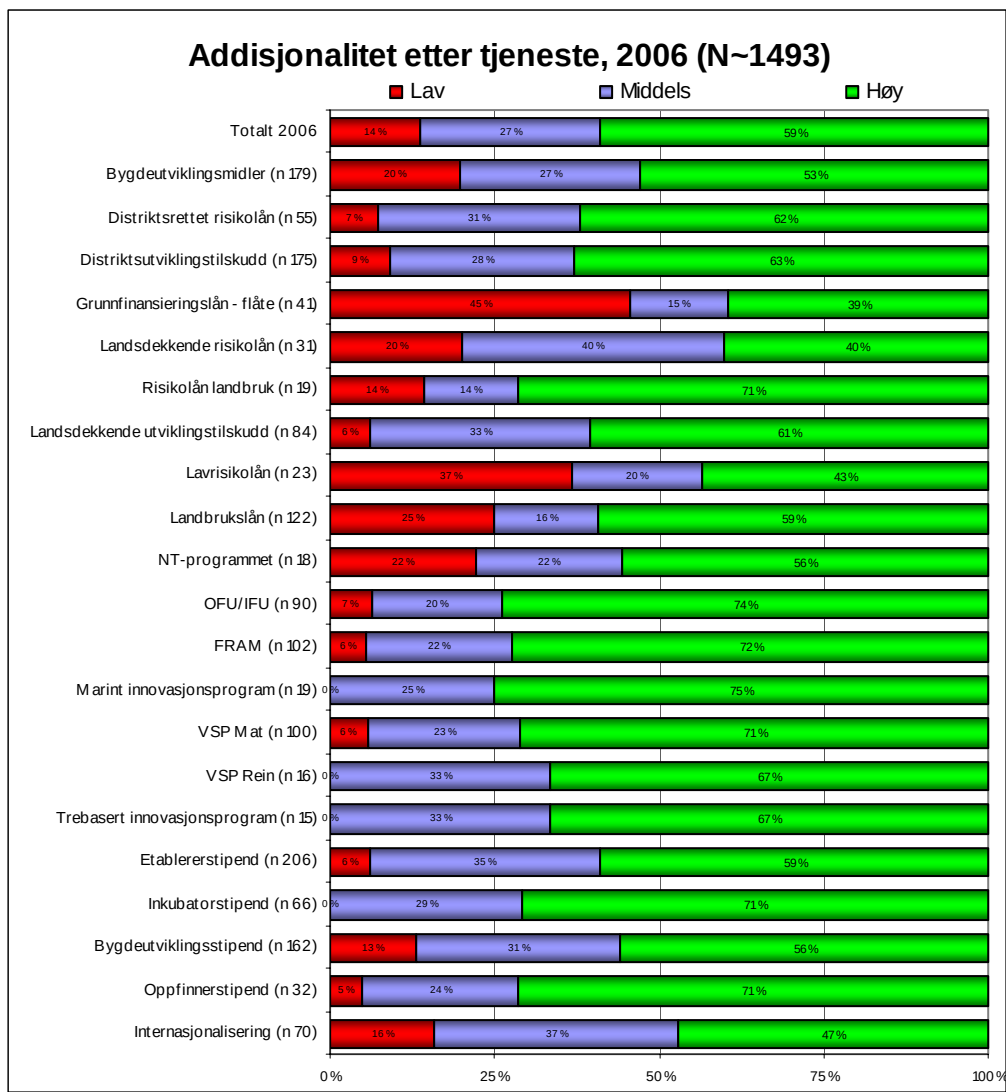
Tabell 15: Utviklingen i addisjonalitet for Innovasjons Norges (SNDs) tjenester i perioden 2000 - 2006

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført	16 %	19 %	19 %	28 %	27 %	25 %	32 %
Vet ikke	6 %	8 %	6 %	5 %	4 %	6 %	5 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Kilde: Oxford Research AS							
* Begrepet "lagt på is" ble brukt frem tom. 2002-årgangen.							

5.2 Addisjonalitet etter tjeneste

Som vi har sett tidligere år, må tolkningen av tallene sees i forhold til hvilke tjenester som er inkludert. Som nevnt tidligere er det fire tjenester som er ute av undersøkelsen i 2006. Av disse var det tre tjenester som hadde høyere addisjonalitet enn snittet i 2005, og utelatelsen av disse tjenestene kan dermed ikke forklare økningen i addisjonalitet. I tillegg er Risikolån landbruk tatt inn som egen tjeneste i 2006-undersøkelsen. Som vi ser av neste figur bidrar denne endringen direkte, men i relativt beskjeden grad, til økningen.

Figur 8 Addisjonalitet etter tjeneste, 2006.

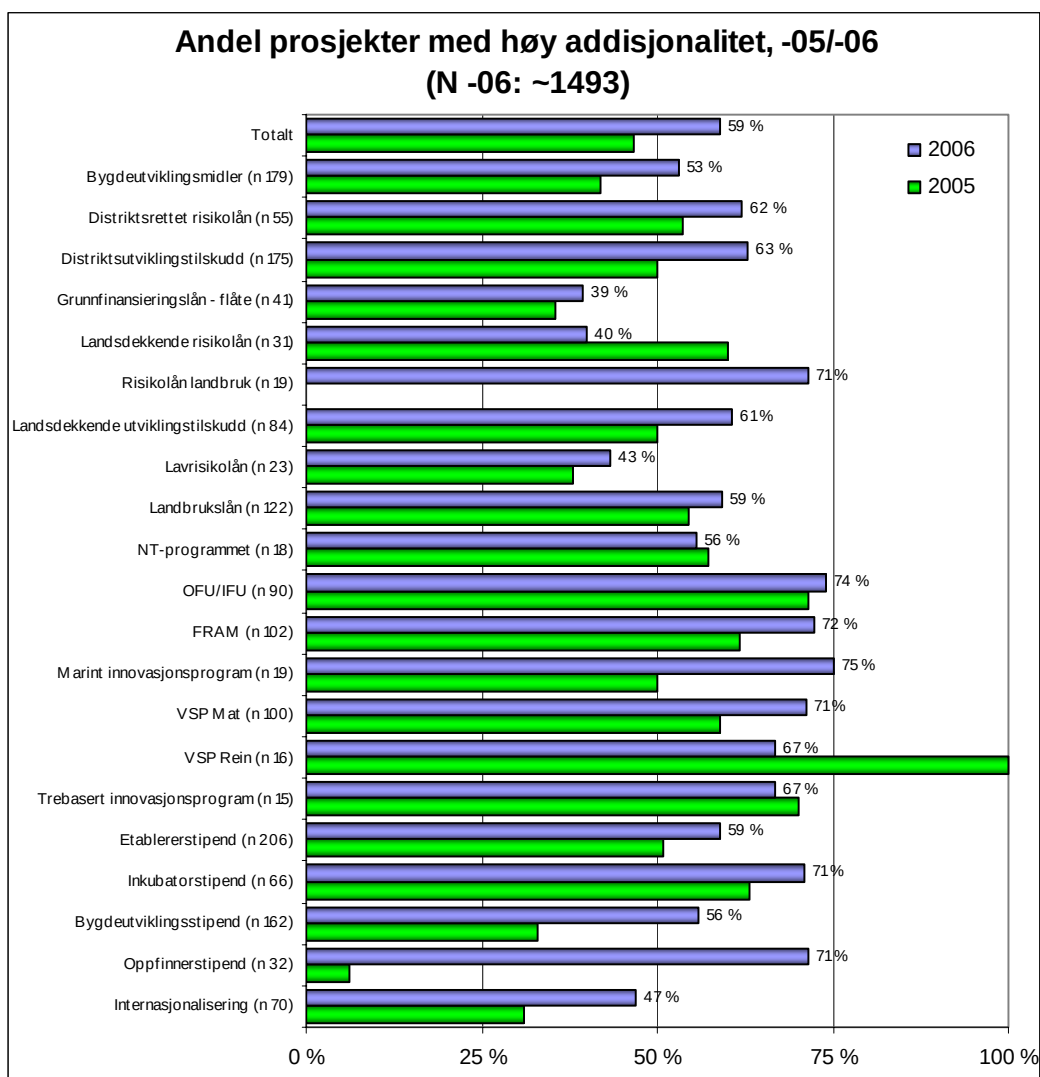

Fra 2005 til 2006 har vi sett en generell økning i addisjonalitet i de fleste tjenester som har vært med i kartleggingen tidligere. Som vi ser av neste tabell er det bare de fire tjenestene Landsdekkende risikolån, NT-programmet, VSP-Rein og Trebasert innovasjonsprogram som har hatt nedgang i andel prosjekter med høy addisjonalitet. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at vi har få svar fra disse, slik at usikkerheten er relativt høy. De andre 17 tjenestene har alle hatt en økning andelen prosjekter med høy addisjonalitet.

Flest prosjekter innen tjenestetypen Programmer har høy addisjonalitet. Der nest kommer prosjekter innen Stipend. Lavest addisjonalitet har prosjekter innen Internasjonalisering og Lavrisikolån.

Når det gjelder enkelttjenester viser det seg at vi finner høyest addisjonalitet innen Marint innovasjonsprogram og IFU/OFU. Lavest er den for prosjekter innen Grunnfinansieringslån – flåte og Lavrisikolån.

Figur 9 Andel prosjekter med høy addisjonalitet etter tjeneste, -05/-06.

Kapittel 6. Bidrag til samarbeid

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene/aktivitetene skal bidra til kompetansheving og innovasjon. I dette og påfølgende kapitler ser vi nærmere på hva virksomhetene forventer seg av ”myke” effekter av prosjektene/aktivitetene. I dette kapitlet ser vi nærmere på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til samarbeid, mens vi i de etterfølgende går inn på bidrag til kunnskap, ulike atferdsendringer og innovasjon.

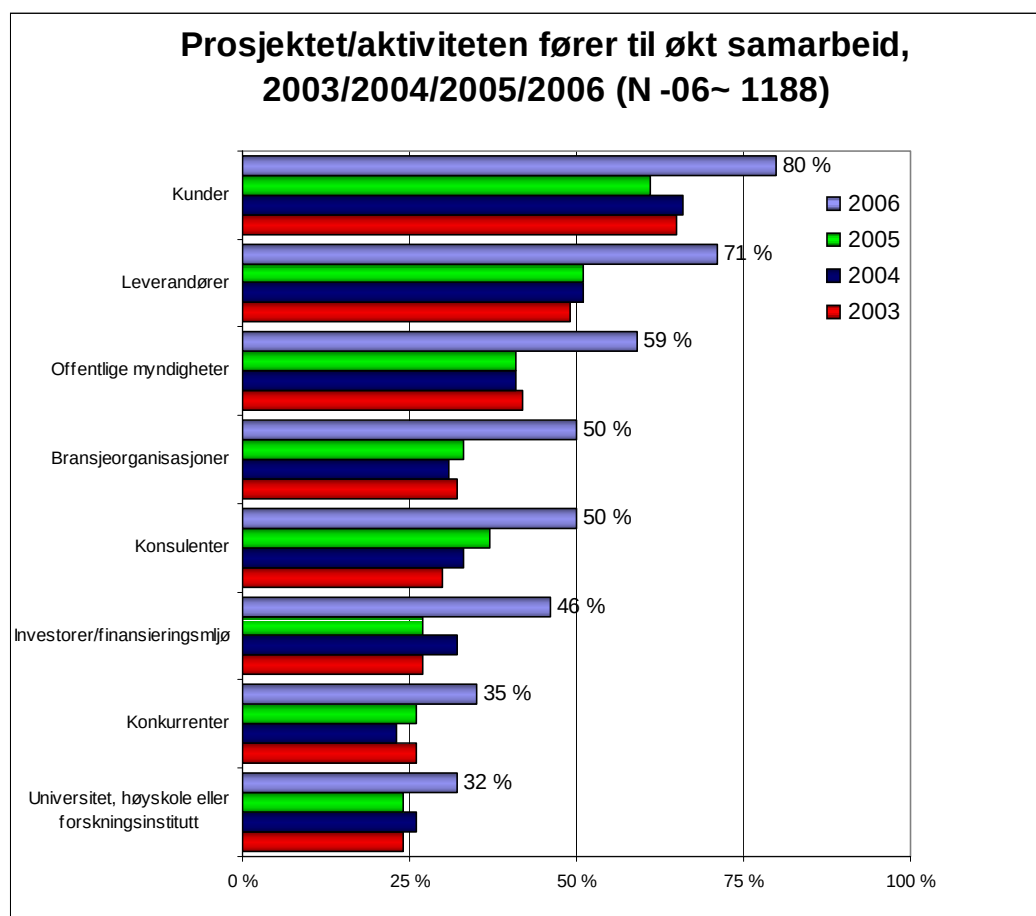
Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. Gjennom samarbeid med andre kan blant annet bedriftene komplettere sin ressursbase i bred forstand og på den måten bli mer konkurransedyktige. Forskning har også vist at økt samarbeid med andre aktører er viktig for å øke innovasjonen i bedriftene. Nettopp indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er dermed effekter av Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å gå nærmere inn på. Denne type effekter er ofte ikke like vektlagt ved bruk av andre finansiører og tjenesteleverandører.

For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med følgende aktører:

- Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter
- Bransjeorganisasjoner og lignende

Som det illustreres i figuren under, er det først og fremst slik at prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt samarbeid med kunder og leverandører, mens de har minst betydning for samarbeid når det gjelder konkurrenter og universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Dette er samme rangering som i førundersøkelsen fra 2005. Et interessant trekk ved resultatene er imidlertid at det har vært en gjennomgående økning i prosjektenes/aktivitetenes betydning for samarbeid med alle aktørene fra 2005-kullet til 2006-kullet. Økningen ligger i intervallet fra 8 til 20 prosentpoeng. Økningen er minst størst for samarbeid med universitet, høyskole eller forskningsinstitutt, mens den er størst for samarbeid med leverandører.

Figur 10 Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid, -03/-04/-05/-06.

6.1 Samarbeid etter tjeneste

De ulike tjenestene har ulike målgrupper og ulike formål. I tabellen under ser vi nærmere på i hvilken grad det er variasjoner mellom de ulike tjenestene når det gjelder andelen bedrifter som sier prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt samarbeid med de ulike aktørene. Det framgår at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene. For å få fram hvilke tjenester aktørene har hatt aller størst betydning for, har vi uthevet de to aktørene med den høyeste andelen.

Det er noen trekk ved resultatene som er spesielt verdt å merke seg. Det er særlig stor variasjon mellom tjenestene når det gjelder i hvilke grad de har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. De tjenestene som skårer høyest på dette er OFU/IFU og Landsdekkende utviklingstilskudd, mens de som skårer lavest er Lån til landbruket og FRAM.

De landbrukstilknyttede verdiskapingsprogrammene er blant de tjenestene som oppgir at prosjektene har ført til eller vil føre til økt samarbeid i sterkest grad. Dette gjelder spesielt VSP-rein, som skårer høyest både i forhold til samarbeid med kunder, konkurrenter, konsulenter, offentlige bransjeorganisasjoner, men også VSP-mat og Trebasert innovasjonsprogram.

Prosjekter/aktiviteter som baserer seg på forretningsideer som er komplekse, innovative og kunnskapsintensive tar ofte lengre tid å utvikle og introdusere på markedet. Dette innebærer at de har et relativt stort behov for finansiell kapital. Ofte er det slik

at det er vanskeligere å få finansiering i en tidlig fase av etableringsprosessen. Det er dermed svært interessant at det er de som har fått tilsagn om Inkubatorstipend og Oppfinnerstipend som i størst grad rapporterer om at prosjektene har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med investorer og finansieringsmiljøer. Dette tyder på at IN har bidratt til å redusere risikoen og gitt dem økte muligheter til å få ekstern finansiering. Dette gir igjen visse indikasjoner på at IN har valgt å gi tilsagn til prosjekter som blir oppfattet som gode og interessante i markedet.

Tabell 16: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste, 2006

Tjeneste	UOH	Kunder	Konkurren-ter	Leverandø- rer	Konsulen-ter	ransie- rings- rer/ti- ter	Offentlige myndighe- ter	Bransjeorg
Bygdeutviklingsmidler (n=179)	14 %	63 %	31 %	62 %	38 %	30 %	50 %	43 %
Distriktsrettet risikolån (n=55)	30 %	85 %	32 %	79 %	54 %	67 %	69 %	54 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=175)	36 %	86 %	35 %	78 %	51 %	49 %	60 %	49 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=41)	16 %	50 %	28 %	71 %	20 %	33 %	32 %	33 %
Landsdekkende risikolån (n=31)	42 %	100 %	29 %	80 %	54 %	77 %	58 %	42 %
Risikolån landbruk (n=31)	20 %	67 %	40 %	83 %	33 %	40 %	60 %	67 %
Landsdekkende utviklings-tilskudd (n=84)	67 %	89 %	44 %	74 %	57 %	60 %	73 %	67 %
Lavrisikolån (n=23)	26 %	97 %	31 %	74 %	74 %	70 %	58 %	62 %
Lån til landbruket (n=122)	4 %	51 %	21 %	49 %	35 %	22 %	49 %	34 %
NT-programmet (n=22)	63 %	89 %	25 %	88 %	50 %	57 %	43 %	43 %
OFU/IFU (n=90)	79 %	98 %	11 %	77 %	56 %	67 %	60 %	44 %
FRAM (n=102)	10 %	74 %	33 %	59 %	59 %	37 %	45 %	47 %
Marint innovasjonsprogram (n=19)	57 %	88 %	20 %	75 %	71 %	43 %	57 %	50 %
VSP Mat (n=100)	37 %	96 %	40 %	83 %	46 %	38 %	81 %	69 %
VSP Rein (n=16)	40 %	100 %	67 %	83 %	80 %	75 %	80 %	100 %
Trebasert innovasjonspro-gram (n=15)	67 %	89 %	33 %	89 %	80 %	67 %	67 %	67 %
Etablererstipend (n=206)	45 %	94 %	46 %	81 %	61 %	64 %	67 %	59 %
Inkubatorstipend (n=66)	64 %	93 %	25 %	83 %	68 %	87 %	63 %	67 %
Bygdeutviklingsstipend (n=162)	25 %	94 %	71 %	69 %	55 %	36 %	77 %	62 %
Oppfinnerstipend (n=32)	60 %	78 %	25 %	82 %	55 %	82 %	57 %	45 %
Internasjonalisering (n=70)	52 %	89 %	21 %	69 %	50 %	45 %	54 %	42 %
Totalt	32 %	80 %	35 %	71 %	50 %	46 %	59 %	50 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

6.2 Samarbeid etter bedriftsstørrelse

Småbedrifter har ofte færre ressurser internt, og har i større grad behov for å innhente ressurser utenfra. En måte å gjøre dette på er å samarbeide med andre aktører. I tabellen under ser vi nærmere på om det er forskjeller mellom bedrifter av ulike størrelse når det gjelder andelen prosjekter/aktiviteter som har ført til eller vil føre til økt samarbeid med de ulike aktørene. Det framgår at det er mindre variasjon i samarbeidsbidrag når resultatene fordeles etter bedriftsstørrelse snarere enn tjeneste. Ut fra bedriftsstørrelse er det i liten grad forskjell i andelen prosjekter/aktiviteter som har bidratt til eller vil bidra til økt samarbeid med både kunder, leverandører og konsulenter.

Prosjektenes/aktivitetenes bidrag til samarbeid med universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter varierer ut fra bedriftsstørrelse. Prosjektene har i størst grad ført til eller vil føre til økt samarbeid med disse blant de aller største bedriftene. Dette er som forventet i og med at disse bedriftene har større FoU-budsjetter.

I forhold til både samarbeid med konkurrenter, offentlige myndigheter og bransjeorganisasjoner, er det slik at dette er mest utbredt blant de minste bedriftene, spesielt de med 0 til 4 årsverk. En årsak til dette er at denne størrelsesgruppen inneholder en relativ overvekt av tjenester som skårer høyt på samarbeid med disse aktørene.

Tabell 17: Andel som samarbeider med ulike aktører etter bedriftsstørrelse, 2006

Bedriftsstørrelse	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Bransjeorganisasjoner/TL	Offentlige myndigheter	Bransjeorganisasjoner
0 til 4 årsverk	30 %	80 %	38 %	71 %	47 %	47 %	60 %	51 %
5 til 9 årsverk	36 %	87 %	25 %	75 %	50 %	46 %	51 %	48 %
10 til 19 årsverk	37 %	83 %	17 %	72 %	55 %	49 %	51 %	47 %
20 til 49 årsverk	32 %	75 %	23 %	71 %	55 %	43 %	46 %	33 %
50 eller flere årsverk	53 %	75 %	14 %	66 %	55 %	29 %	51 %	39 %
Totalt	32 %	80 %	33 %	71 %	49 %	46 %	57 %	48 %

6.3 Samarbeid etter distriktspolitisk virkeområde

Vi har også sett på i hvilken grad andelen bedrifter som har gjennomført prosjekter/aktiviteter som har ført eller vil føre til økt samarbeid med ulike aktører varierer ut fra distriktspolitisk virkeområde. Ut fra en samlet vurdering er det noe større varia-

sjon i samarbeidsbidrag ut fra distriktspolitisk virkeområde enn det er ut fra bedriftsstørrelse.

Ser en nærmere på de enkelte aktørene, er det som det illustreres i tabellen under ingen vesentlige forskjeller i samarbeidsbidrag når det gjelder leverandører og bransjeorganisasjoner. Det er særlig stor forskjell i prosjektenes samarbeidsbidrag når det gjelder universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Prosjektene bidrar i sterkest grad til dette utenfor det distriktspolitiske virkeområdet, og i minst grad innen område B og D.

Et trekk som er verdt å merke seg er at prosjektene/aktivitetene har eller vil i størst grad føre til økt samarbeid med investorer og finansieringsmiljøer utenfor det distriktspolitiske virkeområdet og i minst grad i område B og C. Dette illustrerer at det er forskjell på de prosjektene/aktivitetene som får støtte i disse to områdene. For investorene og finansieringsmiljøene signaliserer dette at det sannsynligvis er slik at prosjektene/aktivitetene utenfor virkeområdet er mer interessante for dem. Ut fra et markedssviktperspektiv gjør dette det ekstra viktig at Innovasjon Norge bidrar innenfor virkeområdet.

Tabell 18: Andel som samarbeider med ulike aktører etter distriktspolitisk virkeområde, 2006

Distriktspolitisk virkeområde	UOH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Finansierings- nansier- rer/Fin- ter	Offentlige myndighe- ter	Bransjeorg
Område A	36 %	77 %	37 %	65 %	47 %	47 %	57 %	44 %
Område B	22 %	73 %	40 %	67 %	46 %	40 %	58 %	46 %
Område C	31 %	84 %	37 %	72 %	51 %	43 %	53 %	51 %
Område D	18 %	79 %	38 %	73 %	36 %	46 %	54 %	50 %
Utenfor DPV	43 %	83 %	29 %	73 %	54 %	53 %	65 %	53 %
Totalt	32 %	80 %	35 %	71 %	50 %	46 %	59 %	50 %

6.4 Samlet samarbeidsbidrag

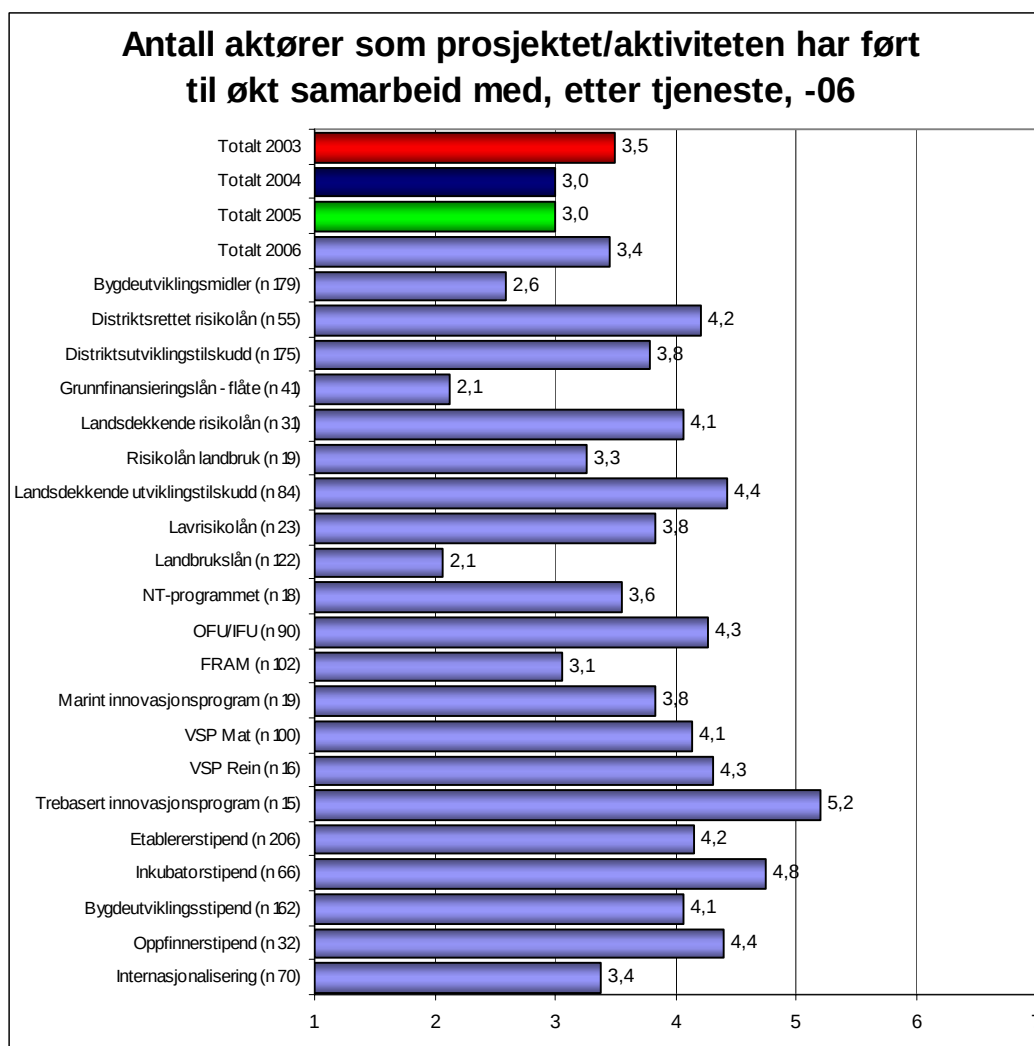
6.4.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som IN har medfinansiert har ført til eller vil føre til økt samarbeid med enkeltaktører. Ut fra et innovasjonssystem perspektiv er det imidlertid også interessant å kartlegge i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til eller vil bidra til økt samarbeid med flere aktører. I figuren under illustreres antall samarbeidsaktører per tjeneste. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,4 aktører. Dette er en økning fra fjoråret, hvor det tilsvarende tallet lå på 3 aktører.

Det er stor variasjon mellom tjenestene når det gjelder antall samarbeidsbidrag. Økningen i samarbeidsbidrag er størst for mottakerne av Trebasert innovasjonsprogram (5,2 aktører) og Inkubatorstipend (4,8 aktører), mens den er minst for de som har fått

tilsagn om Landbrukslån (2,0 aktører) og Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (2,1 aktører). At de to sistnevnte tjenester skårer lavest på dette området, er ikke overraskende ut fra hva som er formålet med dem. Begge to skal primært bidra til finansiering av fysiske investeringer.

Figur 11 Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter tjeneste, 2006.

6.4.2 Samlet samarbeidsbidrag etter bedriftsstørrelse

Vi har også undersøkt hvor vidt det er variasjoner i antall samarbeidsbidrag ut fra bedriftstørrelse. Som det illustreres i figuren under er det kun relativt små forskjeller i resultatene ut fra denne bakgrunnsvariabelen.

Figur 12 Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter bedriftsstørrelse, 2006.

6.4.3 Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde

I figuren under vises det i hvilke grad det er forskjell i samarbeidsbidrag et fra distriktpolitisk virkeområde. Det framgår at det er visse forskjeller mellom de ulike områdene. Prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt samarbeid med flest aktører utenfor virkeområdet (3,6 aktører), mens de i minst grad har bidratt i område A og B (3,2 aktører). Det er grunn til å tro dette skyldes at det er en ulik tjenestefordeling i de forskjellige områdene. Sammenlignet med området utenfor virkeområdet er det en relativ overvekt av tjenester som gir tilsagn til prosjekter knyttet til fysiske investeringer i område A og B. Dette gjelder blant annet Landbrukslån, Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Distriktsutviklingstilskudd.

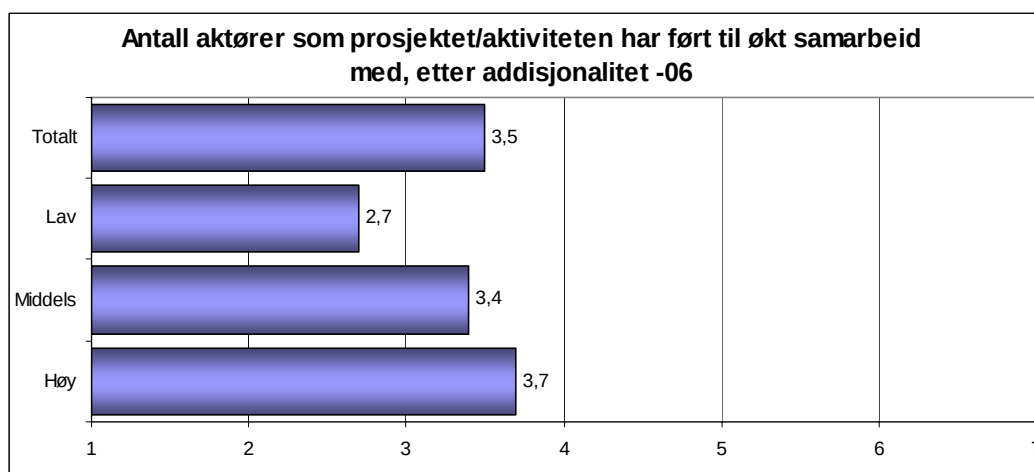
Figur 13 Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter distriktpolitisk virkeområde, 2006.

6.4.4 Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet

Et interessant spørsmål i forhold til samarbeidsbidrag er hvor vidt det er forskjeller i det ut fra addisjonalitet. Dette vises nærmere i figuren under. Det er klare variasjoner i samarbeidsbidrag ut fra addisjonalitet. Samarbeidsbidraget er minst i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet (2,7 aktører) og størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (3,7 aktører). Dette er ikke overraskende. I økonomisk teori påpekes det ofte at det er vanskelig å få finansiert fellestiltak, for eksempel samarbeidsaktiviteter, som innebærer en stor grad av eksterne effekter. Dette skyldes at en enkeltbedrift ikke kan innkassere den fulle gevinsten av slik tiltak.

Figur 14 Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter addisjonalitet, 2006.

Kapittel 7. Bidrag til kunnskaps- utvikling

Ett av Innovasjon Norges delmål er å bidra til kunnskapsutvikling i bedriftene gjennom de prosjektene/aktivitetene som får støtte. For å kartlegge i hvilken grad IN når dette målet, har vi i årets førundersøkelse tatt med et spørsmål om kunnskapseffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kunnskap på følgende områder:

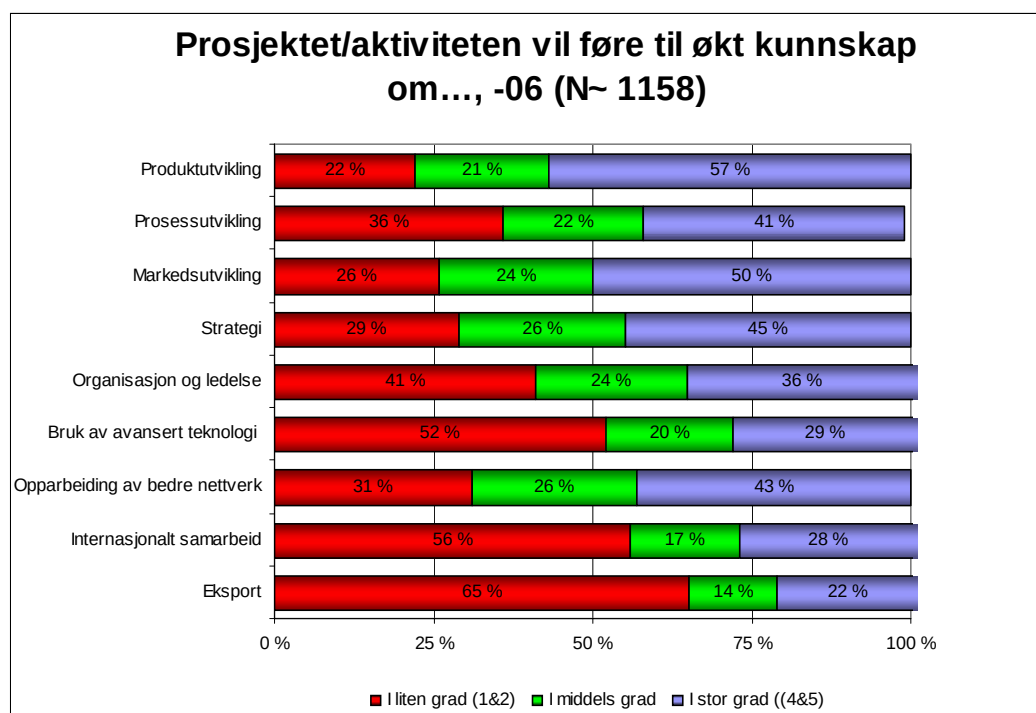
- Produktutvikling
- Prosessutvikling
- Markedsutvikling¹²
- Strategi
- Organisasjon og ledelse
- Tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi
- Opparbeiding av bedre nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Eksport

I figuren under vises det i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kunnskap i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5) på de ulike områdene. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad ført til økt kunnskap i stor grad når det gjelder produktutvikling (57 %) og markedsutvikling (50 %), mens de i minst grad har gjort det angående eksport (22 %) og internasjonalt samarbeid (28 %). På grunn av at disse spørsmålene ikke var inkludert i de tre foregående førundersøkelsene, er det ikke mulig å se på hvordan resultatene har utviklet seg.

---

¹² Både lokale, regionale, nasjonale og internasjonale markeder.

Figur 15 Kunnskapsbidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2006.

7.1 Bidrag til økt kunnskap etter tjeneste

De ulike tjenestene har ulike formål og målgrupper, og det er dermed interessant å se nærmere på i hvilken grad dette slår ut i forhold til bidrag til kunnskapsutvikling. I tabellen under vises det i hvilken grad det er variasjoner mellom de ulike tjenestene når det gjelder andelen bedrifter som sier prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre kunnskapsutvikling i stor grad (skår 4 og 5) på de ulike områdene. Det framgår at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene. For å få fram hvilke tjenester som skårer høyest på de ulike områdene, har vi uthevet de to tjenestene med den høyeste andelen innen hvert område.

Som det illustreres i tabellen under, er det noen områder hvor det er særlig stor og mer gjennomgående variasjon mellom tjenestene. Dette gjelder for produktutvikling, prosessutvikling, internasjonalt samarbeid og eksport. Når det gjelder produktutvikling, har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kunnskap om dette i sterkest grad blant de som fått tilsagn om Marint innovasjonsprogram og OFU/IFU. Prosjektene/aktivitetene har bidratt minst for de som har fått Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lån til landbruket. Dette er i lite grad overraskende når en tar hensyn til hva som er formålet med disse tjenestene.

Resultatene for prosessutvikling er til en viss grad like som for produktutvikling. Det er de to samme tjenestene som skårer lavest, mens bidraget til kunnskapsutvikling er størst for deltakerne i Trebasert innovasjonsprogram og VSP-rein. For de to sistnevnte tjenestene vil vi understreke at det er få observasjoner, slik at en må benytte resultatene med varsomhet.

De to områdene hvor det er størst gjennomgående forskjeller mellom tjenestene er internasjonalt samarbeid og eksport. I forhold til internasjonalt samarbeid har prosjektene/aktivitetene i størst grad gitt økt kunnskap blant mottakerne av OFU/IFU

og Landsdekkende risikolån, mens de har bidratt minst til dette blant de som har fått Risikolån landbruk og Bygdeutviklingsmidler. Når det gjelder prosjektenes/aktivitetenes bidrag til økt kunnskap om eksport, er det ikke overraskende Internasjonalisering som skårer høyest, etterfulgt av Lavrisikolån. Prosjektene har i minst grad bidratt til økt kunnskap om eksport blant de som har fått Risikolån landbruk og Lån til landbruket. Dette er som forventet i og med at disse tjenestene retter seg mot tradisjonell landbruksdrift, hvor regionale markeder er svært viktig.

Tabell 19: Andel bidrag til økt kunnskaps i stor grad etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisa- sjon og ledelse	Avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonal- samarbeid	Eksport
Bygdeutviklingsmidler (n=179)	42 %	28 %	29 %	27 %	24 %	18 %	28 %	5 %	6 %
Distriktsrettet risikolån (n=55)	72 %	56 %	62 %	56 %	46 %	38 %	40 %	38 %	29 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=175)	66 %	48 %	57 %	55 %	41 %	35 %	48 %	32 %	26 %
Grunnfin.lån - flåte (n=41)	24 %	17 %	24 %	33 %	36 %	29 %	28 %	9 %	13 %
Landsdekkende risikolån (n=31)	67 %	57 %	53 %	50 %	46 %	54 %	50 %	62 %	46 %
Risikolån landbruk (n=31)	43 %	33 %	33 %	33 %	50 %	29 %	20 %	0 %	0 %
Landsdekkende utv.tilskudd (n=84)	63 %	52 %	56 %	52 %	40 %	38 %	53 %	52 %	35 %
Lavrisikolån (n=23)	59 %	62 %	63 %	48 %	52 %	41 %	57 %	59 %	50 %
Lån til landbruket (n=122)	30 %	15 %	24 %	23 %	31 %	22 %	18 %	5 %	4 %
NT-programmet (n=22)	70 %	50 %	50 %	33 %	20 %	60 %	44 %	22 %	33 %
OFU/IFU (n=90)	83 %	53 %	65 %	56 %	30 %	67 %	64 %	64 %	39 %
FRAM (n=102)	40 %	31 %	52 %	53 %	58 %	16 %	48 %	8 %	6 %
Marint inno.program (n=19)	86 %	57 %	75 %	43 %	14 %	29 %	67 %	38 %	43 %
VSP Mat (n=100)	70 %	49 %	66 %	50 %	35 %	17 %	51 %	14 %	15 %
VSP Rein (n=16)	83 %	71 %	67 %	50 %	80 %	17 %	50 %	17 %	17 %
Trebasert inno.program (n=15)	80 %	88 %	60 %	50 %	33 %	56 %	60 %	22 %	14 %
Etablererstipend (n=206)	71 %	43 %	64 %	55 %	34 %	28 %	55 %	40 %	30 %
Inkubatorstipend (n=66)	76 %	50 %	69 %	64 %	43 %	43 %	48 %	48 %	32 %
Bygdeutviklingsstipend (n=162)	57 %	52 %	58 %	46 %	45 %	16 %	45 %	15 %	11 %
Oppfinnerstipend (n=32)	70 %	45 %	57 %	61 %	43 %	25 %	50 %	38 %	33 %
Internasjonalisering	47 %	46 %	51 %	49 %	29 %	26 %	49 %	62 %	54 %

Tabell 19: Andel bidrag til økt kunnskaps i stor grad etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisa- sjon og ledelse	Avansert teknologi	Bedre nettverk	Intern- sjonalt samarbeid	Eksport
(n=70)									
Totalt	57 %	41 %	50 %	45 %	36 %	29 %	43 %	28 %	22 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

7.2 Bidrag til økt kunnskap etter bedriftsstørrelse

I tabellen under vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til økt kunnskap ut fra bedriftsstørrelse. Sett i forhold til resultatene på tjenestenivå, er det klart mindre variasjon i kunnskapsbidrag mellom bedrifter av ulik størrelse. Det er ingen vesentlige forskjeller verken når det gjelder bidrag til økt kunnskap om produktutvikling, markedsutvikling, strategi, organisasjon og ledelse og internasjonalt samarbeid. Dette innebærer at hvilke typen tjeneste som mottas har klart større betydning for kunnskapsbidraget.

På de resterende fire områdene, prosessutvikling, tilgang på og kontinuerlig bruk av avansert teknologi, opparbeiding av bedre nettverk og eksport, er det ingen systematiske tendenser når det gjelder hvilke bedrifter som oppnår det største kunnskapsutbyttet. Bedriftene med 50 eller flere årsverk har i størst grad fått økt kunnskap om prosessutvikling, bedrifter med 5-9 og 20-49årsverk om tilgang på og kontinuerlig bruk av avansert teknolog, bedrifter med 20-49 årsverk om opparbeiding av bedre nettverk og bedrifter med 50 eller flere årsverk om eksport.

Tabell 20: Andel bidrag til økt kunnskaps i stor grad etter tjeneste, 2006

Bedriftsstørrelse	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisa- sjon og ledelse	Avansert teknologi	Bedre nettverk	Intern- sjonalt samarbeid	Eksport
0 til 4 årsverk	57 %	41 %	50 %	46 %	33 %	24 %	43 %	27 %	20 %
5 til 9 årsverk	64 %	46 %	48 %	45 %	42 %	39 %	44 %	32 %	29 %
10 til 19 årsverk	57 %	35 %	53 %	45 %	43 %	30 %	42 %	27 %	22 %
20 til 49 årsverk	53 %	45 %	43 %	46 %	32 %	39 %	46 %	32 %	26 %
50 eller flere årsverk	55 %	48 %	52 %	45 %	35 %	34 %	36 %	31 %	32 %
Totalt	57 %	42 %	50 %	46 %	35 %	28 %	43 %	28 %	22 %

7.3 Bidrag til økt kunnskap etter distriktpolitisk virkeområde

Det er vanlig å anta at det er større markedssvikt knyttet til kunnskapsmarkedet i distriktspregede områder, og det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes kunnskapsbidrag ut fra distriktpolitiske virkeområde. Dette illustreres i mer detalj i tabellen under.

Et spennende funn er at det ikke er noen vesentlige forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kunnskapsøkning på flere sentrale områder ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette gjelder både i forhold til produktutvikling, prosessutvikling, strategi, organisasjon og ledelse og kunnskap om opparbeiding av bedre nettverk. I og med at vi ikke har kartlagt bedriftenes kunnskapsstatus i utgangspunktet, vil vi imidlertid påpeke at det fortsatt kan være slik at det er absolutte forskjeller i bedriftenes kunnskapsnivå. Det vi kan slå fast her er at prosjektene/aktivitetene ikke har bidratt til å øke forskjellene. Dette gir visse indikasjoner på at IN har bidratt til å redusere markedssvikten knyttet til viktige deler av kunnskapsmarkedet.

På fire områder er det nevneverdige forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kunnskapsøkning ut fra distriktpolitisk virkeområde. Bedriftene utenfor det distriktpolitiske virkeområde og i område A har i større grad fått økt kunnskap om markedsutvikling enn virksomhetene i område B, C og D. Det samme gjelder også i forhold til økt kunnskap om internasjonalt samarbeid samt eksport. Det er noe overraskende at bedriftene i område A skårer høyere enn bedriftene i område B, C og D her. En mulig forklaring på dette er forskjeller i tjenestefordelingen. I område A er det en relativ overvekt av Distriktsrettede risikolån og Distriktsutviklingstilskudd sammenlignet med område B, C og D, mens det er en undervekt av Bygdeutviklingsmidler.

For tilgang på og kontinuerlig bruk av avansert teknologi, er bidragene til økt kunnskap om dette størst utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og i område D. Dette er som forventet ut fra landets næringsstruktur.

Tabell 21: Andel bidrag til økt kunnskap i stor grad etter tjeneste, 2006

Distriktpolitisk virkeområde	Produktutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Eksport
Område A	56 %	45 %	58 %	47 %	43 %	23 %	43 %	43 %	27 %
Område B	54 %	38 %	43 %	46 %	35 %	27 %	39 %	18 %	12 %
Område C	56 %	41 %	48 %	41 %	36 %	25 %	41 %	21 %	18 %
Område D	52 %	41 %	47 %	47 %	42 %	31 %	49 %	21 %	18 %
Utenfor DPV	60 %	44 %	55 %	47 %	34 %	32 %	47 %	39 %	31 %
Totalt	57 %	41 %	50 %	45 %	35 %	28 %	43 %	28 %	22 %

7.4 Samlet bidrag til økt kunnskap

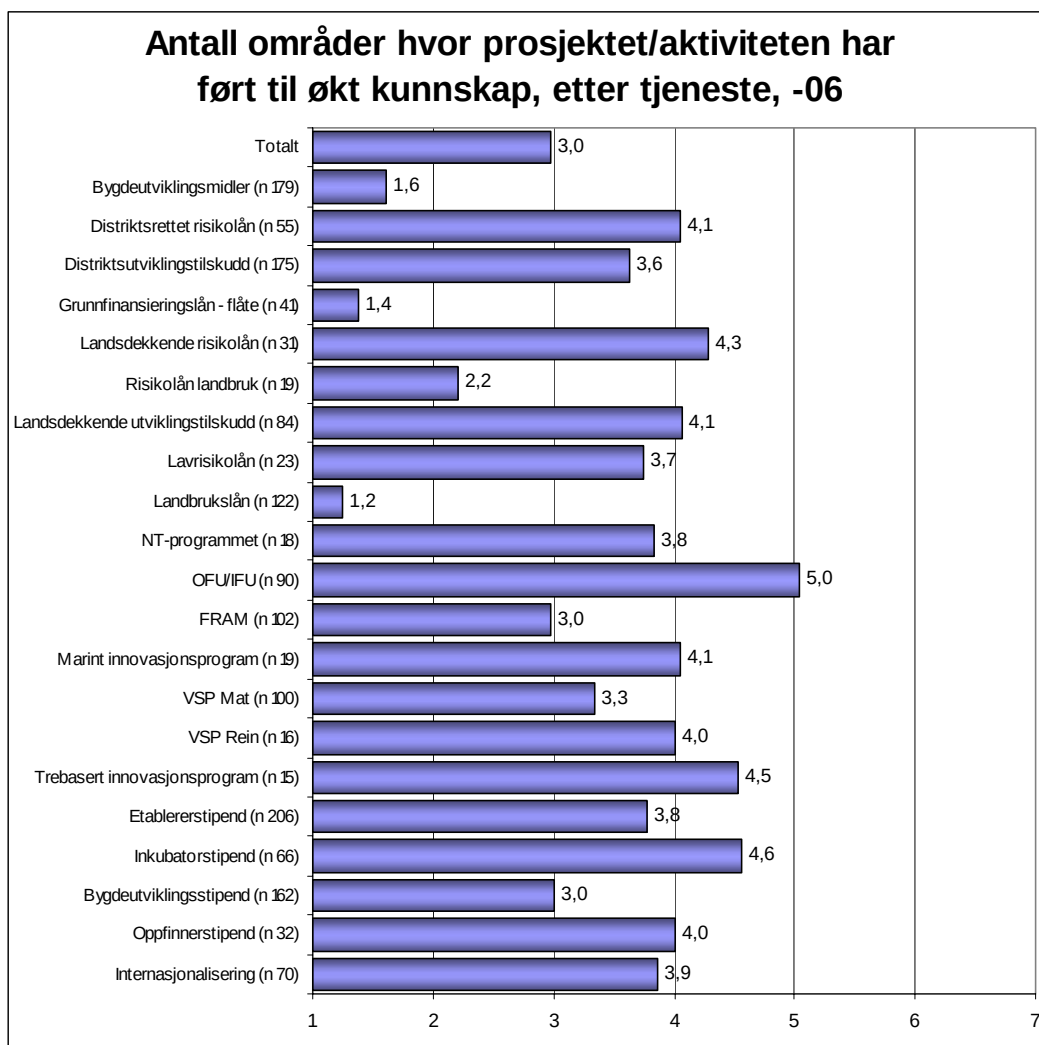
7.4.1 Samlet bidrag til økt kunnskap etter virkemiddel

For å lykkes, er bedrifter avhengig av kunnskap på et bredt spekter av områder. I figuren nedenfor vises det hvor mange områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad (skår 4 og 5) etter tjeneste. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kunnskap på 3,4 områder. På grunn av disse spørsmålene er nye, er det ikke mulig å sammenligne dette resultatet med tidligere årganger.

Også når det gjelder antall bidrag til økt kunnskap, er det stor variasjon mellom tjenestene. Antall bidrag er størst blant mottakerne av OFU/IFU (5,0 områder) og Inkubatorstipend (4,6 områder), mens de er minst blant de som har fått tilsagn om Landbrukslån (1,2 områder) og Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (1,4 områder). Antall bidrag til økt kunnskap er også relativt høyt blant de som har deltatt i Trebaserert innovasjonsprogram (4,4 områder) og fått tilsagn om Landsdekkende risikolån (4,3 områder). Vi vil imidlertid understreke at vi har få observasjoner blant disse to tjenestene, noe som gjør at usikkerheten er relativt høy.

Figur 16 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kunnskap etter tjeneste, 2006.

7.4.2 Samlet bidrag til økt kunnskap etter bedrifts- størrelse

Vi har også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i antall bidrag til økt kunnskap ut fra bedriftstørrelse. Som det illustreres i figuren under er det visse forskjeller i resultatene ut fra størrelse. Bedriftene med 0-4 årsverk skårer lavere i forhold til kunnskapsbidrag enn de resterende bedriftene. Dette skyldes først og fremst at denne størrelseskategorien inneholder en større andel av de tjenestene som skårer lavt i forhold til kunnskapsbidrag, blant annet Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler. Blant de fire bedriftsgruppene med 5 eller flere årsverk er det kun små forskjeller mellom dem når det gjelder prosjektenes bidrag til økt kunnskap.

Figur 17 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kunnskap etter bedriftsstørrelse, 2006.

7.4.3 Samlet bidrag til økt kunnskap etter distriktpolitisk virkeområde

Det antas ofte at kunnskapsmarkedet fungerer dårligere i mer distriktpregede områder. I figuren under vises det i hvilke grad det er forskjell i antall bidrag til økt kunnskap ut fra distriktpolitisk virkeområde. Det er en viss forskjell mellom bedriftene utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Antall bidrag til økt kunnskap er størst (3,3 bidrag) blant bedrifter utenfor virkeområdet, mens det er minst i område B (2,6 bidrag) og område C (2,8 områder). Denne forskjellen skyldes primært at det er en relativ overvekt av bedrifter som får støtte til fysiske investeringer i område B og C samt at næringsstrukturen er annerledes. Når det er sagt, er det likevel behov for å fokusere sterkere på kunnskapselementet i prosjektene innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det er grunn til å tro at kunnskapsutvikling vil bli stadig viktigere for alle bedrifter som kilde til konkurransefortrinn.

Figur 18 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kunnskap etter distriktpolitisk virkeområde, 2006.

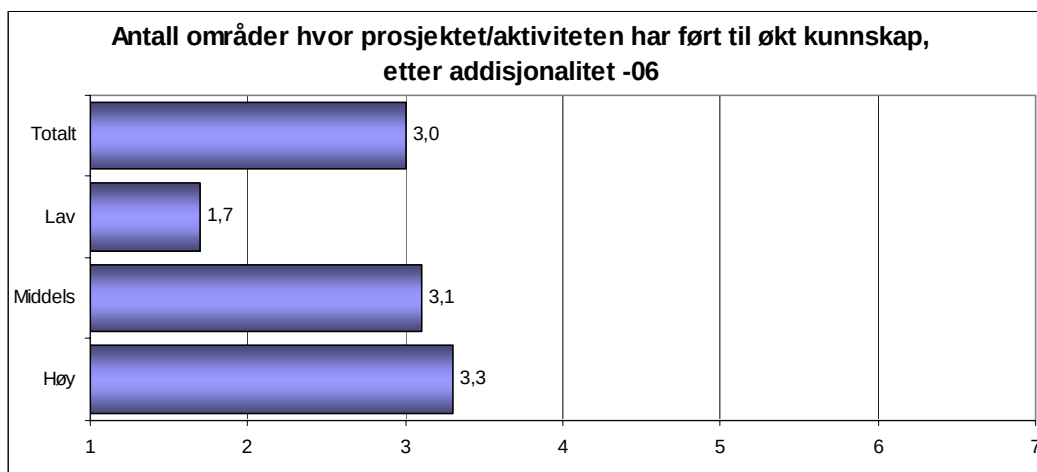

7.4.4 Samlet bidrag til økt kunnskap etter addisjonalitet

Det er en kjennsgjerning at det kan være vanskelig å beholde kunnskap som er utviklet i en bedrift kun i den aktuelle bedriften. Eksklusiviteten er vanskelig å bevare og kan teoretisk sett medføre vansker med å få finansiert kunnskapsprosjekter. Hvis dette er tilfelle i praksis, skulle det innebære at prosjekter/aktiviteter med et sterkt kunnskapsfokus vil være mer avhengig av finansiering fra IN for å gjennomføres, det vil si ha høyere addisjonalitet. Dette belyses nærmere i figuren nedenfor.

Det framgår at det er en klar sammenheng mellom prosjektets/aktivitetens addisjonalitet og kunnskapsbidrag. Kunnskapsbidraget er størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (3,3 områder), mens det er minst i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet (1,7 områder). Dette er som forventet ut fra de teoretiske betraktningene, og gir visse indikasjoner på at IN er med på å redusere markedssvikten i kompetansemarkedene.

Figur 19 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt kunnskap etter addisjonalitet, 2006.

Kapittel 8. Atferdsendring

Innen forskning knyttet til offentlige bedriftsrettede virkemidler er det et stadig sterkere fokus på i hvilken grad virkemidlene også fører til atferdsmessige endringer i bedriftene¹³. Disse atferdsmessige endringene er blant annet knyttet til strategi, kompetanseutvikling, nettverksarbeid og måten bedriftene jobber med innovasjon på. Gjennom økt fokus på og endringer på disse områdene, er tankegangen at disse faktorene vil bli styrket, noe som vil gjøre bedriftene bedre rustet ovenfor fremtidige utfordringer. I dette kapittelet vil vi se nærmere på hvor vidt prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til atferdsendringer i bedriftene knyttet til følgende faktorer:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre innsamling og strukturering av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av nettverk

8.1 Atferdsendringer på overordnet nivå

I figuren under vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil gi lite bidrag (skår 1 og 2), middels bidrag (skår 3) og store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer i bedriftene på et overordnet nivå. Det er flest som rapporterer om at prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til kompetanseutvikling i stor grad hos lederen og medarbeiderne (66 %), økt fokus på utvikling og innovasjon (60 %) og utvikling av nettverk (57 %), mens det er færrest som har eller vil bidra når det gjelder ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (14 %) og større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (23 %).

Vi har sett nærmere på hvordan resultatene har utviklet seg fra forrige forundersøkelse. Siden spørsmålsformuleringen er noe endret, er det ikke mulig å sammenligne resultatutviklingen på alle spørsmålene. På de spørsmålene hvor det er mulig, er imidlertid det generelle bildet at prosjektenes/aktivitetenes bidrag har økt relativt kraftig. Andelen store bidrag har økt klart både når det gjelder å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid (20 prosentpoeng), ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (8 prosentpoeng), større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (11 prosentpoeng), bedre innsamling og strukturering av kunnskap (17 prosentpoeng), bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften (14 prosentpoeng) og økt fokus på utvikling av innovasjon (12 prosentpoeng).

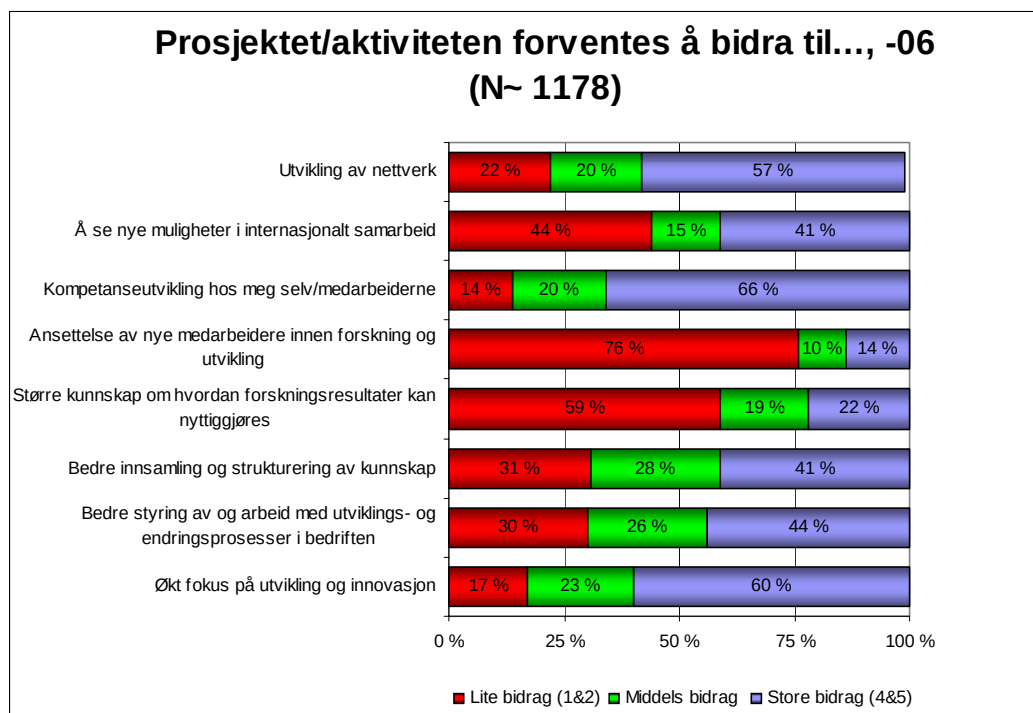
Det er vanskelig å vite sikkert hva denne endringen skyldes. En mulig årsak er at det har skjedd en reduksjon i andelen Bygdeutviklingsmilder fra i fjor til i år. En annen

---

¹³ OECD, 2006. Government R&D Funding and Company Behaviour: Measuring Behavioural Additionality.

grunn kan være at IN har fokusert sterkere på disse forholdene når de har valgt ut hvilke prosjekter/aktiviteter som får tilsagn eller at det har blitt et generelt sterkere fokus på dette blant bedriftene.

Figur 20 Atferdsendringer som følge av prosjektet/aktiviteten, 2006.

8.2 Atferdsendring etter tjeneste

I tabellen under ser vi nærmere på hvor vidt det er forskjeller mellom de ulike tjenestene når det gjelder andelen bedrifter som framhever at prosjektene/aktivitetene har eller vil gi store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer i bedriftene. Det viser seg at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene. For å få fram hvilke tjenester prosjektene/aktivitetene har hatt aller størst betydning for, har vi uthevet de to aktørene med den høyeste andelen.

Det er noen trekk ved resultatene som er spesielt verdt å merke seg. Det er særlig stor variasjon mellom tjenestene når det gjelder i hvilke grad de har bidratt eller vil bidra til å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid. De tjenestene som skårer høyest på dette er OFU/IFU og Inkubatorstipend, mens de som skårer lavest er Risikolån landbruk og Lån til landbruket. Dette er i stor grad som forventet ut fra målene med tjenestene.

Det er også relativ store forskjeller mellom tjenestene når det gjelder bidrag til større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres og ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling. De tjenestene som samlet sett skårer høyest her er OFU/IFU og NT-programmet, mens de som skårer lavest er VSP-rein og Lån til landbruket.

Innovasjon Norge legger stor vekt på å bidra til utvikling og innovasjon i de bedriftene som mottar tjenester fra organisasjonen. Et første steg på denne veien er å få bedriftene til å fokusere mer på dette. Prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra mest til økt fokus på utvikling og innovasjon blant de som har fått tilsagn om Marint

innovasjonsprogram og OFU/IFU, mens de vil gi de laveste bidragene til dette blant de som har fått Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lån til landbruket. At de to sistnevnte skårer lavest her er som forventet i og med at det først og fremst dreier seg om prosjekter som får midler til rene fysiske investeringer.

Tabell 22: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Utvikling og innovasjon	Utviklingsprosjekt og endring av kunnskap	Utviklingsprosjekt og strukturering av kunnskap	Utviklingsprosjekt og strukturering av kunnskap	Utviklingsprosjekt og strukturering av kunnskap	Utviklingsprosjekt og strukturering av kunnskap	Utviklingsprosjekt og strukturering av kunnskap	Utviklingsprosjekt og strukturering av kunnskap
Bygdeutviklingsmidler (n=179)	46 %	38 %	27 %	13 %	2 %	49 %	13 %	37 %
Distriktsrettet risikolån (n=55)	68 %	46 %	42 %	19 %	17 %	68 %	45 %	57 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=175)	65 %	51 %	51 %	26 %	18 %	75 %	53 %	64 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=41)	35 %	27 %	19 %	16 %	4 %	55 %	9 %	21 %
Landsdekkende risikolån (n=31)	73 %	54 %	39 %	23 %	54 %	75 %	73 %	71 %
Risikolån landbruk (n=31)	67 %	50 %	50 %	20 %	0 %	67 %	0 %	50 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=84)	72 %	46 %	53 %	32 %	17 %	77 %	69 %	70 %
Lavrisikolån (n=23)	68 %	67 %	48 %	32 %	12 %	71 %	70 %	61 %
Lån til landbruket (n=122)	37 %	31 %	24 %	5 %	2 %	48 %	7 %	32 %
NT-programmet (n=22)	70 %	50 %	40 %	50 %	33 %	100 %	50 %	60 %
OFU/IFU (n=90)	85 %	54 %	50 %	46 %	42 %	89 %	82 %	83 %
FRAM (n=102)	69 %	73 %	43 %	13 %	7 %	69 %	20 %	57 %
Marint innovasjonsprogram (n=19)	88 %	43 %	38 %	33 %	14 %	88 %	50 %	78 %
VSP Mat (n=100)	69 %	41 %	47 %	14 %	5 %	78 %	28 %	71 %
VSP Rein (n=16)	50 %	40 %	33 %	0 %	0 %	71 %	25 %	29 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=15)	78 %	57 %	67 %	60 %	13 %	80 %	40 %	80 %
Etablererstipend (n=206)	65 %	40 %	43 %	26 %	19 %	71 %	58 %	75 %
Inkubatorstipend (n=66)	80 %	44 %	50 %	30 %	45 %	80 %	79 %	76 %
Bygdeutviklingsstipend (n=162)	53 %	38 %	43 %	20 %	7 %	73 %	22 %	64 %
Oppfinnerstipend (n=32)	68 %	40 %	48 %	42 %	19 %	74 %	73 %	74 %
Internasjonalisering (n=70)	64 %	39 %	49 %	33 %	30 %	58 %	64 %	57 %
Totalt	60 %	44 %	41 %	22 %	14 %	66 %	41 %	58 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

8.3 Atferdsendring etter bedriftsstørrelse

Et annet interessant spørsmål i forbindelse med prosjektenes/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer er hvor vidt det er forskjeller i bidrag ut fra bedriftsstørrelse. Dette illustreres nærmere i tabellen under. Med unntak for utvikling av nettverk er det forskjeller i bidrag ut fra bedriftsstørrelse. Et gjennomgående trekk er at prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til atferdsendringer i minst grad blant bedriftene med 0-4 årsverk. Dette skyldes først og fremst at det er en relativ overvekt av tjenester rettet mot investeringer i primærnæringene blant disse. Som vi har sett tidligere, skårer disse tjenestene lavest når det gjelder andelen med atferdsendringer.

Det er relativt like resultater mellom bedrifter med henholdsvis 5-9, 10-19 og 20-49 årsverk når det gjelder bidrag til atferdsendringer. Disse gruppene skårer høyst på to indikatorer hver, men forholdet mellom de tre gruppene varierer noe fra spørsmål til spørsmål. Prosjektenes/aktivitetenes bidrag til økt fokus på utvikling og innovasjon er størst blant gruppen med 10-19 årsverk.

Tabell 23: Andel store bidrag til atferdsendringer etter bedriftsstørrelse, 2006

Bedriftsstørrelse	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	og kunnskap og strukturering	nyttiggjøring og forskning	nytte av forskning og utvikling	utvikling nye FoU	se-utvikling kompetanse	samarbeid	Internett	av nettverk	utvikling av nettverk
0 til 4 årsverk	58 %	42 %	37 %	19 %	11 %	63 %	39 %	59 %			
5 til 9 årsverk	60 %	47 %	46 %	32 %	29 %	76 %	50 %	56 %			
10 til 19 årsverk	74 %	52 %	50 %	26 %	18 %	78 %	42 %	53 %			
20 til 49 årsverk	64 %	61 %	51 %	29 %	15 %	68 %	48 %	54 %			
50 eller flere årsverk	63 %	50 %	39 %	18 %	21 %	69 %	53 %	50 %			
Totalt	60 %	45 %	40 %	22 %	14 %	66 %	42 %	58 %			

8.4 Atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde

Det er mindre forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer når bedriftene grupperes ut fra distriktspolitisk virkeområde enn ut fra bedriftsstørrelse. Ut fra distriktspolitisk virkeområde er det ingen vesentlige forskjeller mellom bedriftene både når det gjelder bidrag til økt fokus på utvikling og innovasjon, bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften, bedre innsamling og strukturering og kunnskap og kompetanseutvikling hos lederen/medarbeiderne. Dette er svært interessant. Ut fra tjenestefordelingen innenfor og utenfor virkeområdet skulle en tro bedriftene utenfor virkeområdet ville skåre høyere her. Vi vil imidlertid påpeke at vi ikke har kartlagt bedriftenes situasjon i utgangspunktet. Det kan fortsatt være slik at bedriftene utenfor virkeområdet skårer høyere i absolutt forstand.

På de resterende indikatorene, større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres, ansettelse av nye medarbeidere innen FoU, å se nye muligheter i interna-

sjonalt samarbeid og utvikling av nettverk, er det gjennomgående slik at bedriftene utenfor det distriktpolitiske virkeområdet skårer høyere. Dette skyldes først og fremst at det er en annen tjenestefordeling innenfor og utenfor virkeområdet. Utenfor virkeområdet er det en relativ overvekt av prosjekter knyttet til tjenester som legger større vekt FoU-innholdet i prosjektene og nettverksutvikling enn det er for de tjenestene som primært brukes innen for virkeområdet. Innen virkeområdet er det som tidligere nevnt en overvekt av tjenester som gir tilsagn til fysiske investeringer.

Tabell 24: Andel store bidrag til atferdsendringer etter distriktpolitisk virkeområde, 2006

Distriktpolitisk virkeområde	Utvikling av nettverk	Internasjonalt samarbeid	Se-utvikling	Nye FoU medarbeidere	Myte av forsknings- og strukturer	og kunnskap	og endringsprosjekt	Utvikling og innovasjon
Område A	62 %	48 %	73 %	13 %	18 %	47 %	45 %	63 %
Område B	53 %	30 %	66 %	9 %	20 %	39 %	42 %	56 %
Område C	54 %	37 %	65 %	13 %	20 %	38 %	43 %	57 %
Område D	53 %	30 %	56 %	8 %	17 %	40 %	47 %	55 %
Utenfor DPV	64 %	54 %	68 %	19 %	27 %	44 %	46 %	65 %
Totalt	58 %	42 %	66 %	14 %	22 %	41 %	44 %	60 %

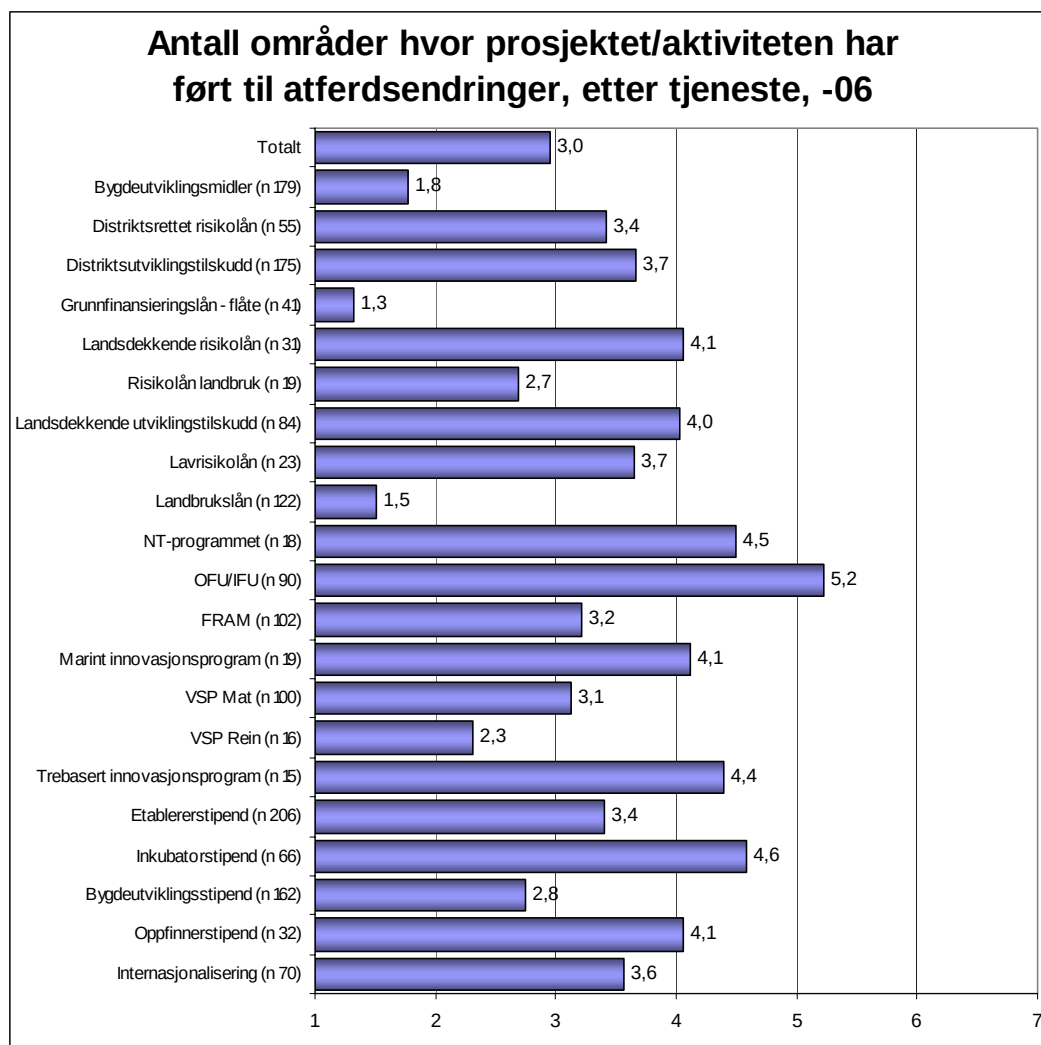
8.5 Samlet bidrag til atferdsendring

8.5.1 Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert har ført til eller vil føre til atferdsendringer på de enkelte områdene. Det er imidlertid også interessant å se nærmere på prosjektenes/aktivitetenes totale bidrag til atferdsendringer. I figuren under vises det hvor mange områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til atferdsendringer i stor grad (skår 4 og 5) på etter tjeneste. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 3,0 områder. På grunn av spørsmålene har blitt endret fra tidligere, er det ikke mulig å sammenligne resultatene med tidligere årganger.

Det er stor variasjon mellom tjenestene når det gjelder antall bidrag til atferdsendringer. Antall bidrag er størst blant mottakerne av OFU/IFU (5,2 områder) og Inkubatorstipend (4,6 områder), mens de er minst blant de som har fått tilsagn om Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (1,3 områder) og Landbrukslån (1,5 områder). Antallet bidrag til atferdsendringer er også relativt høyt blant de som har deltatt i NT-programmet (4,5 områder) og Trebasert innovasjonsprogram (4,4 områder). Vi vil imidlertid påpeke at vi har få observasjoner blant disse, noe som gjør at usikkerheten er relativt høy.

Figur 21 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter tjeneste, 2006.

8.5.2 Samlet bidrag til atferdsendring etter bedrifts- størrelse

Vi har også kartlagt hvor vidt det er variasjoner i antall bidrag til atferdsendringer ut fra bedriftstørrelse. Som det illustreres i figuren under er det klare forskjeller i resultatene ut fra denne bakgrunnsvariabelen. Bedriftene med 0-4 årsverk skårer vesentlig lavere på atferdsendringer enn de resterende bedriftene. Dette skyldes først og fremst at denne størrelseskategorien inneholder en større andel av de tjenestene som skårer lavt i forhold til atferdsendringer, blant annet Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler. En annen mulig forklaring er at de minste bedriftene er mindre FoU-intensive og mindre internasjonalt orientert enn de øvrige.

Blant de fire bedriftsgruppene med 5 eller flere årsverk er det kun små forskjeller mellom dem når det gjelder prosjektenes/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer.

Figur 22 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter bedriftsstørrelse, 2006.

8.5.3 Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde

I figuren under vises det i hvilke grad det er forskjell i samlet bidrag til atferdsendring ut fra distriktpolitisk virkeområde. Det er en klar forskjell mellom bedriftene utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Antall bidrag til atferdsendringer er størst (3,3 bidrag) blant bedrifter utenfor virkeområdet. Dette er som forventet sett i forhold til at det er en relativ overvekt av bedrifter som får støtte til fysiske investeringer i virkeområdet samt at næringsstrukturen er annerledes. Innen de ulike områdene i virkeområdet er det relativt små forskjeller i antall bidrag til atferdsendringer.

Figur 23 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter distriktpolitisk virkeområde, 2006.

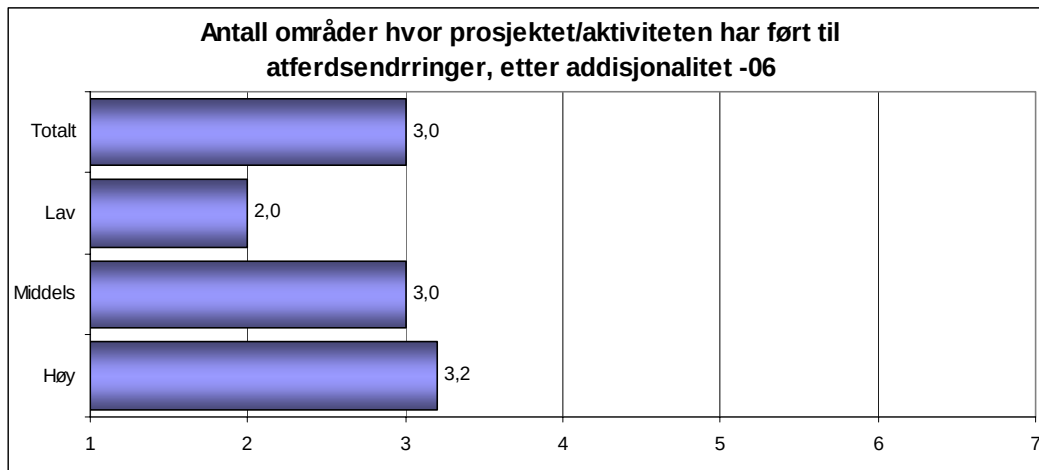

8.5.4 Antall bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet

I utgangspunktet er det krevende å få til endringer i en bedrift. Det er derfor interessant å kartlegge i hvilken grad det er en sammenheng mellom bidrag til atferdsendringer og addisjonalitet. Dette skisseres i figuren nedenfor. Det er en klar sammen-

heng mellom addisjonalitet og atferdsendringer. Bidraget til atferdsendringer er størst i prosjekter med høy addisjonalitet (3,2 områder), mens det er lavest i prosjekter med lav addisjonalitet (2,0 områder).

Figur 24 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde, 2006.

Kapittel 9. Bidrag til innovasjon

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet. For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi inkludert et spørsmål om innovasjonseffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt innovasjon på følgende områder:

Utvikling av nye produkter og tjenester

- Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter
- Utvikling av et nytt produkt
- Utvikling av en ny tjeneste
- Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg

Utvikling av nye produksjonsprosesser

- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)
- Utvikling av nye produksjonsprosesser
- Forbedring av transport og logistikk
- Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter

Markedsutvikling og/eller endret markedsføring

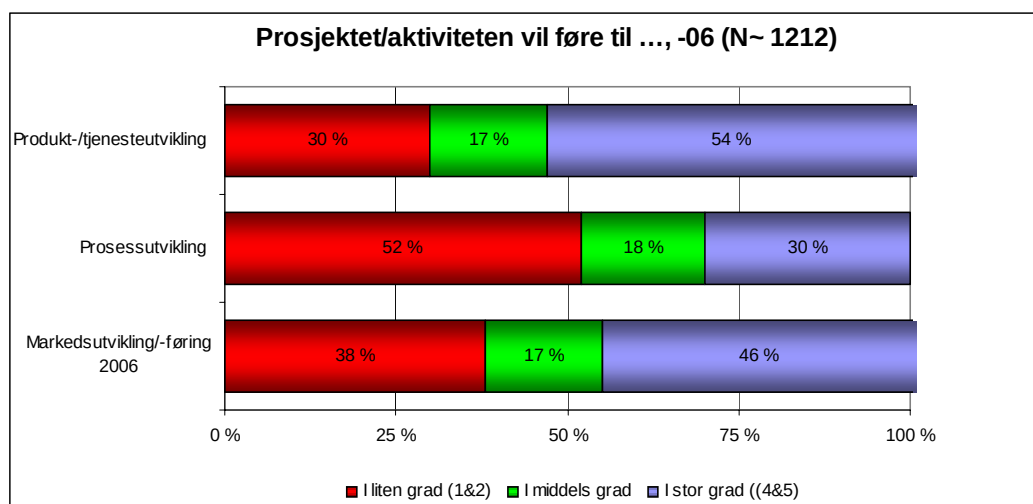
- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsformer
- Salg til nye kunder/kundegrupper
- Lansering av produktet på en ny måte

9.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder

I figuren under vises det i hvilke grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5) på de tre overordnede områdene som er uthevet over; utvikling av nye produkter og tjenester, utvikling av nye produksjonsprosesser samt markedsutvikling og/eller endret markedsføring. Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til utvikling av nye produkter og tjenester (54 % i stor grad). Deretter følger markedsutvikling og/eller endret markedsføring (46 %), mens utvikling av nye produksjonsprosesser skårer lavest (30 %). Dette er samme rekkefølge som for 2003 og 2004-kullet, mens bidrag til utvikling av nye produksjonsprosesser skåret nest høyest for 2005-årgangen.

På grunn av at formuleringen de overordnede spørsmålene har blitt noe endret fra 2005 til 2006, er det ikke mulig å gjøre en detaljert sammenligning av hvordan resultatene har utviklet seg fra i år til i fjor. Vi vil derfor kun se på utviklingen over tid i forbindelse med de utdypende spørsmålene knyttet til hvert hovedområde. Disse er identiske med fjorårets.

Figur 25 Bidrag til innovasjon på hovedområder, 2006.

9.1.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste

I tabellen under vises det i hvilken grad det er variasjoner mellom de ulike tjenestene når det gjelder andelen bedrifter som sier prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på de tre hovedområdene. Det framgår at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene. Dette er ikke overraskende når en tar i betraktning at de ulike tjenestene har svært forskjellig innretning. For å få fram hvilke tjenester som skårer høyest på de ulike områdene, har vi uthevet de to tjenestene med den høyeste andelen innen hvert område.

Blant de tre hovedområdene er det spesielt stor variasjon når det gjelder utvikling av nye produkter og tjenester. Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til dette blant de som har fått tilsagn om OFU/IFU og Oppfinnerstipend, mens de i minst grad har bidratt blant de som har fått Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lån til landbruket. Dette er som forventet når en tar hensyn til hva som er formålet med disse tjenestene. OFU/IFU og Oppfinnerstipend har som kjerneoppgave å bidra til utvikling av nye produkter og tjenester, mens Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lån til landbruket primært bidrar til finansiering av fysiske investeringer.

Det er noe mindre variasjon i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til utvikling av nye produksjonsprosesser enn det er for utvikling av nye produkter og tjenester, men det er fortsatt stor variasjon. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad bidratt til utvikling av nye prosesser blant de bedriftene som har fått tilsagn om Lavrisikolån og Distriktsrettede risikolån, mens de i minst grad har gjort det blant de som har fått Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og deltatt i FRAM. Også dette er som forventet ut fra tjenestenes innretning. De virksomhetene som har fått tilsagn om de to låneordningene er ofte bedrifter som gjennomfører større investeringer innrettet mot å forbedre produksjonsprosessen.

Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til markedsutvikling og/eller endret markedsføring blant de som har deltatt i Marint innovasjonsprogram og fått tilsagn om Landsdekkende utviklingstilskudd. Prosjektene har i minst grad bidratt for de som har fått midler gjennom Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lån til landbruket.

Tabell 25: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring
Bygdeutviklingsmidler (n=179)	30 %	24 %	25 %
Distriktsrettet risikolån (n=55)	57 %	51 %	61 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=175)	67 %	41 %	54 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=41)	19 %	8 %	4 %
Landsdekkende risikolån (n=31)	67 %	42 %	69 %
Risikolån landbruk (n=31)	29 %	29 %	33 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=84)	61 %	27 %	61 %
Lavrisikolån (n=23)	54 %	67 %	57 %
Lån til landbruket (n=122)	23 %	15 %	15 %
NT-programmet (n=22)	80 %	38 %	33 %
OFU/IFU (n=90)	91 %	38 %	66 %
FRAM (n=102)	36 %	10 %	41 %
Marint innovasjonsprogram (n=19)	63 %	33 %	71 %
VSP Mat (n=100)	64 %	28 %	56 %
VSP Rein (n=16)	67 %	33 %	33 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=15)	67 %	50 %	75 %
Etablererstipend (n=206)	73 %	25 %	63 %
Inkubatorstipend (n=66)	84 %	33 %	58 %
Bygdeutviklingsstipend (n=162)	60 %	26 %	55 %
Oppfinnerstipend (n=32)	87 %	28 %	43 %
Internasjonalisering (n=70)	50 %	40 %	58 %
Totalt	54 %	30 %	46 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

9.1.2 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter bedriftsstørrelse

Innovasjoner er noe som skjer i alle bedrifter i større og mindre grad, men det er ofte forskjeller i omfang og type i bedrifter av ulik størrelse. I tabellen nedenfor ser vi nærmere på hvor vidt prosjektenes bidrag til innovasjon varierer ut fra bedriftsstørrelse på de tre hovedområdene. Resultatene viser at det er relative klare forskjeller i innovasjonsbidrag. Det er primært to størrelsesgrupper som skiller seg ut. Innova-

sjonsbidraget er minst for bedriftene med 0-4 årsverk, mens det er størst for de med 50 eller flere årsverk. Forskjellene mellom disse er aller størst når de gjelder utvikling av nye produksjonsprosesser, men den er også betydelig på de to andre områdene. På alle de tre områdene skyldes forskjellen mellom de største og minste virksomhetene først og fremst at det er en relativ overvekt av tjenestene rettet mot primærnæringene blant de minste bedriftene. Som vi har sett over er innovasjonsbidraget minst for disse tjenestene.

Tabell 26: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter bedriftsstørrelse, 2006

Bedriftsstørrelse	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring
0 til 4 årsverk	52 %	24 %	44 %
5 til 9 årsverk	64 %	40 %	47 %
10 til 19 årsverk	58 %	37 %	52 %
20 til 49 årsverk	51 %	35 %	50 %
50 eller flere årsverk	63 %	45 %	55 %
Totalt	54 %	29 %	46 %

9.1.3 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktspolitisk virkeområde

I tabellen under kartlegges det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjonsbidrag ut fra distriktspolitiske virkeområde. Det viser seg at det er mindre forskjeller i innovasjonsbidrag når bedriftene grupperes ut fra distriktspolitisk virkeområde enn bedriftsstørrelse. Ut fra distriktspolitisk virkeområde er det kun vesentlige forskjeller mellom virksomhetene ut fra prosjektenes/aktivitetenes bidrag til utvikling av nye produkter og tjenester og utvikling av nye produksjonsprosesser. På disse to områdene er det slik at innovasjonsbidraget er størst for bedriftene utenfor det distriktspolitiske virkeområdet, mens det er minst for bedriftene i område B. Også her er det grunn til å tro at denne forskjellen primært skyldes ulikheter i tjenestefordelingen. I område B er det en relativt overvekt av virksomheter som har fått tilsagn om de tjenestene som er innrettet mot primærnæringene.

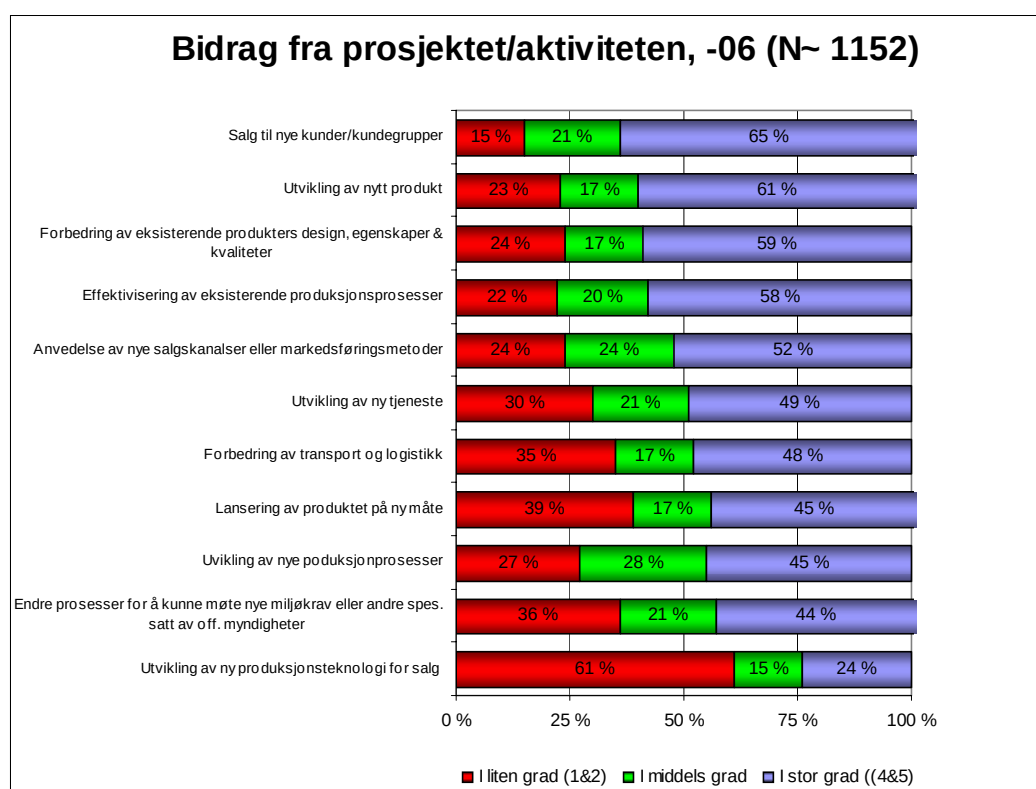
Tabell 27: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter distriktspolitisk virkeområde, 2006

Distriktspolitisk virkeområde	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring
Område A	61 %	22 %	46 %
Område B	48 %	31 %	39 %
Område C	53 %	31 %	47 %
Område D	51 %	26 %	37 %
Utenfor DPV	59 %	30 %	53 %
Totalt	54 %	30 %	46 %

9.2 Bidrag til innovasjon på delområder

For hvert av de tre hovedområdene, utvikling av nye produkter og tjenester, utvikling av nye produksjonsprosesser samt markedsutvikling og/eller endret markedsføring, har vi sett nærmere på hvilke delområder prosjektene/aktivitetene har bidratt på. Dette illustreres i figuren under. I figuren under vises det i hvilke grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5) på 11 ulike områder. Prosjektene/aktivitetene har i sterkeste grad bidratt til salg til nye kunder/kundegrupper. Deretter følger bidrag til utvikling av nytt produkt, forbedring av eksisterende produkter design, egenskaper & kvaliteter samt effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser. Dette er de samme områdene som i forrige forundersøkelse, men rekkefølgen er noe annerledes i år. Som for 2005-kullet har prosjektene/aktivitetene i minst grad ført til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg.

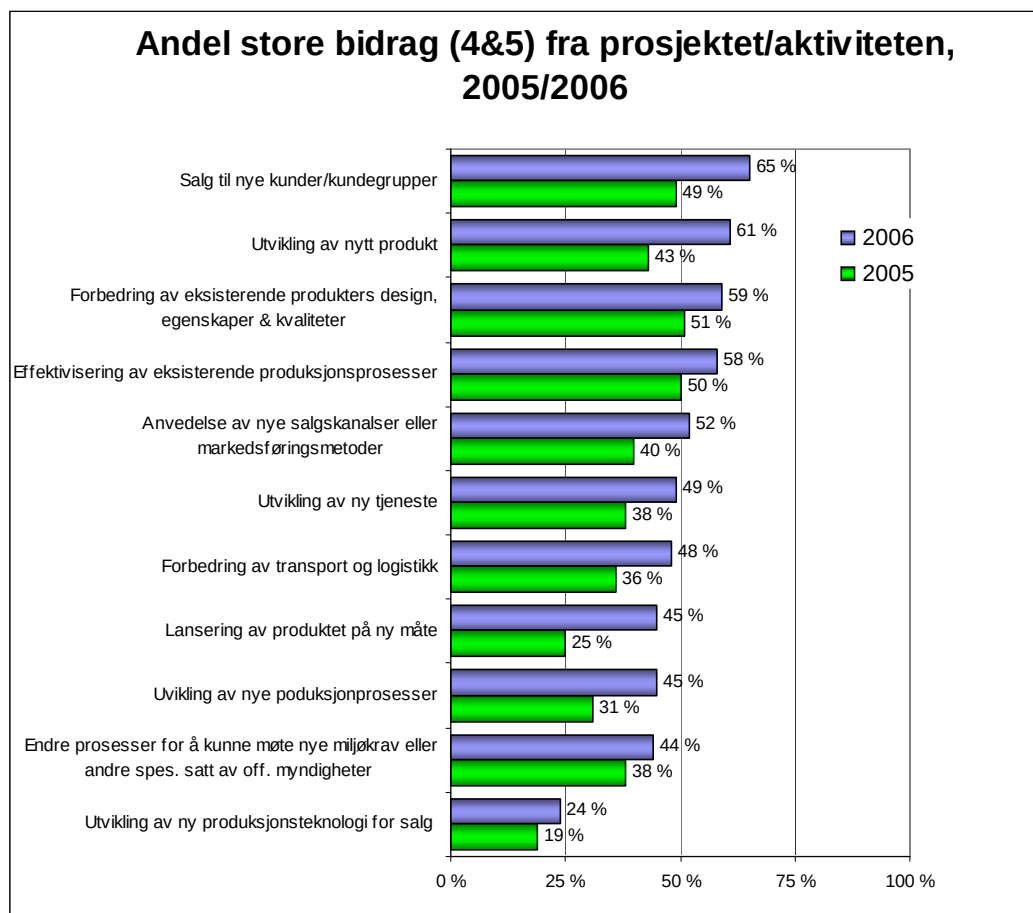
Figur 26 Bidrag til innovasjon på delområder, 2006.

Selv om rekkefølgen mellom de ulike områdene er relativt lik fra i år til i fjor, kan den absolutte skåren på områdene ha endret seg. I hvilke grad dette er tilfelle, undersøker vi nærmere i figuren under. Ut fra en samlet vurdering har det vært en gjennomgående økning av prosjektenes/aktivitetenes betydning fra 2005 til 2006 på alle områder. Økningen varierer imidlertid en god del. Den har vært sterkeste når det gjelder lansering av produkt på ny måte (20 prosentpoeng), utvikling av nytt produkt (18 prosentpoeng) og salg til nye kunder/kundegrupper (16 prosentpoeng), mens den har vært svakest i forbindelse med utvikling av ny produksjonsteknologi for salg (5 prosentpoeng) og å endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av andre offentlige myndigheter (6 prosentpoeng).

Også sammenlignet med 2004-kullet har det vært en økning i prosjektenes/aktivitetenes betydning på de ulike områdene, men økningen er ikke like gjennomgående stor som når 2005-undersøkelsen er sammenligningsgrunnlag. Det er likevel stor forskjell på noen enkeltområder. Dette gjelder spesielt lansering av produktet på en ny måte (18 prosentpoeng), utvikling av nye produksjonsprosesser (15 prosentpoeng) og forbedring av transport og logistikk (15 prosentpoeng).

Figur 27 Andel store bidrag fra prosjektet/aktiviteten, 2005/2006.

9.2.1 Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste

De ulike tjenestene har ulike formål og ulik innretning. Det er dermed rimelig å anta at det også vil være forskjeller i innovasjonsbidrag mellom dem. For å undersøke hvor vidt denne hypotesen holder stikk, vises det i tabellen under i hvilken grad det er variasjoner mellom de ulike tjenestene når det gjelder andelen bedrifter som sier prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre innovasjon i stor grad (skår 4 og 5) på de ulike områdene. For å få fram hvilke tjenester som skårer høyest på de ulike områdene, har vi uthevet de to tjenestene med den høyeste andelen innen hvert område.

Ut fra en helhetlig tilnærming er det store forskjeller mellom tjenestene. De eneste områdene hvor det ikke er noen sikre forskjeller mellom dem er knyttet til forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter, forbedring av transport og logistikk, anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder samt lansering av produktet på ny måte.

Det er særlig store forskjeller mellom tjenestene når det gjelder bidrag til utvikling av nye produkter. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad bidratt til dette blant de som har fått tilsagn om NT-programmet, Oppfinnerstipend og OFU/IFU, mens de i minst grad har bidratt blant mottakerne av Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Landbrukslån og FRAM. Dette virker rimelig ut fra hva som er formålet med disse tjenestene. Det er de tjenestene som legger størst vekt på utvikling av nye produkter som faktisk skårer høyest på det.

Når det gjelder utvikling av nye tjenester, er det svært forskjellige resultater sammenlignet med utvikling av nye produkter. De tjenestene hvor prosjektene/aktivitetene har bidratt sterkest til tjenesteutvikling er Risikolån landbruk, Trebasert innovasjonsprogram og Etablererstipend, mens de har bidratt minst til det for Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Lavrisikolån. Av disse er det særlig grunn til å merke seg inkluderingen av Etablererstipend. Det ser ut til at stipendene ikke bare gir viktige bidrag til produktutvikling, men også til tjenesteutvikling. Dette er viktig sett ut fra et kjønnsperspektiv. Kvinner har oftere forretningsideer på tjenesteområdet.

Et annet område som det er særlig interessant å se nærmere på, er utvikling av nye produksjonsprosesser. Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til dette blant de som har fått tilsagn om Lavrisikolån, Trebasert innovasjonsprogram og Distriktsrettede risikolån, mens de i minst grad har det blant de som har fått Landbrukslån og FRAM. Også disse resultatene er i stor grad som forventet. Blant annet er utvikling av nye produksjonsprosesser et element som det skal legges vesentlig vekt på ved beslutning om hvem som skal få tilsagn om de to låneordningene, mens det er lite viktig for Landbrukslån og FRAM.

Tabell 28: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad på ulike områder etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Eksisterende produkter	Nytt produkt	Ny tjeneste	Ny prod. teknologi	Eksisterende prod. prosesser	Nye prod. prosesser	Transport og logistikk	Miljøkrav og andre spesi-fikasjoner	Nye salgska-naler/ mar-keds metoder	Nye kunder/ kundegrupper	Produktlan-sering på ny måte
BU-midler (n=179)	49 %	49 %	46 %	15 %	68 %	34 %	55 %	59 %	43 %	61 %	45 %
Distr. risikolån (n=55)	63 %	61 %	47 %	24 %	70 %	71 %	54 %	54 %	64 %	79 %	55 %
Distr.utv.tilskudd (n=175)	67 %	66 %	51 %	28 %	60 %	54 %	54 %	37 %	53 %	63 %	43 %
Gr..lån - flåte (n=41)	38 %	15 %	15 %	10 %	50 %	33 %	46 %	36 %	18 %	20 %	0 %
Lands. risikolån (n=31)	83 %	77 %	54 %	42 %	78 %	56 %	50 %	57 %	46 %	62 %	25 %
Risikolån landbruk (n=31)	100 %	33 %	67 %	0 %	100 %	33 %	67 %	50 %	50 %	67 %	67 %
Lands. utv.tilskudd (n=84)	55 %	58 %	49 %	29 %	39 %	38 %	50 %	43 %	48 %	62 %	46 %
Lavrisikolån (n=23)	52 %	50 %	27 %	35 %	65 %	78 %	73 %	72 %	59 %	71 %	57 %
Lån til landbruket (n=122)	44 %	30 %	34 %	0 %	75 %	21 %	44 %	67 %	42 %	48 %	30 %
NT-programmet (n=22)	50 %	89 %	33 %	25 %	50 %	50 %	17 %	20 %	38 %	50 %	25 %

Tabell 28: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad på ulike områder etter tjeneste, 2006

Tjeneste	Eksisterende produkter	Nytt produkt	Ny tjeneste	Ny prod. teknologi	Eksisterende prod. prosesser	Nye prod. prosesser	Transport og logistikk	Miljøkrav og andre spesi-fikasjoner	Salgska-naler/ mar-keds metoder	Nye kunder/ kundegrupper	Produktlan-sering på ny måte
OFU/IFU (n=90)	59 %	83 %	53 %	39 %	54 %	61 %	50 %	47 %	62 %	78 %	44 %
FRAM (n=102)	51 %	31 %	38 %	15 %	48 %	25 %	33 %	26 %	36 %	43 %	32 %
Marint inno.prog. (n=19)	57 %	67 %	40 %	50 %	25 %	60 %	50 %	60 %	83 %	50 %	60 %
VSP Mat (n=100)	69 %	67 %	36 %	17 %	50 %	45 %	34 %	26 %	55 %	68 %	57 %
VSP Rein (n=16)	80 %	80 %	50 %	25 %	67 %	50 %	50 %	67 %	75 %	75 %	60 %
Tre inno.program (n=15)	67 %	67 %	67 %	50 %	67 %	75 %	43 %	86 %	67 %	67 %	33 %
Etablererstipend (n=206)	66 %	71 %	63 %	28 %	46 %	44 %	37 %	33 %	62 %	75 %	50 %
Inkubatorstipend (n=66)	65 %	74 %	48 %	39 %	43 %	47 %	50 %	36 %	60 %	67 %	53 %
BU-stipend (n=162)	50 %	53 %	56 %	22 %	44 %	38 %	30 %	30 %	52 %	64 %	39 %
Oppfinnerstipend (n=32)	56 %	86 %	42 %	43 %	46 %	50 %	50 %	43 %	50 %	80 %	62 %
Internasjonalise-ring (n=70)	50 %	54 %	44 %	18 %	44 %	46 %	37 %	20 %	53 %	57 %	38 %
Totalt	59 %	61 %	49 %	24 %	58 %	45 %	48 %	44 %	52 %	65 %	45 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til innovasjon ut fra bedriftstørrelse og distriktpolitisk virkeområde. Når det gjelder bedriftstørrelse, viser resultatene at det i liten grad er forskjeller ut fra denne bakgrunnsvariabelen. De eneste områdene hvor det er visse utslag er når det gjelder forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter, effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser samt utvikling av nye produksjonsprosesser. Prosjektene/aktivitetene har bidratt minst på de to førstnevnte områdene for bedrifter med 50 eller flere årsverk. Virksomhetene med 50 eller flere årsverk skårer derimot høyest på bidrag til utvikling av nye produksjonsprosesser.

Et meget spennende funn er at det ikke er noen vesentlige forskjeller i prosjektenes bidrag til innovasjon ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette gir visse indikasjoner på at IN har bidratt til å fremme innovasjon i hele landet. Dette er et av INs hovedmål.

9.3 Samlet bidrag til innovasjon

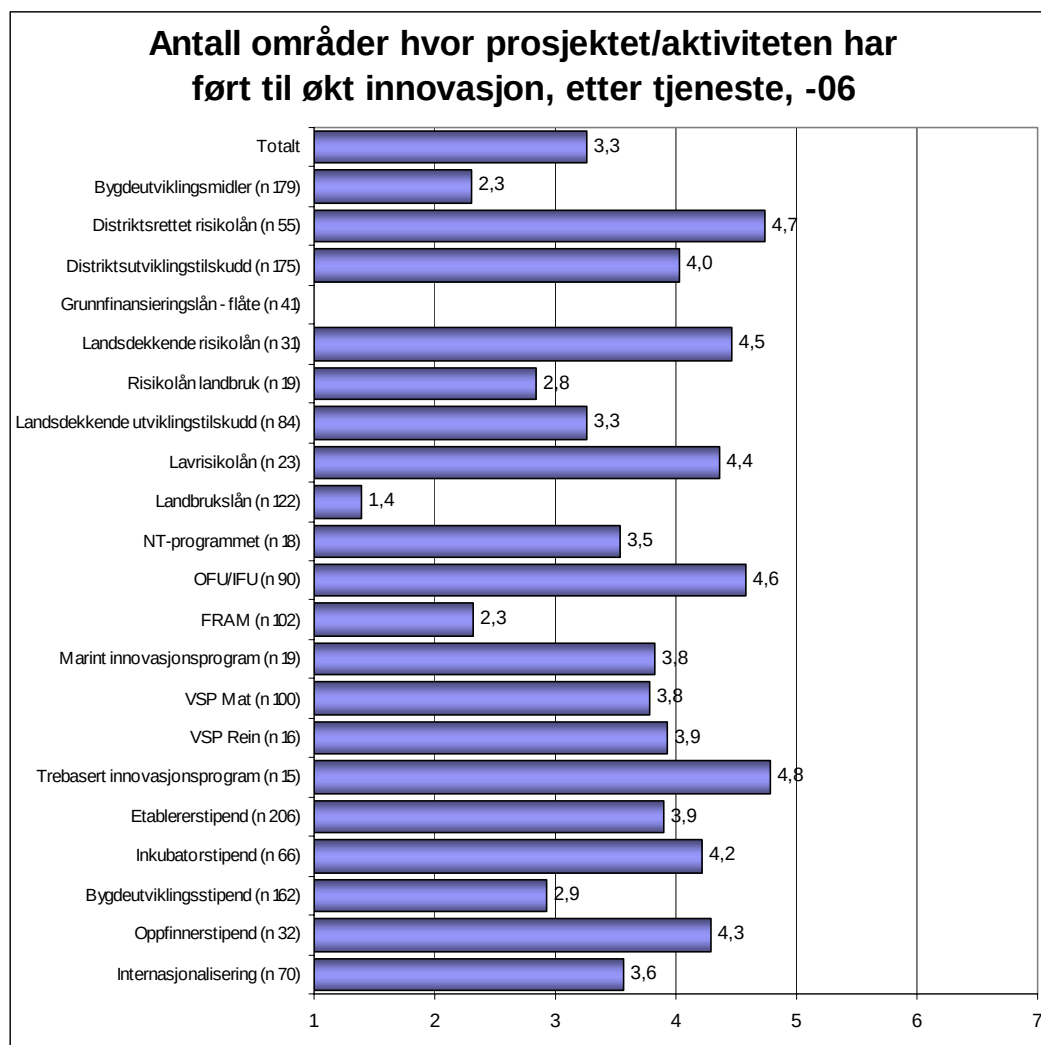
9.3.1 Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste

Om en bedrift innoverer på flere områder, kan det gi den et sterkere konkurransefortrinn enn om den bare gjør det på ett område. Grunnen til det er at den da blir mer kompleks og vanskelig å kopiere. I figuren under ser vi nærmere på prosjektenes/aktivitetenes samlede innovasjonsbidrag. Nærmere bestemt vises det hvor mange delområder som prosjektene har bidratt til eller vil bidra til økt innovasjon på i stor grad (skår 4 og 5) etter tjeneste.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,3 av totalt 11 områder. En slik overordnet betraktning tilslører imidlertid at det er betydelige variasjoner mellom tjenestene. Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Trebasert innovasjonsprogram (4,8 områder), Distriktsrettede risikolån (4,7 områder), OFU/IFU (4,6 områder) og Landsdekkende risikolån (4,5 områder), mens de er minst blant de som har fått tilsagn om Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (0,9 områder), Landbrukslån (1,4 områder), Bygdeutviklingsmidler (2,3 områder) og FRAM (2,3 områder). Denne rekkefølgen er i stor grad som forventet når en tar formålet med tjenestene med i betraktning. Dette er nærmere utdypet tidligere i dette kapitlet.

Figur 28 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter tjeneste, 2006.

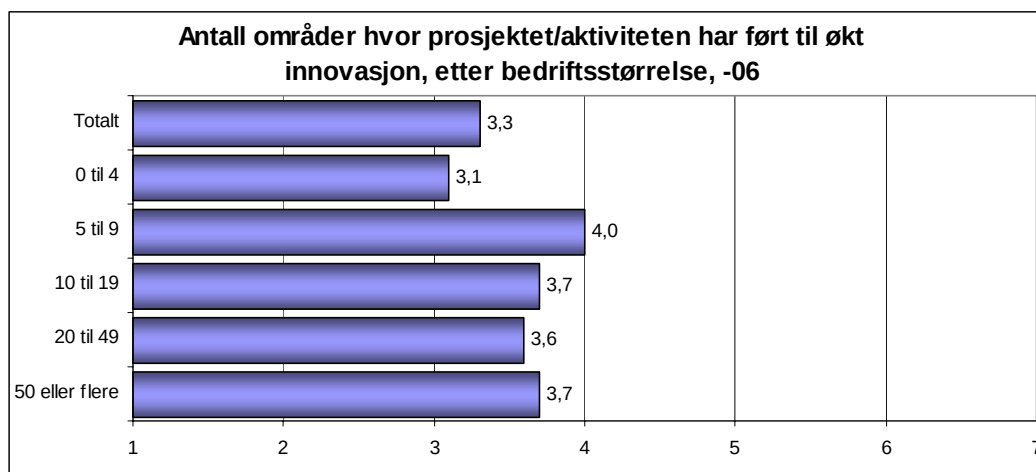

9.3.2 Samlet bidrag til innovasjon etter bedriftsstørrelse

Vi så tidligere at det er visse forskjeller mellom bedrifter av forskjellig størrelse når det gjelder bidrag til innovasjon på enkeltområder. Vi har derfor også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i samlet bidrag. Som det illustreres i figuren under er det visse forskjeller i resultatene ut fra størrelse. Bedriftene med 0-4 årsverk skårer lavere i forhold innovasjonsbidrag enn de resterende bedriftene. Dette skyldes først og fremst at denne størrelseskategorien inneholder en større andel av de tjenestene som skårer lavt i forhold til innovasjonsbidrag, blant annet Grunnfinansieringslån til fiskeflåten, Lån til landbruket og Bygdeutviklingsmidler. Blant de fire bedriftsgruppene med 5 eller flere årsverk er det kun små forskjeller mellom dem når det gjelder prosjektenes bidrag til innovasjon.

Figur 29 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter bedriftsstørrelse, 2006.

9.3.3 Samlet bidrag til innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde

I figuren under vises det i hvilke grad det er forskjell i antall bidrag til innovasjon ut fra distriktpolitisk virkeområde. Som for de enkelte områdene er det ingen vesentlige forskjeller i samlet bidrag til innovasjon ut fra distriktpolitisk virkeområde. Antall bidrag er noe høyere i område A og utenfor virkeområdet, men forskjellen er ikke statistisk signifikant.

Figur 30 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde, 2006.

9.3.4 Samlet bidrag til innovasjon etter addisjonalitet

IN skal bidra til innovasjon i bedriftene, men prosjektene/aktivitetene skal også ha en utløsende effekt. Sagt med andre ord skal det være en fornuftig balanse mellom prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet og resultater i form av bidrag til innovasjon. Hvor vidt IN lykkes med denne avveiningen i praksis, illustreres i figuren under. Det framgår at det er store forskjeller ut fra addisjonalitet knyttet til antall områder hvor prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt innovasjon. Innovasjonsbidraget er størst

blant prosjektene med høy addisjonalitet (3,4 områder) og minst blant de med lav addisjonalitet (1,9 områder). Dette indikerer at målet om utløsende effekt ikke har gått på bekostning av resultater i form av innovasjon. På grunn av at dette er en førundersøkelse er det imidlertid ikke mulig å si dette med sikkerhet. Vi vil derfor komme tilbake til spørsmålet ved gjennomføringen av etterundersøkelsen for 2006-årgangen.

Figur 31 Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter distrikts-politisk virkeområde, 2006.

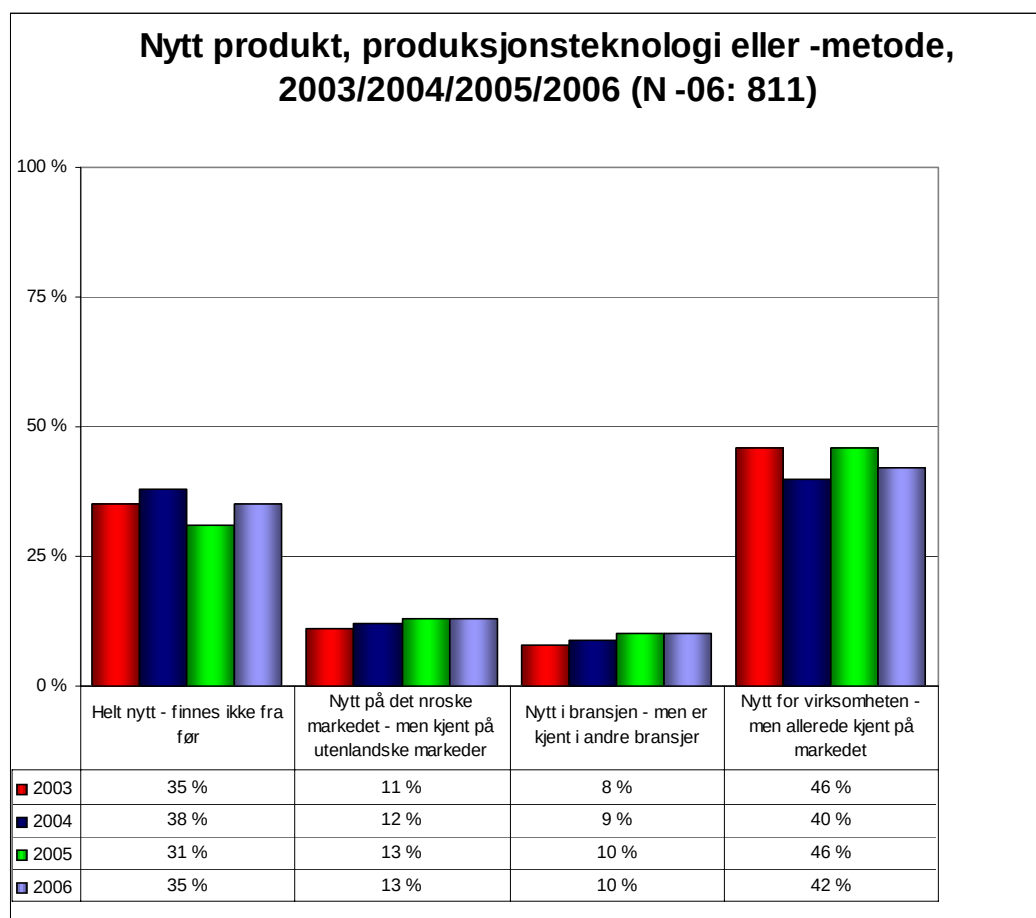
9.4 Prosjektenes/aktivitetenes nyhetsgrad

For å få et nærmere inntrykk av prosjektenes/aktivitetenes nyhetsgrad, ble bedriftene bedt om å spesifisere hva et nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode innebar for dem. I utgangspunktet kan det innebære alt fra at utvikling av noe som er nytt for bedriften til vesentlige innovasjonsgjennombrudd på internasjonalt nivå. Vi vil presisere at nyutvikling her er begrenset til å omfatte produkt- og prosessendringer, ikke markedsutvikling.

Som det illustreres i figuren under, framhever 35 % av bedriftene at prosjektet/aktiviteten har medført et helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode som er helt ny både i bransjen, landet og internasjonalt. 13 % av prosjektenes/aktivitetene har bidratt til introdusere noe som allerede er kjent på utenlandske markeder, men nytt i Norge, mens 10 % har ”importert” nyheter fra andre bransjer. 42 % av prosjektene/aktivitetene kun har ført til nyvinninger for bedriften.

Sammenligner en årets resultater med 2005-undersøkelsen, er resultatene relativt like. Den største endringen er bidraget til utvikling av helt nye produkter som ikke finnes fra før har økt med 4 prosentpoeng.

Figur 32 Utvikling av nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode, -03/-04/-05/-06.

9.4.1 Radikale innovasjoner etter tjeneste

I figuren under illustreres det hvor stor andel av mottakerne av de ulike tjenestene som oppgir at de har utviklet et helt nytt produkt, produksjonsteknologi/-metode som ikke finnes fra før. Når en tar i betraktning at tjenestene har svært ulike formål, er det ikke overraskende at det er store forskjeller mellom tjenestene. Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til noe helt nytt blant de som har fått tilsagn om Oppfinnerstipend, OFU/IFU og Inkubatorstipend, mens de i minst grad har gjort det blant mottakerne av Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Risikolån landbruk. Dette er som forventet ut fra formålet med disse tjenestene. For de tre førstnevnte tjenestene legges det stor vekt på at de skal bidra til utvikling av helt nye produkter og produksjonsteknologi/-metode, mens de to sistnevnte tjenestene først og fremst skal gå til fysiske investeringer.

Figur 33 Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter tjeneste, 2006.

9.4.2 Radikale innovasjoner etter bedriftsstørrelse

Vi har tidligere sett at det er klare forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til produkt- og prosessutvikling mellom bedrifter av ulike størrelse. Dette trenger imidlertid ikke bety at det er forskjeller ut fra denne bakgrunnsvariabelen når det gjelder hvor radikale innovasjonene er blant de som faktisk har innovert. I figuren nedenfor ser vi nærmere på i hvilken grad det er forskjeller mellom bedriftene i de ulike størrelsesgruppene knyttet til andelen som har utviklet et helt nytt produkt, produksjonsteknologi/-metode som ikke finnes fra før. Interessant nok viser det seg at det ikke er noen vesentlige forskjeller mellom bedriftene knyttet til dette. Dette innebærer at andelen mer radikale innovasjoner er like høy i de minste som i de største virksomhetene. Vi vil påpeke at dette baserer seg på bedriftenes egne vurderinger, ikke en ekspertvurdering. Ut fra en ekspertvurdering kunne en kommet fram til andre resultater.

Figur 34 Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter bedriftstørrelse, 2006.

9.4.3 Radikale innovasjoner etter distriktspolitisk virkeområde

I figuren under kartlegger vi i hvilken grad det er forskjeller mellom bedriftene i de ulike distriktspolitiske virkeområdene når det gjelder andelen som har utviklet et helt nytt produkt, produksjonsteknologi/-metode som ikke finnes fra før. Det er helt klare forskjeller ut fra distriktspolitisk virkeområde. Andelen mer radikale innovasjoner er vesentlig høyere utenfor det distriktspolitiske virkeområde enn det er i område A-D. Dette skyldes først og fremst tjenestefordelingen. Utenfor virkeområdet er det en relativ overvekt av de tjenestene som skårer høyt på dette, mellom annet Oppfinnerstipend, OFU/IFU og Inkubatorstipend. Denne tjenestefordelingen gjenspeiler igjen næringsstrukturen i Norge samt nærheten/tilgangen til kompetansemiljøer. Blant annet er det en relativ overvekt av primæringene innen virkeområdet, mens aktører utenfor har større nærhet til de bredeste kompetansemiljøene.

Figur 35 Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter distriktpolitisk virkeområde, 2006.

Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjenne-tegn ved dem

I dette kapitlet har vi forsøkt å gjøre en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kunnskap, atferdsendring samt innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriften, det vil si er karakteristika ved bedriften som bidrar til å gi den konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at konkurransefortrinnet vil være størst dersom bedriften får til utvikling på et bredt spekter av områder. Dette vil gjøre det mer komplekst å kopiere den, noe som vil gjøre det lettere å opprettholde konkurransefortrinnet over tid.

I det videre vil vi gruppere bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er samt bruke denne grupperingen til å se nærmere på hva som karakteriserer de ulike gruppene. En slik tilnærming vil både være med å belyse i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål og gi innspill i forhold til hvordan organisasjonen kan utvikle seg videre.

10.1 Andel utviklingsorienterte bedrifter

For å identifisere hvor utviklingsorienterte bedriftene kan sies å være, har vi gjennomført en klusteranalyse. Klusteranalyse er en statistisk analyseteknikk som grupperer virksomhetene ut fra fellestrekk ved dem. Dette innebærer at en må velge ut minst en variabel som bedriftene skal grupperes etter. Det mest vanlige er imidlertid å benytte flere. I vårt tilfelle har vi valgt å ta utgangspunkt i fire ulike variabler. Disse representerer hvert sitt av de fire kapitlene foran, og er:

- Samlet bidrag til økt samarbeid
- Samlet bidrag til økt kunnskap
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i hvert av kapitlene over.

Klusteranalysen viser at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag til henholdsvis samarbeid, kunnskap, atferdsendring og innovasjon. I tabellen under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene. Gruppe 1 består av 52 % av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene og kan betegnes som ”de driftsorienterte”. Gruppe 2 utgjør 37 % av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som ”de utviklingsorienterte”. Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 11 % bedriftene. Den gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles ”superinnovatørene”.

Vi vil understreke at de navnene som vi har satt på gruppene, er ”satt på spissen”, og kun er ment å være noen hovedtypologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som er gjengitt i tabellen under er gjennomsnittstall. Dette inne-

bærer at det vil være en viss variasjon i skåren på de enkelte indikatorene mellom bedriftene som tilhører de ulike hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse bedriftene ikke kan sies å tilhøre en bedriftsgruppe som har relativt like karakteristika på et overordnet nivå.

Tabell 29: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent. 2006.			
Karakteristika	Gruppe 1: De drifts-orienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til samarbeid	2,3	4,4	5,7
Antall bidrag til kunnskap	0,9	4,5	7,2
Antall bidrag til atferdsendring	1,5	4,0	6,3
Antall bidrag til innovasjon	1,1	4,5	7,2
Andel i gruppen	52 %	37 %	11 %

10.2 Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene

For at en i større grad skal kunne forklare hvorfor de tre gruppene blir som de blir, samt kunne bruke resultatene til å videreutvikle IN i større grad, kreves det en dypere forståelse av hva som kjennetegner bedriftene i de tre gruppene. I det videre vil vi se på hva som karakteriserer de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene.

10.2.1 Tjenestefordeling i de tre gruppene

Vi har tidligere sett at det er klare variasjoner i resultatene ut fra tjeneste, og i tabellen under ser vi derfor nærmere på hvordan den samlede tjenestefordelingen er i de tre gruppene. Det framgår at det er klare forskjeller i tjenestefordelingen. Hovedforskjellene gjør seg gjeldende blant ”de driftsorienterte” på den ene siden og ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene” på den andre siden. Blant ”de driftsorienterte” er det en klar overvekt av Bygdeutviklingsmidler og Landbrukslån, mens blant ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene” er en relativ overvekt av Distriktsutviklingstilskudd og Etablererstipend. Et annet trekk som er verdt å merke seg ved ”superinnovatørene” er at det er en relativ overvekt av mottakere av OFU/IFU og Internasjonalisering blant dem.

Tabell 30: Tjenestefordeling i de tre gruppene, 2006

Tjeneste	Gruppe 1: De drifts-orienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Bygdeutviklingsmidler (n=179)	34 %	14 %	9 %
Distriktsrettet risikolån (n=55)	2 %	4 %	5 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=175)	15 %	23 %	28 %
Grunnfinansieringslån – flåte (n=41)	4 %	1 %	0 %
Landsdekkende risikolån (n=31)	1 %	1 %	2 %
Risikolån landbruk (n=31)	1 %	0 %	1 %
Landsdekkende utviklings-tilskudd (n=84)	3 %	5 %	6 %
Lavrisikolån (n=23)	2 %	2 %	4 %
Lån til landbruket (n=122)	12 %	3 %	1 %
NT-programmet (n=22)	1 %	1 %	1 %
OFU/IFU (n=90)	1 %	4 %	7 %
FRAM (n=102)	4 %	4 %	2 %
Marint innovasjonsprogram (n=19)	0 %	1 %	1 %
VSP Mat (n=100)	3 %	5 %	2 %
VSP Rein (n=16)	0 %	1 %	0 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=15)	0 %	1 %	2 %
Etablererstipend (n=206)	8 %	17 %	14 %
Inkubatorstipend (n=66)	1 %	3 %	3 %
Bygdeutviklingsstipend (n=162)	5 %	5 %	5 %
Oppfinnerstipend (n=32)	1 %	2 %	3 %
Internasjonalisering (n=70)	3 %	3 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

10.2.2 Størrelsesfordeling i de tre gruppene

I forhold til et markedssviktperspektiv er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er slik at det er en overvekt av noen størrelseskategorier i noen av de tre gruppene. Resultatene viser at det er noen færre av de aller minste bedriftene blant ”superinnovatørene”, men forskjellen til de to andre gruppene er ikke stor nok til at den er statistisk signifikant. Dette innebærer at vi ikke med tilstrekkelig sikkerhet kan si at det er noen størrelsesmessige forskjeller blant virksomhetene i de tre gruppene.

Tabell 31: Størrelsesfordeling i de tre gruppene, 2006

Bedriftsstørrelse	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
0 til 4 årsverk	75 %	70 %	63 %
5 til 9 årsverk	8 %	10 %	12 %
10 til 19 årsverk	6 %	8 %	10 %
20 til 49 årsverk	6 %	7 %	9 %
50 eller flere årsverk	5 %	5 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.3 Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller mellom de tre gruppene når det gjelder bedriftenes lokalisering ut fra distriktpolitisk virkeområde. Det viser seg at det er visse forskjeller mellom grupperingene. Det er en overvekt av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant ”de driftsorienterte”, mens det er relativt sett flere virksomheter utenfor virkeområdet blant ”superinnovatørene”. Vi vil imidlertid påpeke at det også er et flertall (57 %) av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant ”superinnovatørene”. Dette innebærer at en sterkere satsing på disse også vil være mulig i et visst omfang uten en stor nedprioritering av det distriktpolitiske virkeområdet.

Tabell 32: Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene, 2006

Distriktpolitisk virkeområde	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Område A	6 %	6 %	7 %
Område B	30 %	23 %	23 %
Område C	26 %	26 %	20 %
Område D	6 %	4 %	8 %
Utenfor DPV	33 %	40 %	43 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.4 Bedriftenes alder i de tre gruppene

Bedriftenes resultater og behov varierer ofte ut fra hvilken livsfase de er i. For å belyse noe av dette, har vi sett nærmere på i hvilken grad det er ulikheter mellom bedriftene knyttet til når de ble etablert. Som det vises i tabellen under, er det visse forskjeller mellom gruppene. Hovedtendensen er at både ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene” består av en større andel yngre bedrifter enn hva som er tilfelle blant ”de driftsorienterte”. I utgangspunktet skulle dette innebære at de to førstnevnte gruppene i alle fall ikke har noen bedre forutsetninger ut fra denne bakgrunnsvariabelen.

Tabell 33: Fordeling ut fra etableringsår i de tre gruppene

Etableringsår	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
2006-2007	18 %	21 %	22 %
2003-2005	15 %	25 %	24 %
Før 2003	61 %	48 %	50 %
Ikke etablert bedrift	3 %	3 %	3 %
Annet	3 %	3 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.5 Fordeling ut fra prosjektkjennetegn i de tre gruppene

Innovasjon Norge har karakterisert prosjektene ut fra noen utvalgte kjennetegn ved dem og målgruppen som får tilsagn. Dette er blant annet om prosjektet kan betegnes som kvinneverrettet, internasjonalisering, IT-rettet, miljørettet, designorientert, kompetanserett og ungdomsrettet. I tabellen under vises det hvor stor andel av prosjektene i de tre gruppene som tilhører disse. Ut fra en samlet vurdering er det stor forskjell mellom gruppene. Sammenlignet med bedriftene som tilhører ”de driftsorienterte” gjennomfører ”superinnovatørene” prosjekter som i mindre grad er kvinne- og ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, miljø og design. Dette innebærer igjen at det er en avveining mellom prioriterte målgrupper og ønskede karakteristika ved prosjektet. Virksomhetene som tilhører ”de utviklingsorienterte” befinner seg i en mellomposisjon mellom ”de driftsorienterte” og ”superinnovatørene”.

Tabell 34: Fordeling ut fra prosjektkjennetegn i de tre gruppene, 2006

Kjennetegn	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Kvinneverrettet	29 %	32 %	22 %
Internasjonalisering	16 %	33 %	48 %
IT-rettet	4 %	11 %	16 %
Miljørettet	8 %	9 %	17 %
Designorientert	6 %	11 %	14 %
Kompetanserett	20 %	31 %	31 %
Ungdomsrettet	18 %	13 %	6 %

10.2.6 Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås gjennom det. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å ta utgangspunkt i innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I tabellen nedenfor

illustreres det hvilket beløp bedriftene i de tre gruppene i gjennomsnitt har fått fra Innovasjon Norge i 2006. Det innvilgede beløpet er noe høyere blant ”de driftsorienterte”, men forskjellen er ikke stor nok til at den er statistisk signifikant. Dette innebærer at Innovasjon Norges i stor grad bidrar med det samme beløpet i de tre gruppene. Som vi tidligere har sett, er det imidlertid forskjeller i tjenestefordelingen. Dette får en viss betydning for forholdet mellom lån og tilskudd. Det er en noe større tilkuddsandel blant ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene” enn det er blant ”de driftsorienterte”. I og med at ”de driftsorienterte” får innvilget et større absolutt beløp fra Innovasjon Norge enn ”de utviklingsorienterte” og ”superinnovatørene”, betyr imidlertid det at det innvilgede beløpet i de tre gruppene vil være relativt likt dersom en måler det ut fra støttekvivalenter/støtteelement¹⁴. Dette innebærer at forskjellene i fordelingen mellom lån og tilskudd ikke bør ha stor betydning i praksis.

Tabell 35: Fordeling ut fra innvilhet beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene, 2006

	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Innvilget beløp	680 002 kr	572 431 kr	595 024 k

10.2.7 Addisjonalitet i de tre gruppene

IN må finne en balanse mellom hvilke resultater som oppnås gjennom prosjektet og graden av utløsende effekt (addisjonalitet). I tabellen under vises det hvordan addisjonaliteten fordeler seg i de tre gruppene. Det er klare forskjeller mellom dem. Høyest andel prosjekter med høy addisjonalitet finner en blant ”superinnovatørene”, mens den tilsvarende andelen er lavest hos ”de driftsorienterte”. De høyere forventede ”myke effektene” hos superinnovatørene går dermed ikke på bekostning av utløsende effekt. ”Superinnovatørene” skårer høyest på begge deler. Vi vil understreke at dette blant annet henger sammen med tjenestefordelingen.

Tabell 36: Addisjonalitet i de tre gruppene, 2006

Addisjonalitet	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Lav	20 %	7 %	7 %
Middels	26 %	30 %	22 %
Høy	53 %	63 %	71 %
Sum	100 %	100 %	100 %

¹⁴ Se kapittel 5.5 i etterundersøkelsen for 2003-kullet for en nærmere utdyping. Stiberg-Jamt, R., B. Brastad og H. Furre, 2007. Fremdeles mer å hente. Etterundersøkelse av bedrifter som mottok støtte fra Innovasjon Norge i 2003. Oxford Research, Kristiansand.

10.2.8 Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene

Et annet spørsmål som det er vesentlig å se nærmere på, er i hvilken grad det er ulikheter i forventningene til de økonomiske resultatene av prosjektene mellom de tre gruppene. Det illustres i tabellen under. Også her er det tydelige forskjeller mellom gruppene. Prosjektene bidrar klart minst på alle områdene for ”de driftsorienterte”, mens de er viktigst for ”superinnovatørene”. For ”de utviklingsorienterte”, er prosjektenes økonomiske bidrag relativt likt som for ”superinnovatørene”.

Tabell 37: Bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene, 2006

Prosjektbidrag	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Vekst i antall ansatte	45 %	74 %	86 %
Viktig for overlevelse	59 %	67 %	76 %
Viktig for framtidig konkurranseevne	61 %	88 %	93 %
Viktig for lønnsomhetsutvikling	65 %	86 %	94 %

Kapittel 11. Prosjektenes økonomiske bidrag

11.1 Innledning

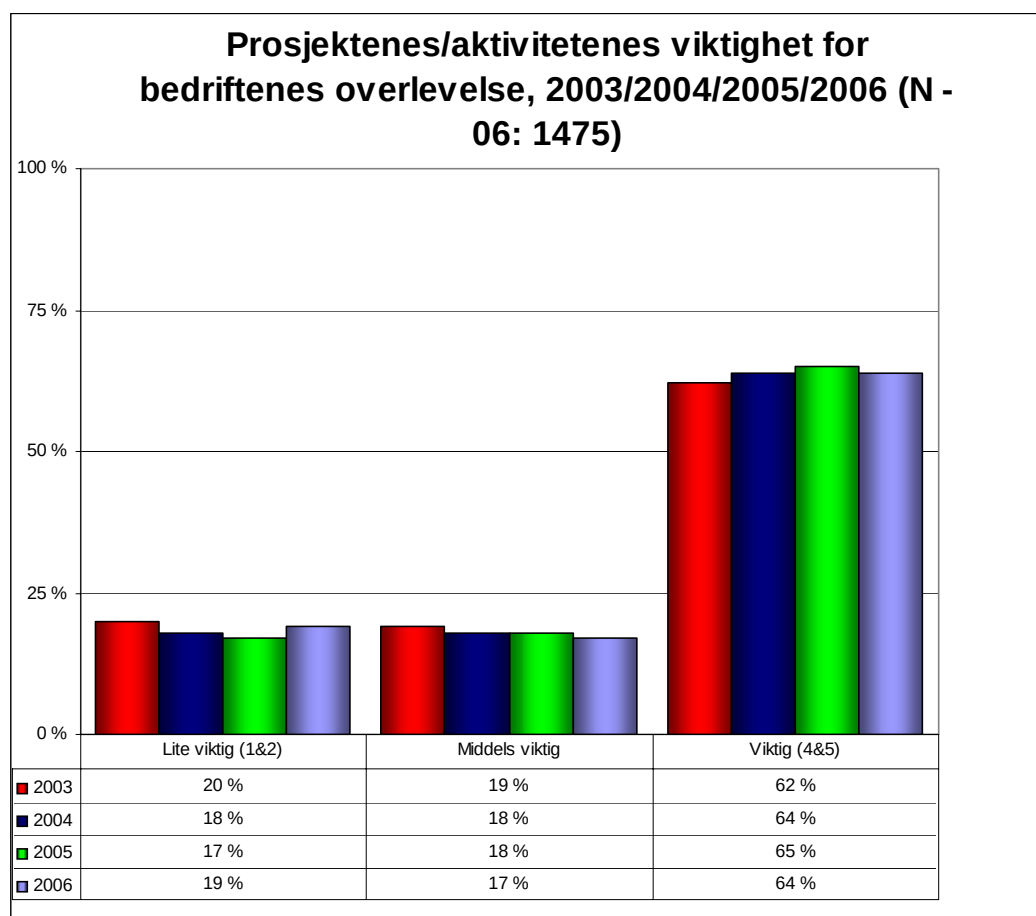
Prosjektenes bidrag til økt samarbeid med andre, økt kompetanse, endret innovasjonsatferd og økt innovasjon er ikke et mål i seg selv. At prosjektene bidrar til dette er kun interessant hvis det gjør bedriftene mer robuste og lønnsomme. I dette kapitlet ser vi nærmere på hvor viktige prosjektene er for virksomhetenes overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhet og vekst. I tilknytning til vekst går vi både inn på betydningen for antall ansatte og omsetningen på ulike markeder.

11.2 Viktighet for overlevelse

I henhold til Innovasjon Norges mål skal organisasjonen blant annet bidra til å skape mer robuste bedrifter. I figuren under vises det hvor stor andel av prosjektene/aktivitetene som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1&2), middels viktige og viktige (skår 4&5) for bedriftenes overlevelse. Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes overlevelse. 64 % av prosjektene er viktige i forhold til overlevelse, 17 prosent middels viktige og 19 prosent lite viktige. Dette er så å si nøyaktig samme resultat som for 2005-kullet.

Figur 36 Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes overlevelse, -03/-04/-05/-06.

11.2.1 Viktighet for overlevelse etter tjeneste

Et interessant spørsmål å se nærmere på er hvor vidt det er variasjoner mellom tjenestene når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes overlevelse. Dette illustreres nærmere i figuren under.

Det er stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene. Prosjektene har størst betydning for overlevelse blant virksomheter som har mottatt Inkubatorstipend, Oppfinnerstipend, Landsdekkende risikolån og Landbrukslån, mens de har minst betydning for de som har deltatt i Marint innovasjonsprogram og Trebasert innovasjonsprogram. Dette er ikke overraskende når en tar tjenestenes formål i betraktning. For eksempel er de virksomhetene som deltar i de to innovasjonsprogrammene bedrifter som i stor grad har utviklings- og vekstambisjoner i utgangspunktet. Overlevelse er da i stor grad et tilbakelagt stadium på kort og mellomlang sikt.

Et annet trekk ved resultatene som det er verdt å merke seg, er at det ser ut til å være en viss sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for overlevelse. Blant annet er det slik at alle de ulike lavrisiko- og risikolåneordningene befinner seg blant de som skårer høyst i forhold til overlevelse. Dette virker rimelig i og med dette er de største tilsagnene målt i kroner. Dette innebærer igjen at bedriftene gjennomfører relativt store prosjekter, noe som signaliserer at de har visse utfordringer som de er nødt til å løse gjennom endringsprosjekter av ulik karakter.

Figur 37 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter tjeneste, 2006.

11.2.2 Viktighet for overlevelse etter bedriftsstørrelse

Det er ofte mer utfordrende for de minste bedriftene å overleve. Dette skyldes en rekke forhold, blant annet at de oftere har færre ressurser internt samt at de i større grad er utsatt for tøffere konkurranse utenfra. I figuren ser vi nærmere på i hvilken grad det er forskjeller mellom bedrifter av ulik størrelse når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres overlevelse. Resultatene viser at det er klare forskjeller i prosjektenes bidrag til overlevelse ut fra bedriftsstørrelse. Prosjektenes betydning for overlevelse avtar med bedriftsstørrelse. Prosjektene har størst betydning for bedriftene med 0-4 årsverk og 5-9 årsverk, mens de har minst betydning for virksomhetene med 50 eller flere årsverk. Dette er som forventet når en tar hensyn til at det blant annet er en overvekt av bedrifter i en tidlig fase blant de minste bedriftene. Resultatet er likevel svært interessant, og gir visse indikasjoner på at IN lykkes med å gjøre de minste bedriftene mer robuste. Dette vil vi imidlertid få et klarere bilde av ved gjennomføringen av etterundersøkelsen.

Figur 38 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter bedriftsstørrelse, 2006.

11.2.3 Viktighet for overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde

Ut fra et markedssviktperspektiv antas det ofte at det er vanskeligere for bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet å overleve. I figuren under vises i hvilken grad det er variasjoner mellom bedriftene ut fra distriktpolitisk virkeområde når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres overlevelse. Resultatene viser at det kun er små og uvesentlige forskjeller i bidrag til overlevelse mellom bedriftene ut fra denne bakgrunnsvariabelen. En årsak til dette er at bedriftenes størrelsesfordeling er relativt lik i de ulike områdene.

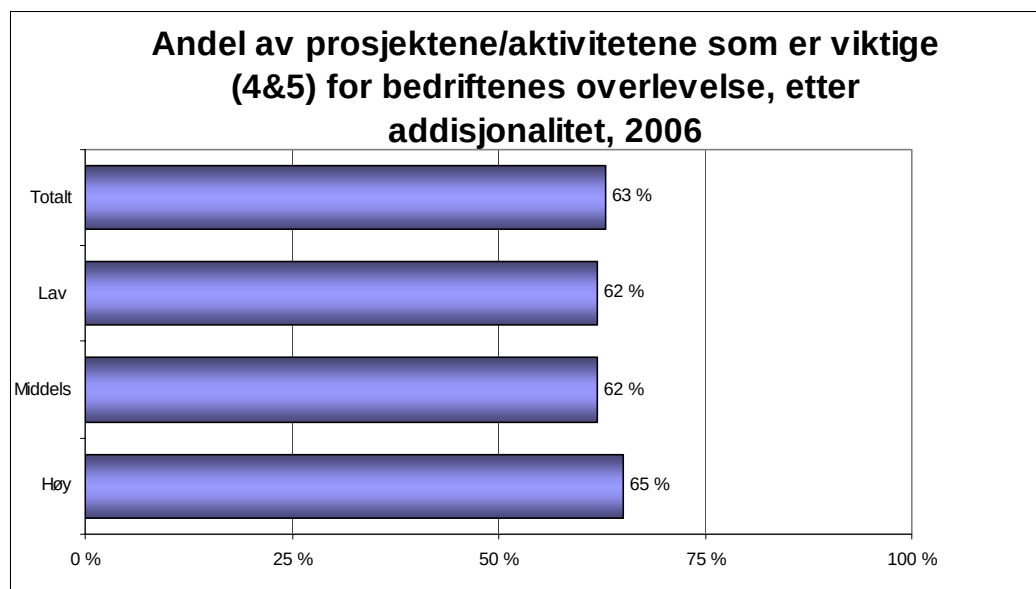
Figur 39 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter distriktspolitisk virkeområde, 2006.

11.2.4 Viktighet for overlevelse etter addisjonalitet

IN skal bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert. Det hjelper imidlertid ikke å realisere prosjekter med høy addisjonalitet dersom de ikke bidrar til at det skapes resultater i bedriftene. Det må med andre ord være en balanse mellom den risikoen som IN tar og de resultatene som oppnås gjennom prosjektet. I figuren under vises det i hvilken grad det er forskjeller mellom bedrifter med prosjekter som har ulik addisjonalitet når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres overlevelse. Resultatene viser at det er svært små forskjeller i prosjektenes bidrag ut fra addisjonalitet. Dette gir visse foreløpige indikasjoner på at IN har lagt seg på et fornuftig risikonivå. Vi vil imidlertid i større grad kunne være i stand til å si noe om dette når også etterundersøkelsen for dette kullet er gjennomført.

Figur 40 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter distriktspolitisk virkeområde, 2006.

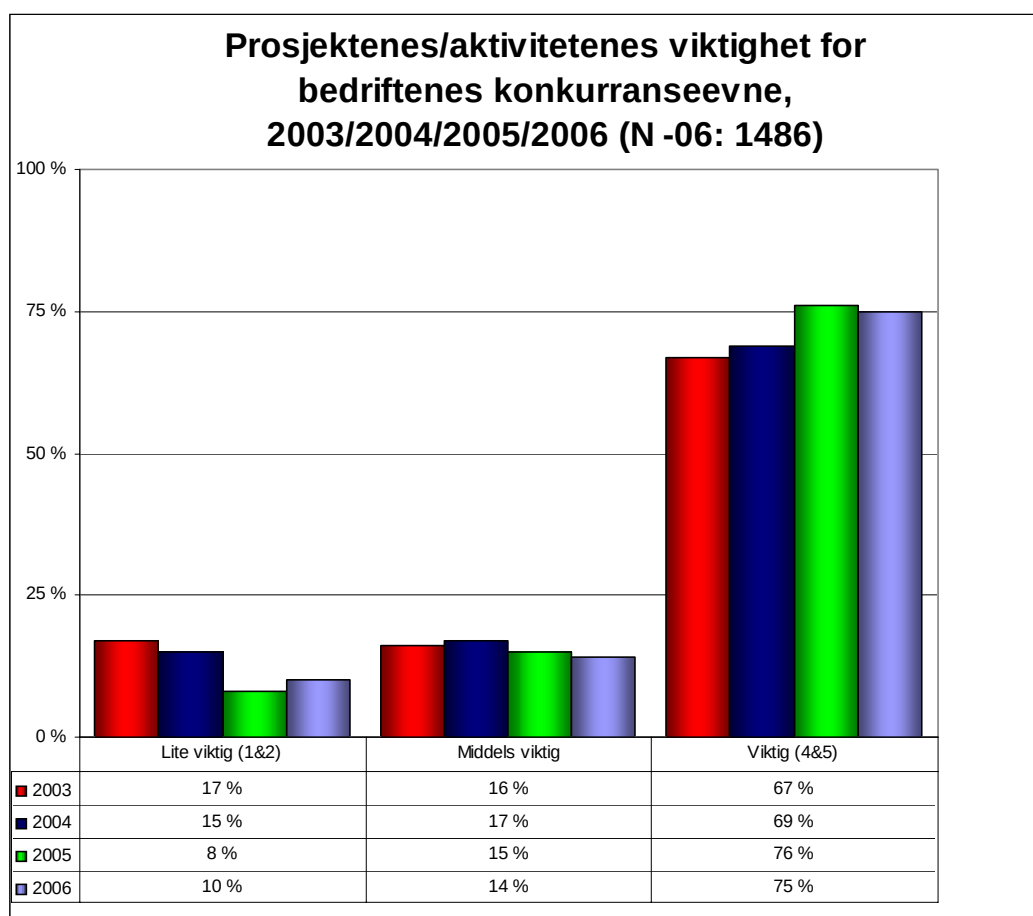

11.3 Viktighet for konkurranseevne

Konkurranseevne kan ses på som en mellomliggende variabel i forhold til lønnsomhet, og som i fjor har vi derfor spurt bedriftene om hvor viktig prosjektene vil være for deres framtidige konkurranseevne. Resultat på dette illustreres i figuren nedenfor. I forhold til sammenligning av resultatene over tid, gjør vi oppmerksom på at spørsmålet var formulert på en noe annen måte i førundersøkelsene for 2003 og 2004-kullet. Virksomhetene ble da spurt om ”hvor viktig vil forventet økt kompetanse som følge av prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige konkurranseevne?”. Denne endringen kan ha medført endringer av svarene.

Prosjektene vil være svært viktige for bedriftenes konkurranseevne. Totalt sett påpeker 75 % av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4&5), 17 prosent middels viktige og 19 prosent lite viktige (skår 1&2). Dette er tilnærmet samme resultat som for de som fikk tilsagn i 2005.

Figur 41 Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes konkurranseevne, -03/-04/-05/-06.

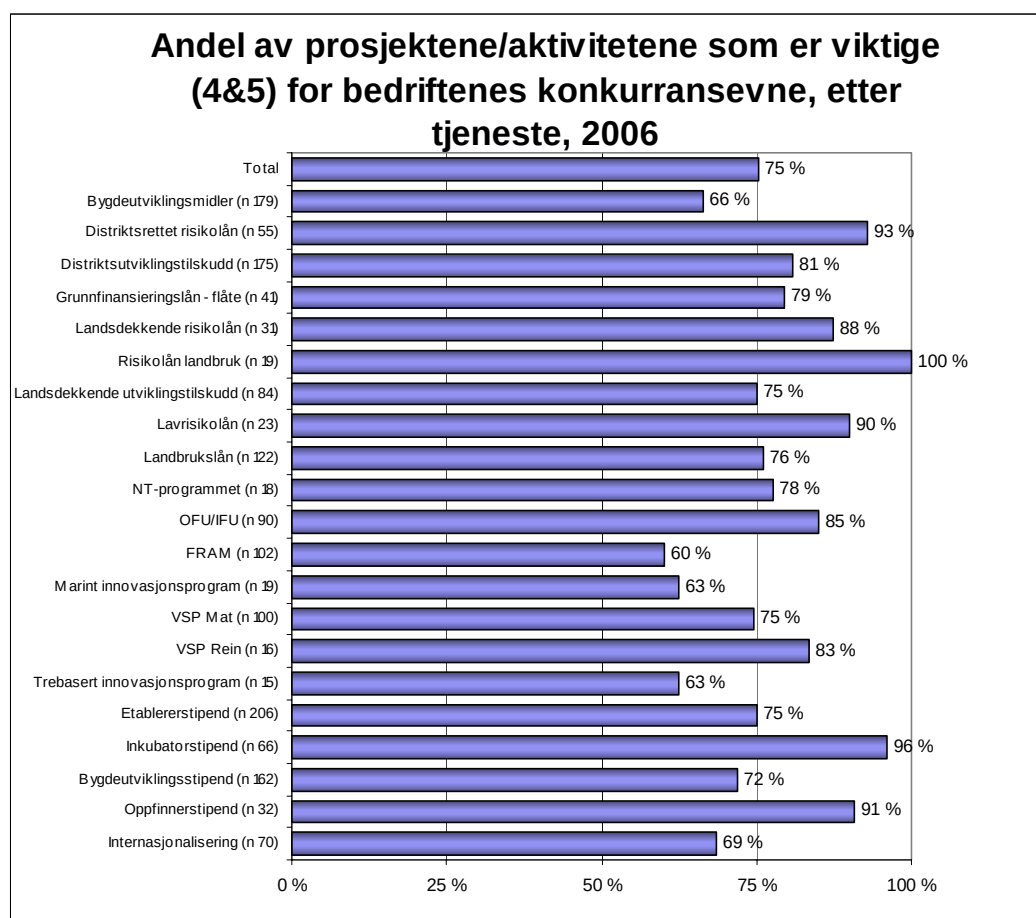

11.3.1 Viktighet for konkurranseevne etter tjeneste

I figuren under vises det i hvilken grad det er variasjoner mellom tjenestene når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurranseevne. Det framgår at det er stor variasjon i resultatene, men variasjonen er en god del mindre enn for overlevelse. Prosjektene har størst betydning for konkurranseevne blant virksomheter som har mottatt Risikolån landbruk, Inkubatorstipend, Distriktsrettede risikolån og Oppfinnerstipend, mens de har minst betydning for de som har deltatt i FRAM, Marint innovasjonsprogram og Trebasert innovasjonsprogram. På et overordnet nivå innebærer dette at prosjektene har større betydning for de finansielle tjenestene enn programmene. Dette er ikke overraskende i og med at programmene representerer relativt begrensede tilsagn til den enkelte bedrift samt fokuserer mer på samarbeid, kompetanse og innovasjon. Det tar ofte en viss tid før dette slår ut i form av økonomiske resultater i virksomhetene.

Også i forhold til prosjektenes bidrag til konkurranseevne er det en sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for overlevelse. Blant annet er det slik at alle de ulike lavrisiko- og risikolåneordningene befinner seg blant de som skårer høyest, mens de som har fått tilsagn om INs mer tradisjonelle stipender og deltatt i programmene befinner seg på den nedre halvdel. Dette innebærer at de største prosjektene har størst betydning for virksomhetens konkurranseevne.

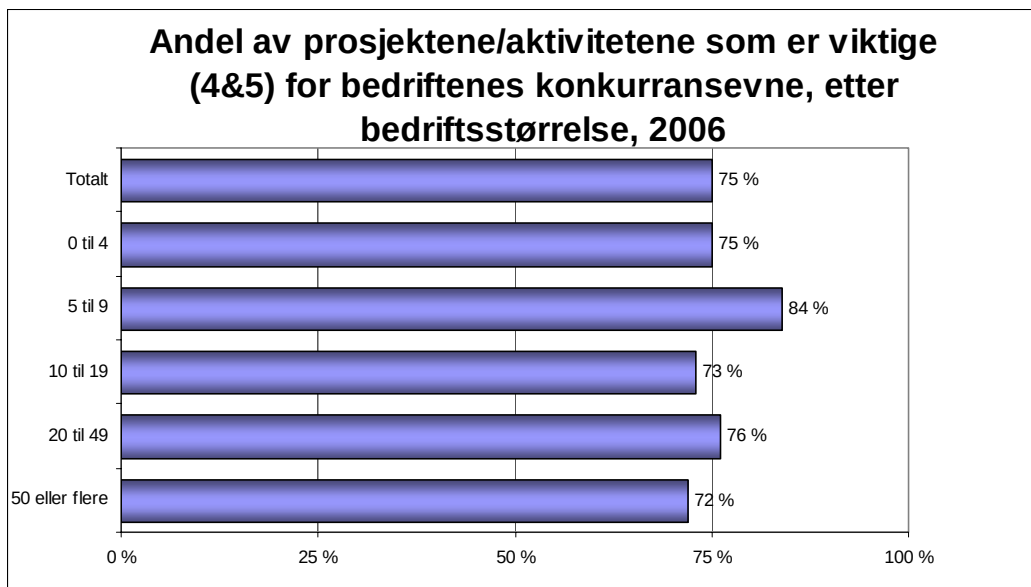
Figur 42 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter tjeneste, 2006.

11.3.2 Viktighet for konkurranseevne etter bedriftsstørrelse

I figuren nedenfor ser vi nærmere på i hvilken grad det er forskjeller mellom bedrifter av ulik størrelse når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres konkurranseevne. Resultatene viser at det ikke er noen vesentlige forskjeller i prosjektenes bidrag til konkurranseevne ut fra bedriftsstørrelse. Dette skyldes primært at forskjellene mellom tjenestene "viskes ut" når de fordeles etter bedriftsstørrelse.

Figur 43 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurransevne etter bedriftstørrelse, 2006.

11.3.3 Viktighet for konkurransevne etter distrikts-politisk virkeområde

IN skal blant annet bidra til å skape et konkurransedyktig næringsliv i hele landet, men har et spesielt ansvar for distriktene. Dette gjør det svært interessant å se nærmere på i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurransevne ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette illustreres i figuren under. Resultatene viser at det kun er små og uvesentlige forskjeller i bidrag til konkurransevne ut fra denne bakgrunnsvariabelen. Dette gir visse indikasjoner på IN har lyktes i å kompensere for de ulempene som de distriktsrette- de bedriftene står over for. Hvor vidt det virkelig er slik, vil vi få belyst på en klarere måte når de samme virksomhetene undersøkes på nytt i etterundersøkelsen.

Figur 44 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter distriktpolitisk virkeområde, 2006.

11.3.4 Viktighet for konkurranseevne etter addisjonalitet

I utgangspunktet skulle en kanskje tro at de prosjektene/aktivitetene som har lav addisjonalitet vil bidra mest i forhold til økt konkurranseevne i bedriftene. Stemmer dette? I figuren under illustreres det i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurranseevne ut fra addisjonalitet. Også på dette området viser resultatene at det kun er marginale forskjeller i bidrag til konkurranseevne. Med andre ord er det ikke slik at det er de prosjektene/aktivitetene med den laveste addisjonaliteten som oppnår de beste resultatene her.

Figur 45 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter addisjonalitet, 2006.

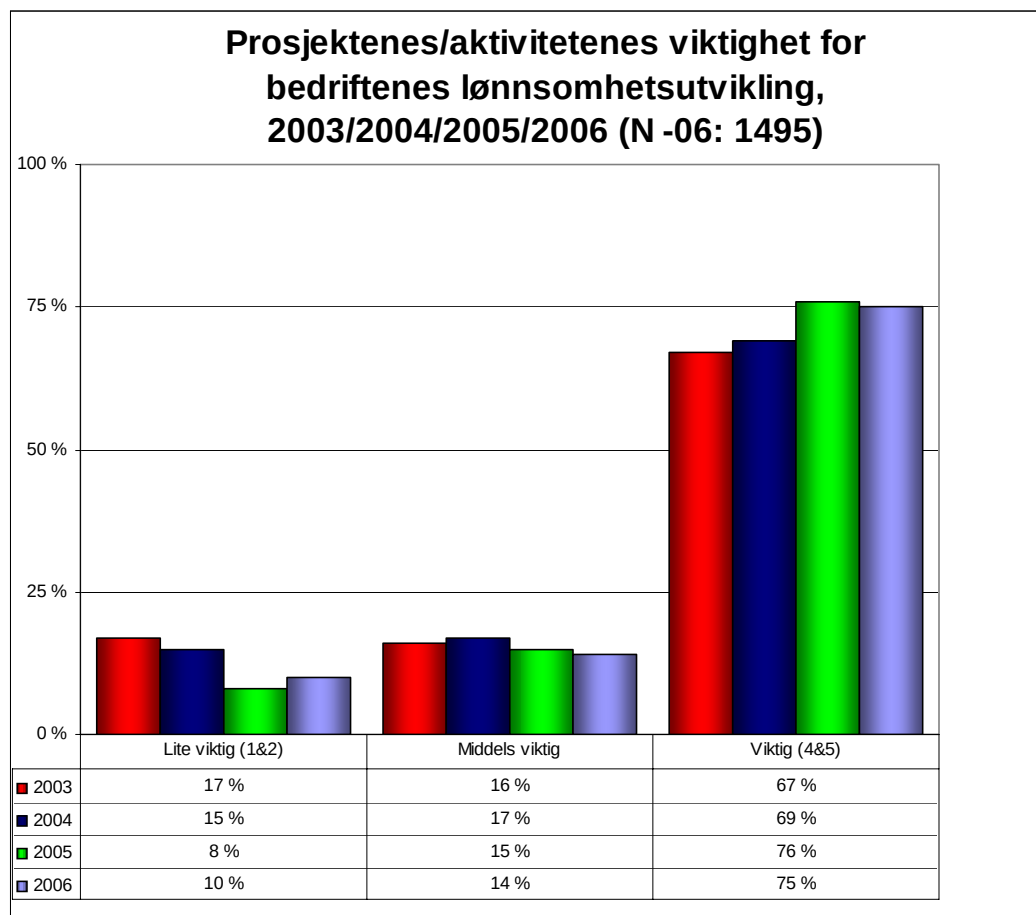
11.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling

I Innovasjon Norges hovedmål heter det blant at organisasjonen skal bidra til å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet. I dette kapittelet belyser vi i hvilken grad Innovasjon Norge har bidratt til å nå dette målet.

I figuren under vises det hvor stor andel av prosjektene/aktivitetene som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1&2), middels viktige og viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 76 % av prosjektene er viktige i forhold til lønnsomhetsutvikling, 16 prosent middels viktige og 8 prosent lite viktige. Dette er tilnærmet samme resultat som for de som fikk tilsagn i 2005.

Figur 46 Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes lønnsomhetsutvikling, -03/-04/-05/-06.

11.4.1 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter tjeneste

I figuren under illustreres det hvor vidt det er variasjoner mellom tjenestene når det gjelder andelen prosjekter som vil være viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Det framgår at det er stor variasjon i resultatene. Variasjonen er om lag som for konkurranseevne, mens den er en god del mindre enn for overlevelse.

Prosjektene har størst betydning for lønnsomhetsutvikling blant bedriftene som har mottatt Risikolån landbruk, Landdekkende risikolån, Lavrisikolån og Distriktsrettede risikolån, mens de har minst betydning for de som har deltatt i Trebasert innovasjonsprogram og Marint innovasjonsprogram. Det er også slik at de andre programrettede virkemidlene er blant de tjenestene som skårer relativt lavt på dette området. Som for konkurranseevne innebærer dette at prosjektene ut fra en samlet vurdering har større betydning for de finansielle tjenestene enn programmene. Dette skyldes blant annet at det bevilges ulike beløp til disse samt at de har forskjellige formål.

Det er en klar sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for lønnsomhetsutvikling. Blant annet er det slik at alle de ulike lavrisiko- og risikolåneordningene befinner seg blant de som skårer høyest, mens de som har fått tilsagn om INs mer tradisjonelle stipender og deltatt i programmene befinner seg på den nedre halvdel. Akkurat som forventet er det dermed slik at det er de største prosjektene som har størst betydning for virksomhetens lønnsomhetsutvikling.

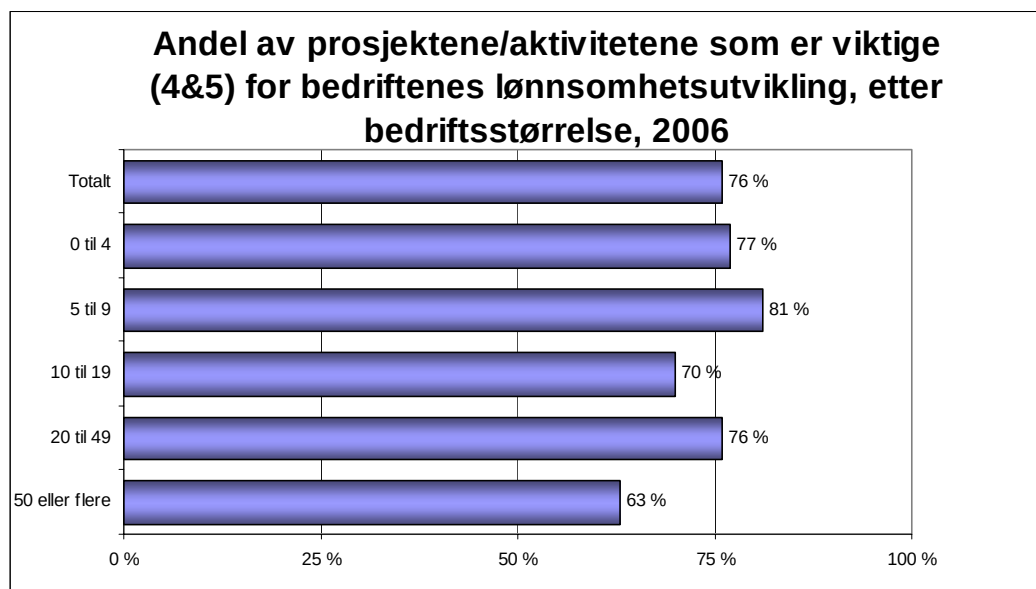
Figur 47 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter tjeneste, 2006.

11.4.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter bedriftsstørrelse

I figuren under kartlegges det i hvilken grad det er forskjeller mellom bedrifter av ulik størrelse når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres lønnsomhetsutvikling. Resultatene viser at prosjektene har større betydning for lønnsomhetsutviklingen blant bedriftene med 0-4 og 5-9 årsverk enn for de med 50 eller flere ansatte. Dette er som forventet i og med at prosjektene utgjør en relativt sett mindre andel av de aller største bedriftenes omsetning enn hva som er tilfelle for de minste virksomhetene.

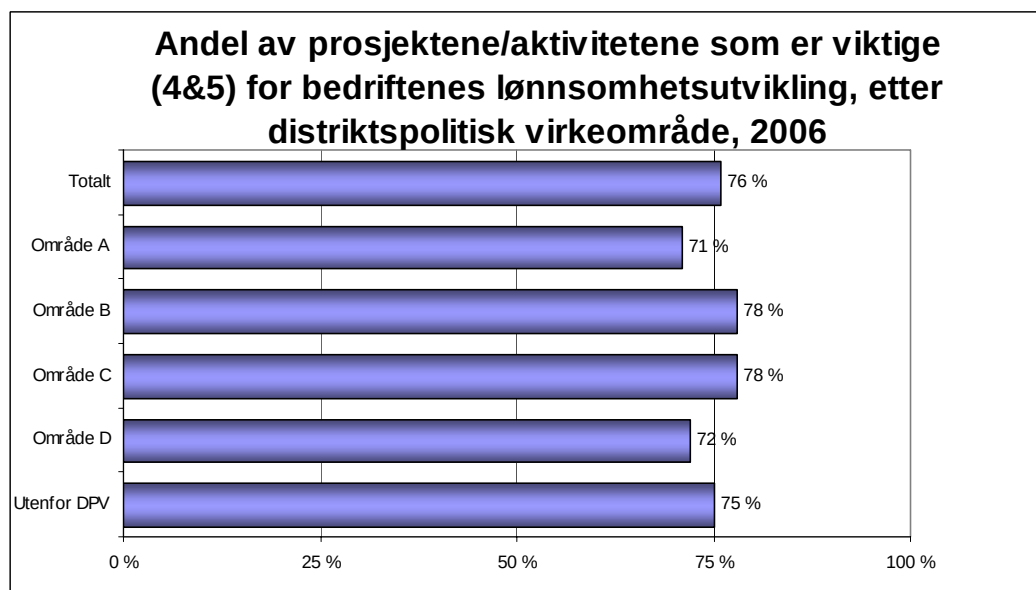
Figur 48 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter bedriftsstørrelse, 2006.

11.4.3 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde

Vi har også sett nærmere på i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra distriktspolitisk virkeområde. Dette illustreres i figuren under. Resultatene viser at det ikke er noen vesentlige forskjeller ut fra denne bakgrunnsvariabelen. Prosjektenes betydning for lønnsomhetsutviklingen er noe høyere i område B og C, men forskjellen er imidlertid ikke statistisk signifikant. Resultatene gir likevel visse indikasjoner på at Innovasjon Norge bidrar til å kompensere for de ulempene som de distriktsrettede bedriftene står over for.

Figur 49 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter distriktspolitisk virkeområde, 2006.

11.4.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet

Sett fra bedriftenes ståsted er det grunn til å tro at de prosjektene som de i størst grad vil gjennomføre uten INs medvirkning, er de prosjektene som de mener har det største forventede lønnsomhetspotensialet. Et slikt resonnement bør igjen bety at prosjektene med lav addisjonalitet skårer høyere på prosjektenes betydning for lønnsomhetsutviklingen. I hvilken grad stemmer dette i praksis? I figuren nedenfor illustreres det i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra addisjonalitet. Det framgår at det er relativt små forskjeller mellom dem. Prosjektenes betydning for lønnsomhetsutviklingen er noe høyere for prosjektene med lav addisjonalitet enn de er for prosjektene med høy addisjonalitet. Dette skyldes trolig at prosjektene har ulikt risikonivå og ulik tids-horisont. Det blir dermed svært interessant å se nærmere på hvordan forholdet mellom addisjonalitet og lønnsomhetsutvikling utvikler seg i etterundersøkelsen.

Figur 50 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet, 2006.

11.5 Endring av ansatte og omsetning

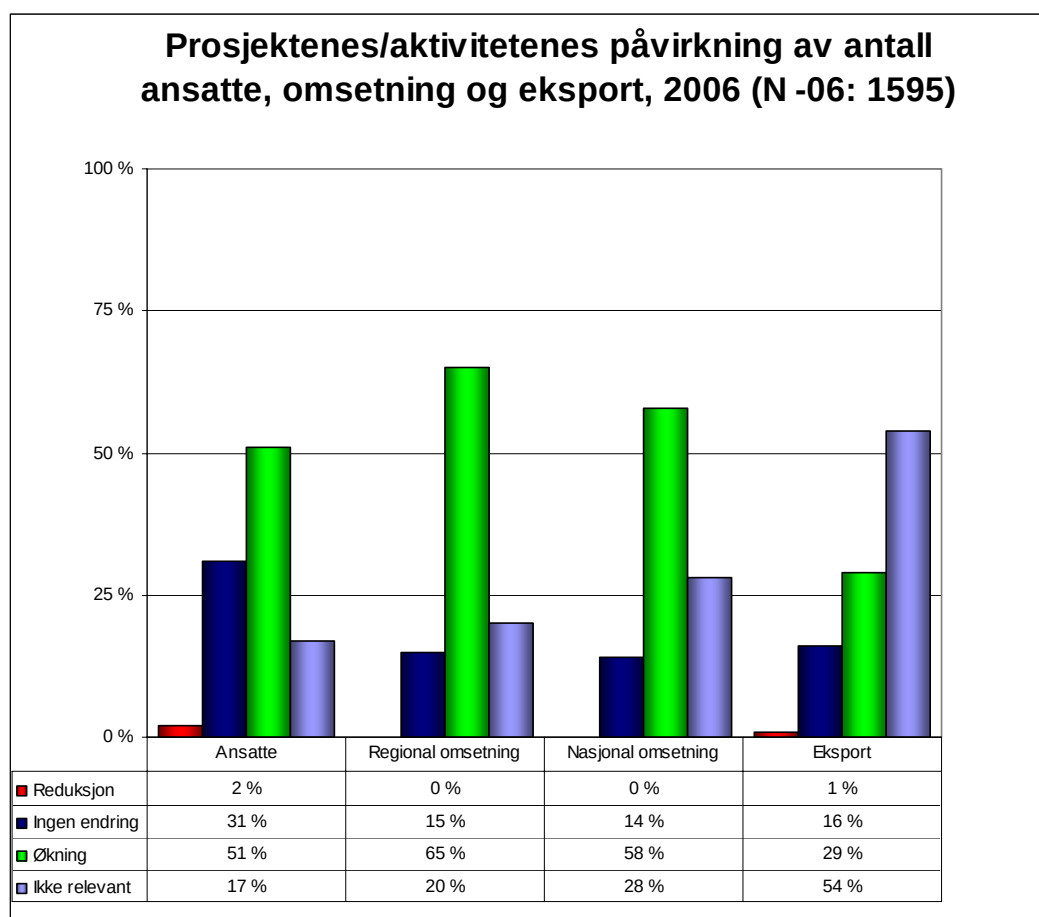
Et annet uttrykk for bedriftenes konkurranseevne er endring i antall ansatte og omsetning på ulike markeder. Alle bedriftene ble bedt om å oppgi hvordan prosjektet vil påvirke antall ansatte, omsetning på regionale markeder, omsetning på nasjonale markeder og eksport de to neste årene. Resultat på dette vises i figuren nedenfor.

Som i tidligere førundersøkelser er det en svært lav andel (2 %) som forventer en reduksjon i antall ansatte som følge av prosjektet. Dette skyldes blant annet at flestparten av bedriftene er små samt at det er stor andel enkeltmannsforetak blant disse. Dette gjør det vanskelig å redusere antall ansatte. Hovedbildet er at prosjektene/aktivitetene enten ikke vil medføre noen endring i antall ansatte eller medføre en økning. Det er imidlertid interessant å merke seg at den forventede økningen i antall

ansatte har økt fra 41 % i 2005 til 51 % i 2006. Det er grunn til å tro at dette først og fremst skyldes at vi er inne i en høykonjunktur. I etterundersøkelsen for 2006-kullet vil vi se nærmere på hvor vidt bedriftenes forventninger slår til samt hvor stor del av sysselsettingsutviklingen som skyldes INs innsats.

Når det gjelder omsetningsøkning, vil denne først og fremst skje regionalt og nasjonalt. 65 % oppgir at de forventer en omsetningsøkning i det regionale markedet og 58 % på det nasjonale markedet. Dette er en økning på henholdsvis 7 og 6 prosentpoeng fra i fjor. Andelen som forventer økt eksport ligger på 29 %, noe som er svakt høyere enn i fjor. Det er imidlertid viktig å være klar over at så mange som 54 % mener at eksport ikke er relevant for deres bedrift. Holdes disse utenom, er det 64 % som forventer en eksportøkning. Dette er 17 prosentpoeng høyere enn i 2005. Også her er det grunn til å tro at denne endringen skyldes en gunstig konjunktursituasjon i næringslivet.

Figur 51 Prosjektenes/aktivitetenes påvirkning av antall omsatte, omsetning og eksport, 2006.

11.5.1 Økning i antall ansatte, omsetning og eksport

Som følge av at de ulike tjenestene har ulike formål, er det også grunn til å tro at det vil være forskjeller i resultatene mellom dem på dette området. I tabellen nedenfor kartlegges det i hvilken grad det er forskjeller mellom tjenestene når det gjelder hvor stor andel av prosjektene/aktivitetene som vil føre til økning i antall ansatte, omsetning og eksport i løpet av den neste toårsperioden. Ut fra en totalvurdering bekreftes antagelsen om at det er store variasjoner mellom de ulike tjenestene.

Ser en på økning i antall ansatte, er det flest som forventer dette blant de som har fått tilsagn om OFU/IFU, Distriktsrettede risikolån og Inkubatorstipend, mens det er færrest som gjør det blant mottakerne av Bygdeutviklingsmidler, Lån til landbruket og Trebasert innovasjonsprogram. Dette er i liten grad overraskende. De tre sistnevnte tjenestene fokuserer i lite grad på å skape nye arbeidsplasser, men legger mer vekt på å bidra til mer robuste og lønnsomme bedrifter.

Når det gjelder prosjektenes bidrag til økt omsetning, er andelen som forventer at de skal bidra på regionale markeder størst innen Oppfinnerstipend, Risikolån landbruk og Distriktsrettede risikolån og minst innen Marint innovasjonsprogram, Grunnfinansieringslån til fiskeflåten og Internasjonalisering. I tillegg er det også slik at det er en høy andel som forventer økt omsetning i regionale markeder blant de som har fått tilsagn gjennom VSP-rein og Inkubatorstipend.

Prosjektenes bidrag er noe annerledes på nasjonale markeder. Det er flest som forventer at prosjektene skal bidra her blant de som har fått tilsagn om Inkubatorstipend, OFU/IFU og Distriktsrettede risikolån, mens det er færrest som gjør det blant mottakerne av Bygdeutviklingsstipend, Landbrukslån og Bygdeutviklingsmidler.

IN har som delmål å bidra til økt internasjonalisering. Det er stor variasjon mellom tjenestene når det gjelder i hvilken grad de forventer at prosjektene vil bidra til økt eksport. Høyest andel som forventer dette finner vi innen tjenestene Oppfinnerstipend, OFU/IFU, Internasjonalisering og Marint innovasjonsprogram. Lavest andel er det blant de som har fått Risikolån landbruk, VSP-rein og Landbrukslån. Dette innebærer at det er de tjeneste som fokuserer sterkest på internasjonalisering som skårer høyest her.

Tabell 38: Andel prosjekter som vil bidra til økt antall ansatte, omsetning og eksport, 2006

Tjeneste	Ansatte	Regionalt marked	Nasjonalt marked	Eksport
Bygdeutviklingsmidler (n=179)	27 %	60 %	47 %	8 %
Distriktsrettet risikolån (n=55)	82 %	84 %	80 %	48 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=175)	70 %	68 %	71 %	40 %
Grunnfin.lån - flåte (n=41)	42 %	41 %	53 %	19 %
Landsdekkende risikolån (n=31)	76 %	71 %	71 %	65 %
Risikolån landbruk (n=31)	43 %	86 %	71 %	0 %
Landsdekkende utv.tilskudd (n=84)	57 %	58 %	63 %	46 %
Lavrisikolån (n=23)	66 %	75 %	61 %	56 %
Lån til landbruket (n=122)	30 %	53 %	43 %	4 %
NT-programmet (n=22)	73 %	67 %	73 %	50 %
OFU/IFU (n=90)	83 %	72 %	87 %	81 %
FRAM (n=102)	48 %	67 %	48 %	10 %
Marint inno.program (n=19)	50 %	38 %	75 %	71 %

Tabell 38: Andel prosjekter som vil bidra til økt antall ansatte, omsetning og eksport, 2006

Tjeneste	Ansatte	Regionalt marked	Nasjonalt marked	Eksport
VSP Mat (n=100)	53 %	70 %	57 %	11 %
VSP Rein (n=16)	43 %	83 %	67 %	0 %
Trebasert inno.program (n=15)	30 %	56 %	56 %	18 %
Etablererstipend (n=206)	62 %	78 %	72 %	42 %
Inkubatorstipend (n=66)	81 %	81 %	92 %	68 %
Bygdeutviklingsstipend (n=162)	39 %	75 %	37 %	9 %
Oppfinnerstipend (n=32)	70 %	87 %	78 %	82 %
Internasjonalisering (n=70)	60 %	44 %	49 %	74 %
Totalt	52 %	66 %	60 %	30 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, VSP – REIN, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Lavrisikolån.

Del 3: De enkelte tjenestene.

Kapittel 12. Kort om hver enkel tjeneste

I det videre vil hvert enkelt tjeneste som er med i denne undersøkelsen, presenteres med noen nøkkeltall fra undersøkelsen. Disse kommenteres kort for hver tjeneste. Nedenfor er disse nøkkeltallene presentert for alle tjenestene samlet.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)			2 142	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		627 649,-	
Populasjonen i undersøkelsen i 2006			5195	Antall intervjuer i 2006		1686	
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)			88 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		60 %	
Teknologiske forskningsmiljøer			8 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		44 %	
Andre forskningsmiljøer			6 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		41 %	
Kunde			26 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		22 %	
Leverandør			23 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		14 %	
Konkurrent			5 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		66 %	
Innovasjon Norge			44 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		41 %	
Norges forskningsråd			2 %	Utvikling av nettverk		58 %	
SIVA			1 %				
Bedriftsrådgiver/-konsulent			29 %				
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens...(Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	
				Lønnsomhet			76 %
				Konkurranseevne			75 %
				Overlevelse			64 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			63 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		48 %	
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06			Regionalt	Nasjonalt		Internasj	
			41 %	36 %		23 %	
Andel som forventer økning i			Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport	
			61 %	81 %	81 %	64 %	

Det er fremdeles Interne ressurser som er den største bidragsyteren til utvikling av prosjektideen, men det er interessant at andelen som svarer at IN har bidratt i stor grad har økt fra 33% i 2005 til 44% i 2006. Addisjonaliteten har også økt klart og er sågar høyere enn i toppåret 2004. På tross av dette er betydningen for lønnsomhet og overlevelse relativt stabil. Tilpassning til behov er sunket marginalt, men tjenestens utløsende effekt for annen finansiering har økt. Forventningene til økning av antall ansatte og omsetning er vesentlig mye høyere enn tidligere.

12.1 Bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttede virksomheten. Det kan gis støtte til investeringer i driftsbygninger og til mindre investeringer ved generasjonsskifte innen tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer, samt etablererstipend, bedriftsutvikling og investeringer for ny næringsutvikling. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergripende utviklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, f.eks en bransje eller produksjonsgren.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		58,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		198 021
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		1193	Antall intervjuer i 2006		183
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		85 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		46 %
Teknologiske forskningsmiljøer		4 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		38 %
Andre forskningsmiljøer		5 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		27 %
Kunde		12 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		13 %
Leverandør		25 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		2 %
Konkurrent		5 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		49 %
Innovasjon Norge		35 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		13 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		37 %
SIVA		1 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		30 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	20 %	27 %	53 %	Lønnsomhet	72 %
2005	23 %	35 %	47 %	Konkurranseevne	67 %
2004	23 %	34 %	50 %	Overlevelse	67 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		57 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		36 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		45 %	36 %		19 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		35 %	78 %	73 %	27 %

Også når det gjelder BU-midlene har andelen som oppgir at IN i stor grad har bidratt til prosjektideen økt betraktelig, fra 24% til nå 35%. Likevel er det de interne ressursene de klart viktigste. Generelt kan svarene tyde på at det forventes mer av prosjektene enn tidligere, i og med at andelen som svarer 4 og 5 på spørsmålene om bidrag har økt. Særlig gjelder dette "Kompetanseutvikling hos medarbeiderne, som har gått fra 15% i 2005 til nå 49%. Addisjonaliteten har økt marginalt, mens prosjektenes betydning for lønnsomheten har sunket. Betydningen for overlevelse er imidlertid på samme nivå som i 2005. Også når det gjelder BU-midlene er forventningene til økning i antall ansatte og omsetning høyere enn tidligere. Spesielt interessant er det kanskje å merke seg at andelen som forventer økning i eksport som følge av prosjektet har økt fra 5% i 2005 til 27%.

12.2 Distriktsrettede risikolån

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Risikolån skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån. Risikolånene skal vanligvis ikke utgjøre mer enn 50% av det aktuelle kapitalbehov hos låntaker.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		128,1	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		1 508 545
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		141	Antall intervjuer i 2006		57
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		96 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		68 %
Teknologiske forskningsmiljøer		5 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		46 %
Andre forskningsmiljøer		3 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		42 %
Kunde		33 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		19 %
Leverandør		37 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		17 %
Konkurrent		.	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		68 %
Innovasjon Norge		58 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		45 %
Norges forskningsråd		6 %	Utvikling av nettverk		57 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		42 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	7 %	31 %	62 %	Lønnsomhet	
2005	11 %	36 %	54 %	Konkurransesevne	
2004	11 %	21 %	68 %	Overlevelse	
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		72 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		74 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		37 %	35 %		28 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		84 %	93 %	88 %	75 %

Nær sagt alle prosjektene har interne ressurser bidratt i stor grad til utviklingen av, men igjen ser vi at andelen som mener at IN i stor grad bidro er høy og vesentlig mye høyere enn i 2005 (45%/58%). Andelen som i stor grad oppgir at prosjektet i stor grad skal bidra til å se muligheter til internasjonalt arbeid har økt fra 27% til 45%. I tillegg oppgir over halvparten at prosjektet i stor grad skal bidra til utvikling av nettverk (57%). Som i 2005 er andelen høyest når det gjelder økt fokus på utvikling og innovasjon, men i år er andelen like høy når det gjelder kompetanseutvikling hos medarbeiderne. Addisjonaliteten har økt og er tilnærmet på nivå med tallene for 2004. Også når det gjelder denne tjenesten har forventningene om økning i antall ansatte og omsetning steget, spesielt knyttet til eksport. Betydningen for overlevelse og lønnsomhet er stabilt høy.

12.3 Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til delfinansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt prioritert. Distriktsutviklingstilskudd skal nyttes til delfinansiering av samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som er viktige for å nå distriktpolitiske mål, og som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige lån og/eller tilskudd. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		109,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		440 189
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		1017	Antall intervjuer i 2006		182
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		92 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		65 %
Teknologiske forskningsmiljøer		9 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		51 %
Andre forskningsmiljøer		3 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		51 %
Kunde		32 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		26 %
Leverandør		24 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		18 %
Konkurrent		3 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		75 %
Innovasjon Norge		45 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		53 %
Norges forskningsråd		2 %	Utvikling av nettverk		64 %
SIVA		1 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		25 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	9 %	28 %	63 %	Lønnsomhet	79 %
2005	13 %	37 %	50 %	Konkurranseevne	81 %
2004	10 %	29 %	61 %	Overlevelse	58 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		61 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		57 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		42 %	34 %		24 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		80 %	81 %	87 %	71 %

Også denne tjenesten har økt andelen som oppgir at IN i stor grad har bidratt i de første fasene av prosjektet. Tjenesten skiller seg lite ut fra totalen for alle tjenester på dette området. Også når det gjelder hva tjenesten skal bidra til er svarene nokså like totalsvarene – det er først og fremst kompetanseutvikling og økt fokus på utvikling og innovasjon prosjektet er ment å bidra til. Kun 14% oppgir at prosjektet vil bidra til å ansette FoU-medarbeider, men dette er ikke mye lavere enn for totalen av tjenester. Addisjonaliteten er høy og høyere enn totalen. Andel høy addisjonalitet har økt med 13 prosentpoeng. Bedriftene innen denne tjenesten oppgir en noe mindre forventning til økning i antall ansatte og eksport enn det bedriftene totalt sett gjør.

12.4 Grunnfinansieringslån-fiskeflåten

Låneordningen brukes til delfinansiering av investeringer i fartøy og til kvotekjøp. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånet med pant i fartøy. Flåtelån er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet. Løpetiden er tilpasset avskrivningstiden. Låntager kan velge mellom flytende rente eller binding av renten til en nærmere spesifisert periode. Flåtelån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning ved realisering.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		424,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		4 782 839
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		121	Antall intervjuer i 2006		42
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		76 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		35 %
Teknologiske forskningsmiljøer		4 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		27 %
Andre forskningsmiljøer		.	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		19 %
Kunde		11 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		16 %
Leverandør		24 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		4 %
Konkurrent		.	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		55 %
Innovasjon Norge		62 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		9 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		21 %
SIVA		4 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		17 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	46 %	15 %	39 %	Lønnsomhet	
2005	52 %	13 %	36 %	Konkurrenseevne	
2004	36 %	18 %	46 %	Overlevelse	
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		74 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		41 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt		Nasjonalt	
		41 %		35 %	
Andel som forventer økning i		Ansatte		Nasjonal omset.	
		47 %		74 %	
		Regional omset.		Ekspor	
		60 %		44 %	

Innen denne tjenesten er det tydelig at det er færre bidragsytere i de tidlige fasene av prosjektet. 3 av de 10 aktørene er det ingen som oppgir at har bidratt i stor grad. Selv om andelen knyttet til interne ressurser er høyest er den relativt lav sett i forhold til tjenestene totalt sett. IN er samtidig en viktig bidragsyter for mange. Andelen har økt fra 33% i 2005 til nå 62%! En annen klar endring er at prosjektene i større grad skal bidra på forskjellige områder, og over halvparten av bedriften oppgir at prosjektet skal bidra til økt kompetanse hos medarbeiderne. Addisjonaliteten ser ut til å være økende, men forskjellene er små og økningen ikke like kraftig som for andre tjenestene. Viktigheten for overlevelse og lønnsomhet har sunket noe. Mens forventningen til økning i antall ansatte og omsetning har økt.

12.5 Landsdekkende risikolån

Risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Låne- ne dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Det finnes to risikolåneordninger; en for bedrifter i distriktene og en for bedrifter i alle deler av landet. Denne delen knytter seg til den sistnevnte. Risikolån skal benyttes til delfinansie- ring av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for i det private kredittmarked. Det er satt av relativt små midler til denne delen av ordningen slik at fysiske investeringer blir sjeldent prioritert. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		96,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		1 941 935
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		58	Antall intervjuer i 2006		36
Store bidrag til utvikling av prosjek- tideen/bedriftens deltagelse i aktivi- teten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		94 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		73 %
Teknologiske forskningsmiljøer		13 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		54 %
Andre forskningsmiljøer		6 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		39 %
Kunde		31 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		23 %
Leverandør		27 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		54 %
Konkurrent		6 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		75 %
Innovasjon Norge		19 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		73 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		71 %
SIVA		7 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		21 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	20 %	40 %	40 %	Lønnsomhet	93 %
2005	0 %	40 %	60 %	Konkurranseevne	88 %
2004	10 %	30 %	60 %	Overlevelse	81 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		75 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		40 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		30 %	43 %		27 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		87 %	92 %	86 %	85 %

Antall svar er lavt og man skal være varsom med tolkningen av svarene. Tjenesten skiller seg ut med lav andel bedrifter som oppgir at IN i stor grad har bistått i utviklingen av prosjekti- deen. Ikke bare er den lavere enn for tjenestene totalt sett men andelen har også sunket fra 27% i 2005 til nå 19%. En annen kraftig endring knytter seg til at bedriftene i over halvpar- ten av tilfellene forventer at prosjektet skal bidra til å ansette FoU-medarbeider. Dette er en klar økning i forhold til 2005 og en markant høyere andel enn hva vi finner for tjenestene totalt sett. Addisjonaliteten har sunket vesentlig, og tilpassning og utløsning av andre midler har også gått tilbake.

12.6 Risikolån landbruk

Risikolån landbruk er etablert etter mal fra landsdekkende risikolån, men med landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet som målgruppe. Det kan gis lån til fysiske og myke investeringer i forbindelse utbygging, modernisering, omstilling, utvikling og generasjonsskifte. Lånene gis som pantesikrede toppfinansieringslån som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for i det private kredittmarked. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		15,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		660 212
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		23	Antall intervjuer i 2006		20
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		86 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		67 %
Teknologiske forskningsmiljøer		.	Bedre utviklings-/endringsprosesser		50 %
Andre forskningsmiljøer		.	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		50 %
Kunde		29 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		20 %
Leverandør		43 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		.
Konkurrent		.	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		67 %
Innovasjon Norge		67 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		0 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		50 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		33 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	14 %	14 %	71 %	Lønnsomhet	100 %
2005	.	.	.	Konkurransesevne	100 %
2004	.	.	.	Overlevelse	71 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		83 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		57 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		50 %	31 %		18 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		50 %	86 %	83 %	0 %

Få svar gjør at en bør tolke svarene med varsomhet. Bidragene til prosjektideen kommer fra relativt få aktører. Halvparten av de nevnte gir ingen store bidrag i den sammenheng. Tjenesten skiller seg mest ut ved at andelen som oppgir at leverandører bidrar i stor grad er vesentlig høyere enn for tjenestene samlet. Summerer man middel og høy addisjonalitet er den på nivå med tjenestene totalt sett, men andelen høy addisjonalitet er langt høyere. Det er interessant å merke seg at ingen av bedriftene som har mottatt denne tjenesten forventer økning i eksport som følge av prosjektet, noe 14% av mottakere av tradisjonelle landbrukslån gjør.

12.7 Landsdekkende utviklingstilskudd

Innovasjon Norge kan unntaksvis gi tilskudd til delfinansiering av bedriftsutviklingsprosjekter i små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte i de sentrale strøk av landet. Tilskuddsordningen kalles Landsdekkende utviklingstilskudd. Bedriftsutviklingstilskudd vil fortrinnsvis være en tjeneste som gir bedriftene insitamenter til å gjennomføre prosjekter som f.eks. styrker kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Et slikt tilskudd må forventes å ha en klar effekt for konkurranseevne og forutsetninger for økt verdiskaping og lønnsomhet. Prosjekter med stor grad av innovasjon og med et internasjonalt potensial prioriteres høyest.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		37,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		243 637
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		231	Antall intervjuer i 2006		86
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		93 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		72 %
Teknologiske forskningsmiljøer		24 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		46 %
Andre forskningsmiljøer		17 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		53 %
Kunde		32 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		32 %
Leverandør		21 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		17 %
Konkurrent		4 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		77 %
Innovasjon Norge		47 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		69 %
Norges forskningsråd		3 %	Utvikling av nettverk		70 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		21 %			
Addisjonalitet		Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)
2006		6 %	33 %	61 %	Lønnsomhet
2005		7 %	43 %	50 %	Konkurranseevne
2004		15 %	27 %	58 %	Overlevelse
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		72 %		Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt		Nasjonalt	
		35 %		37 %	
		28 %		28 %	
Andel som forventer økning i		Ansatte		Regional omset.	
		70 %		80 %	
				Nasjonal omset.	
				86 %	
				Ekspor	
				78 %	

Bedriftene får i større grad enn hva totaltallene indikerer, store bidrag fra teknologiske forskningsmiljøer. Som for de fleste andre tjenester er andelen som oppgir at prosjektene i stor grad skal bidra til ulike positive effekter høyere enn for 2005. Spesielt kan en merke seg at om lag halvparten mener prosjektet skal bidra til bedre innsamling/strukturering av kunnskap. Addisjonaliteten er nå høyere enn tidligere år. Det er spesielt andelen høy addisjonalitet som har steget. På tross av tjenestens innretning er prosjektenes betydning for konkurranseevne og lønnsomhet ikke høyere enn for tjenestene totalt sett. Betydningen for lønnsomhet er tvert imot lavere, sammen med betydningen for overlevelse. På tross av dette oppgir over 70% at tjenesten er godt tilpasset bedriftens behov og over halvparten mener at tilsagnet i stor grad har bidratt til å utløse annen finansiering.

12.8 Lavrisikolån

Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og i landbruket. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene, vanligvis pant i fast eiendom, driftstilbehør og/eller transportmidler. Lavrisikolånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		599,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		6 078 536
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		113	Antall intervjuer i 2006		26
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		100 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		68 %
Teknologiske forskningsmiljøer		11 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		67 %
Andre forskningsmiljøer		4 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		48 %
Kunde		25 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		32 %
Leverandør		15 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		12 %
Konkurrent		15 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		71 %
Innovasjon Norge		56 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		70 %
Norges forskningsråd		4 %	Utvikling av nettverk		61 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		15 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	37 %	20 %	43 %	Lønnsomhet	
2005	38 %	24 %	38 %	Konkurransesevne	
2004	16 %	11 %	74 %	Overlevelse	
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		67 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		74 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		30 %	42 %		28 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		72 %	80 %	77 %	82 %

Få svar medfører at resultatene må tolkes med varsomhet. Også innen denne tjenesten ser Innovasjon Norges bidrag til utviklingen av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten ut til å være stort og høyere enn i 2005. Kompetanseutvikling hos medarbeiderne og muligheter for internasjonalt samarbeid er blant de bidrag flest bedrifter venter at prosjektet skal gi store bidrag til. Addisjonaliteten er som i 2005 og dermed fremdeles noe lavere enn i 2004. De aller fleste bedrifter anser prosjektene som svært viktige for overlevelse, men spesielt for konkurranseevne og lønnsomhet.

12.9 Lån til landbruket

Lån til landbruksformål er en del av ordningen med lavrisikolån, men med landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet som målgruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer.

Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør. Landbrukslånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		328,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		1 371 836
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		405	Antall intervjuer i 2006		128
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		82 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		37 %
Teknologiske forskningsmiljøer		2 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		31 %
Andre forskningsmiljøer		4 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		24 %
Kunde		16 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		5 %
Leverandør		28 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		2 %
Konkurrent		7 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		48 %
Innovasjon Norge		47 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		7 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		32 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		26 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	25 %	16 %	59 %	Lønnsomhet	86 %
2005	28 %	17 %	55 %	Konkurransceevne	76 %
2004	36 %	24 %	40 %	Overlevelse	81 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		71 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		44 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		38 %	39 %		23 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		37 %	73 %	69 %	14 %

Dette er et tiltak med et helt konkret formål. Det gjenspeiler seg også i svarene, som viser at prosjektet i mindre grad enn prosjektene støttet totalt sett skal bidra til de effektene som nevnt over. På tross av dette er andel bedrifter som oppgir at prosjektet i stor grad er viktig høyere enn for bedriftene totalt sett. Viktigheten er på nivå med 2005, noe også addisjonaliteten ser ut til å være. Det er interessant å merke seg at nesten 14% oppgir at de forventer økning i eksport form følge av prosjektet. Denne andelen var i 2005 kun 3%.

12.10 NT-programmet

Nyskappings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye teknologibedrifter i Nord-Norge. NT-programmet kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. Prosjektene skal være teknologisk avansert og ha stort markedspotensial. NT-programmet har definert marin sektor, IKT, telemedisin og rom- og satellitteknologi som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene. Programmet bidrar i tillegg med kompetanse og prosjektstyring til bedriftene i prosjektperiodene.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)			11,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg	528 503	
Populasjonen i undersøkelsen i 2006			30	Antall intervjuer i 2006	18	
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	Andel	
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)			73 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon	70 %	
Teknologiske forskningsmiljøer			20 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser	50 %	
Andre forskningsmiljøer			.	Bedre innsam./strukturering av kunnskap	40 %	
Kunde			38 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU	50 %	
Leverandør			25 %	Ansettelse av FoU medarbeidere	33 %	
Konkurrent			11 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere	100 %	
Innovasjon Norge			44 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid	50 %	
Norges forskningsråd			11 %	Utvikling av nettverk	60 %	
SIVA			.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent			22 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens...(Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	Andel	
2006	22 %	22 %	56 %	Lønnsomhet	67 %	
2005	14 %	29 %	57 %	Konkurransesevne	78 %	
2004	9 %	36 %	55 %	Overlevelse	50 %	
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			80 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	56 %	
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06			Regionalt	Nasjonalt		Internasj
			26 %	50 %		23 %
Andel som forventer økning i			Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
			89 %	75 %	80 %	83 %

Antall svar er få, så resultatene må tolkes med varsomhet. På tross av dette er det tydelig at tjenesten fokuserer på kompetanseheving og at prosjektene forventes å bidra med dette i stor grad. I tillegg kan en merke seg at om lag 4 av 5 mener at tjenesten er godt tilpasset bedriftens behov, noe som er på nivå med 2005. Andelen som mener tjenesten har vært utløsende for annen finansiering har imidlertid økt noe. Nesten 90% forventer at prosjektet skal bidra til økning i antall ansatte, og om lag 80% forventer økning i omsetningen på ulike markeder.

12.11 OFU - IFU

Forsknings- og utviklingskontrakter innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Samarbeidet skjer mellom en krevende kunde som har et konkret behov for f.eks. et nytt produkt eller tjeneste og en leverandørbedrift med kompetanse og idéer til å utvikle en ny og innovativ løsning. IFU-prosjekter skal gi muligheter for internasjonalisering i form av økt eksport eller utvikling av nye internasjonale samarbeidsrelasjoner. Innovasjon Norge kan bistå med å finne aktuelle IFU-kundebedrifter/samarbeidspartnere. Dette gjelder spesielt i utlandet hvor Innvasjon Norge kan utnytte sitt omfattende kontaktnett. Innovasjon Norges hovedbidrag er å avlaste risiko og legge til rette for igangsetting av lovende utviklingsprosjekter med et betydelig verdiskapingspotensiale. OFU-prosjektene skal utnytte potensialet i offentlig sektor, som årlig kjøper varer og tjenester for ca. 15 % av BNP, til å fremme verdiskaping i næringslivet og samtidig bidra til en mer effektiv og høyere kvalitet på offentlig forvaltning.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		152,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		1 142 224
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		149	Antall intervjuer i 2006		92
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		98 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		85 %
Teknologiske forskningsmiljøer		23 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		54 %
Andre forskningsmiljøer		17 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		50 %
Kunde		64 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		46 %
Leverandør		17 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		42 %
Konkurrent		3 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		89 %
Innovasjon Norge		48 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		82 %
Norges forskningsråd		9 %	Utvikling av nettverk		83 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		14 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	7 %	20 %	74 %	Lønnsomhet	83 %
2005	0 %	29 %	71 %	Konkurranseevne	85 %
2004	0 %	29 %	71 %	Overlevelse	57 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		77 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		75 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		27 %	45 %		28 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		85 %	85 %	91 %	91 %

OFU/IFU skiller seg ut blant annet ved at om lag 1 av 4 oppgir at teknologiske FoU-miljøer har bidratt i utviklingen av prosjektideen. I tillegg oppgir 64% at kunder har gjort det samme. Dette er markant større andel enn for prosjektene totalt sett. Andelen som oppgir at prosjektet i stor grad skal bidra til å se muligheter i internasjonalt samarbeid har økt med 100% fra 41% i 2005 til nåværende 82%. I tillegg er det interessant å merke seg at hele 42% oppgir at de forventer at prosjektet bidrar til ansettelse av FoU-medarbeidere. Addisjonaliteten er som tidligere, noe også viktigheten av prosjektene ser ut til å være.

12.12 FRAM

FRAM er Innovasjon Norges flerbedrifts kompetansetjeneste innen ledelse og strategi. Hovedmålet for FRAM er at bedriftene som deltar skal øke sin konkurransekraft gjennom kompetanseheving innenfor strategi- og ledelsesutvikling. I løpet av første halvår 2008 vil i tillegg til et nytt sett av mål knyttet til konkrete resultater, bli etablert målindikatorer knyttet til CSR. FRAM har i dag tilbud til ulike målgrupper: En rettet mot ledere i små og mellomstore bedrifter, en mot etablerere og en rettet mot ”gården som bedrift og bonden som bedriftsleder”. I piloteringsfasen er egne tilbud rettet mot reiselivs- og kulturnæringen. Hvert prosjekt i FRAM består av 5 - 6 samlinger over 12 - 20 måneder med 9 – 12 deltakere. FRAM leveres i hele landet, og lokale tilpasninger og skreddersøm bidrar til tjenestens popularitet. Det deltar til en hver tid 250 – 300 bedrifter i FRAM.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)			-	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg	-
Populasjonen i undersøkelsen i 2006			238	Antall intervjuer i 2006	114
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)			Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)			84 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon	69 %
Teknologiske forskningsmiljøer			2 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser	73 %
Andre forskningsmiljøer			4 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap	43 %
Kunde			16 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU	13 %
Leverandør			10 %	Ansettelse av FoU medarbeidere	7 %
Konkurrent			16 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere	69 %
Innovasjon Norge			53 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid	20 %
Norges forskningsråd			2 %	Utvikling av nettverk	57 %
SIVA			.		
Bedriftsrådgiver/-konsulent			68 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	Andel
2006	6 %	22 %	72 %	Lønnsomhet	67 %
2005	17 %	21 %	62 %	Konkurranseevne	60 %
2004	0 %	18 %	82 %	Overlevelse	45 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)			55 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	37 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06			Regionalt	Nasjonalt	Internasj
			54 %	34 %	12 %
Andel som forventer økning i			Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.
			51 %	75 %	63 %
					Eksport
					27 %

I og med at kompetanseheving er et av målene er det interessant å merke seg at kun 69%, noe som er på nivå med snittet for prosjektene totalt sett, mener at prosjektet skal bidra til kompetanseutvikling hos medarbeiderne. I tillegg mener kun 60%, 15 prosentpoeng mindre enn totalen, at prosjektet er viktig for konkurranseevnen. Tilpassingen til bedriftens behov er kun på 55%. Addisjonaliteten er imidlertid høyere enn i 2005, og forventningene til økning i antall ansatte og omsetning har økt noe fra 2005.

12.13 Marint Innovasjonsprogram

Hovedmålet med dette programmet er å bidra til å styrke lønnsomheten og legge til rette for økt verdiskaping i alle ledd i fiskerinæringen. Formålet med denne tilskuddsordningen er å styrke lønnsomheten hos næringsaktører i fiskeri og fiskerirelaterte næringer gjennom å øke innovasjonsevnen. Det skal settes særlig fokus på nye marine arter i oppdrett med hovedvekt på torsk og skjell. Det marine innovasjonsprogrammet er opprettet for å styrke næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging og målrettede nettverk, og å løse konkrete utviklingsoppgaver, med vekt på nye arter i oppdrett.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		7,1	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		259 474
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		29	Antall intervjuer i 2006		19
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		100 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		88 %
Teknologiske forskningsmiljøer		13 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		43 %
Andre forskningsmiljøer		25 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		38 %
Kunde		38 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		33 %
Leverandør		14 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		14 %
Konkurrent		0 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		88 %
Innovasjon Norge		50 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		50 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		78 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		43 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	0 %	25 %	75 %	Lønnsomhet	
2005	25 %	25 %	50 %	Konkurranseevne	
2004	0 %	50 %	50 %	Overlevelse	
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		75 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		86 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		28 %	28 %		45 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		57 %	50 %	86 %	83 %

Få svar gjør at en må være svært varsom med tolkningen av resultatene. Svarene tyder imidlertid på at kompetanseutvikling, fokus på utvikling og innovasjon og nettverksbygging er effekter flest bedrifter forventer at prosjektene skal bidra til. Dette står godt i forhold til tjenestens formål. Prosjektene ser ut til å ha liten betydning for bedriftenes overlevelse, men større betydning, på tross av at den er lavere enn for totalen, når det kommer til konkurranseevne og lønnsomhet.

12.14 VSP - Mat

Matprogrammet skal legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Formålet er å styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten for både primærprodusenten i landbruket og resten av verdikjeden. Satsinger kan skje både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Handlingsområdene består av marked/salg (markedsvurdering/-test, markedssegmentering, markedsaktiviteter for bedrifter, bransjer og regioner), markedsorientert produktutvikling av produkter med høy kvalitet og kompetanse- og bedriftsutvikling (sikre evnen og viljen til omstilling av bedriften, inkl leveringsevne og bygge opp nødvendig internkompetanse). Målgruppen for programmet er bønder, næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter med matproduksjon eller servering.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		67,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		398 171
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		182	Antall intervjuer i 2006		104
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		85 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		69 %
Teknologiske forskningsmiljøer		6 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		41 %
Andre forskningsmiljøer		8 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		47 %
Kunde		31 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		14 %
Leverandør		24 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		5 %
Konkurrent		4 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		78 %
Innovasjon Norge		44 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		28 %
Norges forskningsråd		2 %	Utvikling av nettverk		71 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		30 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	6 %	23 %	71 %	Lønnsomhet	71 %
2005	3 %	39 %	59 %	Konkurranseevne	75 %
2004	5 %	29 %	67 %	Overlevelse	56 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		70 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		48 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		50 %	34 %		16 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		64 %	89 %	84 %	46 %

I samsvar med tjenestens innretning er det mange som oppgir at de i stor grad forventer at prosjektet skal bidra til utvikling av nettverk. Addisjonaliteten er på nivå med tidligere år, men andelen høy addisjonalitet har steget noe. Prosjektens betydning for bedriftens overlevelse og lønnsomhet er lavere enn i 2005. Forventningene til endring i antall ansatte og omsetning viser at bedriftene er mer optimistiske nå enn i 2005. Nesten halvparten forventer økning i eksport og nesten 9 av 10 forventer økning i den regionale omsetningen.

12.15 VSP-Reindrift

Verdiskapingsprogrammet for rein (VSP Rein) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye foredlingsbedrifter basert på reinkjøtt og råvarer fra rein. VSP-rein kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. VSP-Rein skal videre yte bistand til å tilrettelegge for samarbeid og nettverksoppbygging. Prosjektene kan være både teknologisk avansert og/eller basert på tradisjonell kunnskap, men være rettet mot et marked med høyere betalingsvillighet. VSP-Rein har definert nyskaping- og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og markedskanaler som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		4,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		227 419
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		22	Antall intervjuer i 2006		16
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		100 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		50 %
Teknologiske forskningsmiljøer		.	Bedre utviklings-/endringsprosesser		40 %
Andre forskningsmiljøer		.	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		33 %
Kunde		29 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		0 %
Leverandør		29 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		.
Konkurrent		0 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		71 %
Innovasjon Norge		57 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		25 %
Norges forskningsråd		.	Utvikling av nettverk		29 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		33 %			
Addisjonalitet		Lav	Middels	Høy	Andel
2006		0 %	33 %	67 %	Lønnsomhet
2005		0 %	0 %	100 %	Konkurranseevne
2004		0 %	9 %	91 %	Overlevelse
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		86 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		60 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		46 %	31 %		23 %
		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
Andel som forventer økning i		60 %	100 %	100 %	.

Få svar gjør resultatene usikre og de må derfor tolkes med forsiktighet. Imidlertid ser vi at, i samsvar med tjenestens innretning, forventer en stor andel av mottakerne at prosjektet skal bidra til kompetanseøkning. Tjenesten ser ut til å være relativt godt tilpasset behovet og mottakerne har alle forventninger om at prosjektet skal bidra til økt regional og nasjonal omsetning.

12.16 Trebasert Innovasjonsprogram

Trebasert Innovasjonsprogram skal bidra til økt bruk av tre. Programmet er i stor grad rettet mot innovasjon i bedrifter og målgruppen er derfor alle aktører innenfor den tremekaniske verdikjeden. Programmet er en del av Landbruks og matdepartementets satsing på næringsutvikling hvor økt avvirkning av skog er sentralt. Innovasjon Norge er operatør for programmet. For 2006 er det avsatt en ramme på 35 mill kroner til programmet.

Innovasjonsprogrammet har to formål:

bidra til å øke verdiskapingen i skogbruk og foredlingsvirksomhet

bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		10,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		424 000
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		31	Antall intervjuer i 2006		16
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		80 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		78 %
Teknologiske forskningsmiljøer		6 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		57 %
Andre forskningsmiljøer		10 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		67 %
Kunde		33 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		60 %
Leverandør		33 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		13 %
Konkurrent		11 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		80 %
Innovasjon Norge		44 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		40 %
Norges forskningsråd		11 %	Utvikling av nettverk		80 %
SIVA		.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		11 %			
Addisjonalitet		Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)
2006		0 %	33 %	67 %	Lønnsomhet
2005(VSPskog)		0 %	0 %	100 %	Konkurransesevne
2004(VSPskog)		0 %	9 %	91 %	Overlevelse
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		78 %		Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt		Nasjonalt	
		45 %		36 %	
		Internasj		19 %	
		Ansatte		Regional omset.	
		33 %		71 %	
		Nasjonal omset.		71 %	
		Eksport		33 %	
Andel som forventer økning i		33 %		71 %	

Også når det gjelder denne tjenesten er antall svar så lavt at resultatene må tolkes med stor varsomhet. Det ser likevel ut til at nettverksfokuset er høyt blant bedriftene og at tjenesten er bedre tilpasset enn for tjenestene totalt sett. Forventningene til økning i antall ansatte og omsetning som følge av prosjektet ser imidlertid ut til å være noe lavere.

12.17 Etablererstipend

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet og landbruk. Stipend til utviklingsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstarting av virksomheten.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)			38,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		130 887
Populasjonen i undersøkelsen i 2006			603	Antall intervjuer i 2006		211
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)			89 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		65 %
Teknologiske forskningsmiljøer			6 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		40 %
Andre forskningsmiljøer			7 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		43 %
Kunde			32 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		26 %
Leverandør			21 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		19 %
Konkurrent			7 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		71 %
Innovasjon Norge			46 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		58 %
Norges forskningsråd			2 %	Utvikling av nettverk		75 %
SIVA			1 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent			27 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
2006	6 %	35 %	59 %	Lønnsomhet		74 %
2005	6 %	43 %	51 %	Konkurranseevne		75 %
2004	8 %	62 %	30 %	Overlevelse		64 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			58 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		43 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06			Regionalt	Nasjonalt		Internasj
			42 %	33 %		25 %
Andel som forventer økning i			Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
			72 %	90 %	92 %	80 %

Bidragstyterne til mottakerne av etablererstipend fordeler seg tilnærmet likt det de gjør for prosjektene som helhet. Vi ser imidlertid en svært klar endring når det gjelder hva prosjektet i stor grad skal bidra til – det er en økning på alle områdene. Størst endring er det når det gjelder kompetanseutvikling hos medarbeiderne (fra 27% til 71%). Addisjonaliteten har økt noe, men tjenesten oppleves som mindre utløsende for annen finansiering.

12.18 Inkubatorstipend

Inkubatorstipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Inkubatorstipend kan gis til nyetableringer lokalisert i godkjente inkubatorer i hele landet, men med særlig vekt på nyetableringer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Nyetableringer innenfor alle næringer med unntak av offentlig virksomhet og landbruksnæringen kan støttes. Inkubatorstipendet kan gis til utviklingsfasen eller til selve etableringsfasen. Det kan ikke søkes om stipend til begge fasene samtidig.

Stipendbeløpet vurderes i hvert enkelt tilfelle. Maksimalsatsen for inkubatorstipendet er kr 800 000 per prosjekt over 2 år (samlet for utviklings- og etableringsfasen).

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		19,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		248 339
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		79	Antall intervjuer i 2006		66
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		89 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		80 %
Teknologiske forskningsmiljøer		6 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		44 %
Andre forskningsmiljøer		14 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		50 %
Kunde		29 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		30 %
Leverandør		23 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		45 %
Konkurrent		5 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		80 %
Innovasjon Norge		40 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		79 %
Norges forskningsråd		9 %	Utvikling av nettverk		76 %
SIVA		4 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent		26 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	
2006	0 %	29 %	71 %	Lønnsomhet	
2005	5 %	32 %	63 %	Konkurranseevne	
2004	5 %	55 %	41 %	Overlevelse	
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		58 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		50 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt		Internasj
		37 %	37 %		25 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
		88 %	96 %	100 %	90 %

Effekter som økt fokus på utvikling og innovasjon, kompetanseutvikling, muligheter til internasjonalt samarbeid og utvikling av nettverk er de områdene flest bedrifter innen denne tjenesten forventer markante bidrag. Addisjonaliteten er noe høyere enn i 2005, primært grunnet økt høy addisjonalitet. Prosjektene har gjennomgående høy betydning for overlevelse, konkurranseevne og lønnsomhet. Betydningen er høyere enn for tjenestene til IN i sum. Imidlertid er det ut til at bedriftene opplever at tilpassningen av tjenesten til deres behov er noe lavere enn tidligere.

12.19 Bygdeutviklingsstipend

Bygdeutviklingsstipend (BU-stipend) er en del av de fylkesvise BU-midlene. Stipendet er identisk med etablererstipend med unntak av målgruppen, som er personer med tilknytning til landbrukseiendom. Formålet med BU-stipendet er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk.

Stipend til *utviklingsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til *etableringsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)			17,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		85 468
Populasjonen i undersøkelsen i 2006			260	Antall intervjuer i 2006		166
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)			84 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		53 %
Teknologiske forskningsmiljøer			2 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		38 %
Andre forskningsmiljøer			7 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		43 %
Kunde			28 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		20 %
Leverandør			10 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		7 %
Konkurrent			9 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		73 %
Innovasjon Norge			48 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		22 %
Norges forskningsråd			.	Utvikling av nettverk		64 %
SIVA			.			
Bedriftsrådgiver/-konsulent			39 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens...(Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
2006	13 %	31 %	56 %	Lønnsomhet		77 %
2005	5%	32%	63%	Konkurransesevne		72 %
2004				Overlevelse		69 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			64 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		44 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06			Regionalt	Nasjonalt		Internasj
			47 %	28 %		25 %
Andel som forventer økning i			Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
			50 %	93 %	71 %	44 %

Også mottakerne innen denne tjenesten forventer at prosjektene i størst grad skal bidra til kompetanseutvikling, og i minst grad til ansettelse av FoU-medarbeidere. Addisjonaliteten har sunket noe fra 2005, primært grunnet lavere andel høy addisjonalitet. Betydningen for overlevelse har økt og er nå på nivå med tjenestene samlet. Det er også betydningen for lønnsomhet og konkurranssevne. På tross av at andelen er lavere enn for tjenestene totalt sett, er det interessant å merke seg at hele 44% av mottakerne forventer at prosjektet skal bidra til økt eksport.

12.20 Oppfinnerstipend

Oppfinnerstipend er en stipendordning rettet mot oppfinnere. Det kan finansieres utviklingskostnader etappevis etter hvert som prosjektet når ulike delmål. Det kan også gis stipend for å dekke levekostnader slik at det kan jobbes med utvikling av oppfinnelsen på hel- eller deltid i en begrenset periode. Stipend gis normalt når prosjektet har kommet et stykke på vei og viser god fremdrift. Det kan ikke søkes om stipend før oppfinnelsen har fått en positiv vurdering hos oss og er godkjent for utviklingsfasen. Stipendet skal bidra til å dekke levekostnader i perioden samt eventuelle reiser i forbindelse med videreutvikling av prosjektet.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)		4,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg	81 020
Populasjonen i undersøkelsen i 2006		72	Antall intervjuer i 2006	32
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)		87 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon	68 %
Teknologiske forskningsmiljøer		19 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser	40 %
Andre forskningsmiljøer		5 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap	48 %
Kunde		18 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU	42 %
Leverandør		17 %	Ansettelse av FoU medarbeidere	19 %
Konkurrent		.	Kompetanseutvikling hos medarbeidere	74 %
Innovasjon Norge		48 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid	73 %
Norges forskningsråd		9 %	Utvikling av nettverk	74 %
SIVA		.		
Bedriftsrådgiver/-konsulent		17 %		
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel
2006	5 %	24 %	71 %	Lønnsomhet
2005	6 %	88 %	6 %	Konkurranssevne
2004				Overlevelse
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		65 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)	52 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06		Regionalt	Nasjonalt	Internasj
		36 %	40 %	24 %
Andel som forventer økning i		Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.
		84 %	95 %	90 %
				Eksport
				95 %

Antall svar er nokså få så en må tolke resultatene relativt varsomt. Nettverksutvikling, også internasjonalt ser ut til å stå sterkt, sammen med kompetanseutvikling når det gjelder forventninger til bidrag fra prosjektet. Addisjonaliteten har endret seg kraftig fra middels og over mot en større andel høy. Betydningen av prosjektet er svært stor både når det gjelder overlevelse, lønnsomhet og konkurransevne. Nesten alle mottakerne av tjenesten har høye forventninger til at prosjektet skal bidra til økning i antall ansatte og i omsetning også på internasjonale markeder.

12.21 Internasjonalisering

Innovasjon Norge skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner og nødvendige forutsetninger skal lykkes i internasjonal konkurranse (enten konkurranse i internasjonale markeder eller på hjemmemarkedet). Dette oppnås gjennom et fleksibelt og behovstilpasset tjenestetilbud som omfatter rådgivning, nettverk, kompetanse, finansiering og profilering, og som leveres i nært samspill mellom våre utekontorer og distriktskontorer.

I Kundeeffektundersøkelsen 2006 er det gruppen Internasjonale Rådgivningstjenester som er tatt med. Dette omfatter bistand fra utekontorene til bedrifter som enten forbereder eller er i gang med internasjonal markedsintroduksjon, samt til bedrifter som har behov for internasjonal kunnskap (f.eks. om teknologiske trender) inn i sine innovasjonsprosjekter - enten disse bedriftene opererer ute eller bare på det norske markedet.

Bedrifter som skal ut, får tilført kunnskap og kompetanse om lokale markedsmuligheter og forretningsforhold og tilgang til lokale nettverk og eksperter for å komme i posisjon overfor potensielle kunder og samarbeidspartnere. Stikkord er markedsundersøkelser, akseptansetest, partnersøk og praktisk assistanse, men også sparringspartner i forhold til internasjonal forretningsutvikling og strategiarbeid.

Disse tjenestene er relevante både for små/mellomstore og store bedrifter, og begge grupper har vært med i Kundeeffektundersøkelsen.

Bevilget i utvalget 2006 (tot. mill. kr.)			10,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg		65 375
Populasjonen i undersøkelsen i 2006			216	Antall intervjuer i 2006		72
Store bidrag til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltagelse i aktiviteten (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			Andel	Hva prosjektet/aktiviteten i stor grad har eller vil bidra til? (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)			84 %	Økt fokus på utvikling og innovasjon		64 %
Teknologiske forskningsmiljøer			9 %	Bedre utviklings-/endringsprosesser		39 %
Andre forskningsmiljøer			4 %	Bedre innsam./strukturering av kunnskap		49 %
Kunde			26 %	Økt kunnskap om nyttiggjøring av FoU		33 %
Leverandør			22 %	Ansettelse av FoU medarbeidere		30 %
Konkurrent			4 %	Kompetanseutvikling hos medarbeidere		58 %
Innovasjon Norge			46 %	Muligheter til internasjonalt samarbeid		64 %
Norges forskningsråd			6 %	Utvikling av nettverk		57 %
SIVA			2 %			
Bedriftsrådgiver/-konsulent			26 %			
Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Andel som mener prosjektet i stor grad er viktig for bedriftens... (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		Andel
2006	16 %	37 %	47 %	Lønnsomhet		69 %
2005	18 %	52 %	31 %	Konkurransesevne		69 %
2004				Overlevelse		43 %
Andel som mener tjenesten i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)			67 %	Andel som mener tjenesten i stor grad utløser annen finansiering. (Score 4 og 5 på en skala fra 1 til 5.)		50 %
Andel av omsetningen solgt på ulike markeder i -06			Regionalt	Nasjonalt		Internasj
			26 %	43 %		31 %
Andel som forventer økning i			Ansatte	Regional omset.	Nasjonal omset.	Eksport
			70 %	54 %	61 %	92 %

Tjenesten omfatter mange ulike formål og bedrifter, noe som gjenspeiler seg i svarene når det gjelder hva prosjektene forventes å bidra til. Man har høye andeler på de fleste indikatorene, men høyest er andelen innen økt fokus på innovasjon og utvikling samt å se muligheter til internasjonalt samarbeid. Addisjonaliteten har økt noe, primært grunnet en økning av høy addisjonalitet og tilsvarende nedgang i middels addisjonalitet. Tjenestens tilpassing til bedriftenes behov er på linje med tjenestene samlet sett, og forventningene til økning i ansatte og omsetning har økt fra 2005, slik den også har for tjenestene samlet sett.

Kapittel 13. Vedlegg

13.1 Distriktpolitisk virkeområde

Det distriktpolitiske virkeområdet er fastsatt av regjeringen ved Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Det distriktpolitiske virkeområdet avgrensar bruken av distriktsrettede risikolån og tilskudd til bedrifter gjennom Innovasjon Norge. Virkeområdet bestemmer dermed hvordan regionale virkemiddel kan bli brukt til bedriftstøtte, i hovedsak gjennom Innovasjon Norge sine støtteordninger og regionale næringsfond. Hvilke kommuner som inngår i de ulike sonene for støtte har direkte konsekvenser for hvor Innovasjon Norge har mulighet til å bidra med finansiering innen visse ordninger.

Inndelingen som gjaldt i 2006 var hjemlet i ”Forskrift om avgrensning av geografisk virkeområde for distriktpolitiske verkemidler” fastsatt ved kgl.res. 7. januar 2000. Videre følger utsnitt av denne:

§ 2. Allmenne føresegner

Når det skal fastsetjast satsar for stønad til bedriftsinvesteringar, vert det nytta kumulerte stønadsatsar i kvart prioriteringsområde (A, B, C). Det vil seie at det er den samla offentlege stønaden til prosjektet som må liggje innanfor dei stønadsatsane som gjeld i kvart enkelt prioriteringsområde. I samla stønad er investeringsstilskot og eventuelle støtteelement i lån og garantiar for investeringslån rekna med.

Den samla stønaden blir målt på to måtar. Brutto tilskotsekvivalent (BTE) er eit mål på den subsidien (samla offentlege tilskot og rentesubsidiar) som eit prosjekt eller ei bedrift får. Netto tilskotsekvivalent (NTE) er lik BTE etter at det er justert for skatt.

Når stønadsatsane i denne forskrifta vert rekna ut, skal tilskotsekvivalentane fastsetjast i prosent av standard kostnadsgrunnlag, det vil seie summen av tomtkostnader, maskiner og bygningar, så sant desse kostnadskategoriene går inn i investeringsplanen.

Ved fastsetjing av stønadsatsar er omgrepet små og mellomstore bedrifter (SMB) nytta.

Med SMB meiner vi her verksemdar

- som ikkje har meir enn 250 tilsette,*
- og anten ein omsetnad som ikkje er høgare enn 40 mill. EURO i året eller*
- ein balanse som ikkje går over 27 mill. EURO*
- og er uavhengige i høve til definisjonen nedanfor.*

Eit uavhengig selskap er eit selskap kor under 25% av kapitalen eller stemmeretten er eigd av eit selskap eller fleire selskap i samarbeid, som ikkje fell innanfor definisjonen av SMB. Dette kriteriet kan verte overskride dersom bedrifta er eigd av eit offentleg investerings- eller ventureselskap eller av ein institusjonell investor, føresett at dei ikkje utøver kontroll enkeltvis eller samla.

Desse grensene er kumulative, det vil seie at berre bedrifter som oppfyller alle dei tre krava (m.o.t. sjølvstende, tilsette og minst eitt av krava for omsetnad og balanse) kan sjåast som SMB.

§ 3-1. Prioriteringsområde A

Område A skal ha høgast prioritet ved bruk av distriktpolitiske verkemiddel. I dette området kan ein gje bedriftsretta stønad (distriktsutviklingstilskot og distriktsretta risikolån), indirekte tilretteleggjande stønad, pluss tilskot til kommunale næringsfond.

I område A skal netto tilskotsekvivalent i år 2000 ikke være over 30% av standard kostnadsgrunnlag uavhengig av kor stor støttemottakaren er. Små og mellomstore verksemdar kan i tillegg få eit påslag på opptil 10%-poeng brutto tilskotsekvivalent. Tilskotsekvivalenten i år 2001 er 30% og påslaget til SMB 5%. I år 2002 er tala hhv. 25% og 5%.

Tiltak i kommunane Karasjok, Kautokeino, Tana og Porsanger kan få eit påslag på inntil 15%-poeng investeringstilskot av godkjent kostnadsgrunnlag. Dette gjeld for år 2000 og evt. for små og mellomstore verksemdar.

§ 3-2. Prioriteringsområde B

Område B skal ha nest høgast prioritet ved bruk av distriktspolitiske verkemiddel. I dette området kan ein gje bedriftsretta stonad (distriktsutviklingstilskot og distriktsretta risikolån), indirekte tilretteleggjande stonad, pluss tilskot til kommunale næringsfond.

I område B skal netto tilskotsekvivalent til investeringar, ikke være over 20% av standard kostnadsgrunnlag uavhengig av kor stor stonadmottakaren er. Små og mellomstore bedrifter kan i tillegg få eit påslag på opptil 5%-poeng brutto tilskotsekvivalent.

§ 3-3. Prioriteringsområde C

Område C har nest lågast prioritet ved bruk av distriktspolitiske verkemidlar. I dette området kan ein gje bedriftsretta støtte (distriktsutviklingstilskot og distriktsretta risikolån), indirekte tilretteleggjande stonad, pluss tilskot til kommunale næringsfond.

I område C skal netto tilskotsekvivalent til investeringar ikke være over 10% av standard kostnadsgrunnlag uavhengig av kor stor stonadmottakaren er. Små og mellomstore bedrifter kan i tillegg få eit påslag på opptil 10%-poeng brutto tilskotsekvivalent.

Det kan i enkelttilfelle gis eit påslag på 5%-poeng, utover dei ordinære støttesatsane i sone C. Støtte på inntil 15% for store bedrifter og 25% for SMB i denne sonen skal kun gis til prosjekt hvor ein forventer at prosjektet vil ha stor regional påverknad. Moglegheten for å gi over hhv. 10% og 20% i sone C gjeld ikke i Hordaland, Rogaland og Vest-Agder.

§ 3-4. Prioriteringsområde D

Område D skal ha lågast prioritet ved bruk av distriktspolitiske verkemiddel. I område D kan ein berre gje indirekte, tilretteleggjande stonad og tilskot til kommunale næringsfond.

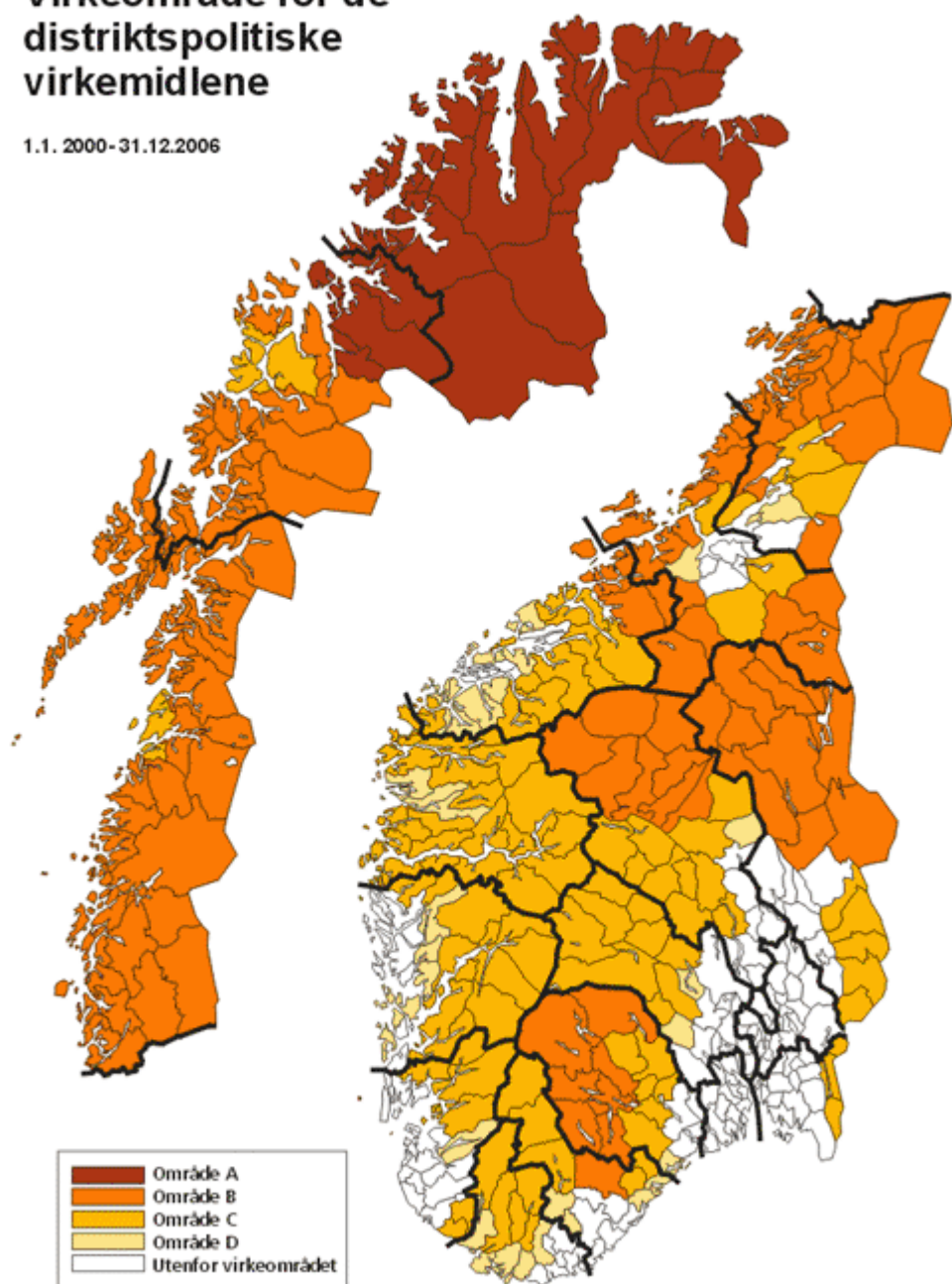
EFTAs overvåkningsorgan ESA, har godkjent Norges forslag til nytt virkeområde for de direkte bedriftsrettede distriktspolitiske virkemidlene. Virkeområdet vil utvides med 24 kommuner fra 1. januar 2007. Det nye virkeområdet skal gjelde for perioden 01.01.2007 - 31.12.2013. Endringene medfører i tillegg at:

- Det blir innført en ny soneinndeling med nye navn.
- Øvre grense for bedriftstøtte til de minste bedriftene blir økt.
- Noen kommuner blir flyttet "opp" til en sone med bedre virkemiddelordninger enn det de har nå.

Virkeområde for de distriktpolitiske virkemidlene

1.1. 2000-31.12.2006

13.1.1 Område A

Svalbard

Finnmark: Alle kommunene

Troms: 1940 Kåfjord, 1941 Skjervøy, 1942 Nordreisa, 1943 Kvænangen.

13.1.2 Område B

Troms: Alle kommuner frårekna 1902 Tromsø, 1940 Kåfjord, 1941 Skjervøy, 1942 Nordreisa, 1943 Kvænangen.

Nordland: Alle kommunene så nær som 1804 Bodø.

Nord-Trøndelag: 1703 Namsos, 1711 Meråker, 1723 Mosvik, 1724 Verran, 1725 Namdalseid, 1736 Snåsa, 1738 Lierne, 1739 Røyrvik, 1740 Namsskogan, 1742 Grong, 1743 Høylandet, 1744 Overhalla, 1748 Fosnes, 1749 Flatanger, 1750 Vikna, 1751 Nærøy, 1755 Leka.

Sør-Trøndelag: 1612 Hemne, 1613 Snillfjord, 1617 Hitra, 1620 Frøya, 1622 Agdenes, 1627 Bjugn, 1630 Åfjord, 1632 Roan, 1633 Osen, 1634 Oppdal, 1635 Rennebu, 1636 Meldal, 1640 Røros, 1644 Holtålen, 1665 Tydal.

Møre og Romsdal: 1566 Surnadal, 1567 Rindal, 1569 Aure, 1571 Halså, 1572 Tustna, 1573 Smøla.

Rogaland: 1151 Utsira.

Aust-Agder: 929 Åmli.

Telemark: 826 Tinn, 828 Seljord, 829 Kviteseid, 830 Nissedal, 831 Fyresdal, 833 Tokke, 834 Vinje.

Oppland: 511 Dovre, 512 Lesja, 513 Skjåk, 514 Lom, 515 Vågå, 516 Nord-Fron, 517 Sel, 519 Sør-Fron.

Hedmark: 428 Trysil, 429 Åmot, 430 Stor-Elvdal, 432 Rendalen, 434 Engerdal, 436 Tolga, 437 Tynset, 438 Alvdal, 439 Folldal, 441 Os.

13.1.3 Område C

Troms: 1902 Tromsø

Nordland: 1804 Bodø

Nord-Trøndelag: 1702 Steinkjer, 1718 Leksvik, 1721 Verdal, 1729 Inderøy.

Sør-Trøndelag: 1621 Ørland, 1624 Rissa, 1648 Midtre Gauldal, 1664 Selbu.

Møre og Romsdal: 1503 Kristiansund, 1511 Vanylven, 1514 Sande, 1524 Norddal, 1525 Stranda, 1526 Stordal, 1539 Rauma, 1543 Nesset, 1545 Midsund, 1546 Sandøy, 1551 Eide, 1554 Averøy, 1556 Frei, 1557 Gjemnes, 1560 Tingvoll, 1563 Sunndal.

Sogn og Fjordane: 1411 Gulen, 1412 Solund, 1413 Hyllestad, 1416 Høyanger, 1417 Vik, 1418 Balestrand, 1419 Leikanger, 1420 Sogndal, 1421 Aurland, 1422 Lærdal, 1424 Årdal, 1426 Luster, 1428 Askvoll, 1429 Fjaler, 1430 Gaular, 1431 Jølster, 1438 Bremanger, 1439 Vågsøy, 1441 Selje, 1443 Eid, 1444 Hornindal, 1445 Gloppen, 1449 Stryn.

Hordaland: 1211 Etne, 1214 Ølen, 1224 Kvinnherad, 1227 Jondal, 1228 Odda, 1231 Ullensvang, 1232 Eidfjord, 1233 Ulvik, 1234 Gran-

	vin, 1235 Voss, 1238 Kvam, 1252 Modalen, 1265 Fedje, 1266 Masfjorden.
Rogaland:	1111 Sokndal, 1112 Lund, 1133 Hjelmeland, 1134 Suldal, 1135 Sauda, 1141 Finnøy, 1144 Kvitsøy, 1154 Vindafjord.
Vest-Agder:	1026 Åseral, 1027 Audnedal, 1034 Hægebostad, 1037 Kvinesdal, 1046 Sirdal.
Aust-Agder:	911 Gjerstad, 912 Vegårshei, 938 Bygland, 940 Valle, 941 Bykle.
Telemark:	807 Notodden, 817 Drangedal, 819 Nome, 821 Bø, 822 Sauherad, 827 Hjartdal.
Buskerud:	615 Flå, 616 Nes, 617 Gol, 618 Hemsedal, 619 Ål, 620 Hol, 621 Sigdal, 632 Rollag, 633 Nore og Uvdal.
Oppland:	520 Ringebu, 522 Gausdal, 536 Søndre Land, 538 Nordre Land, 540 Sør-Aurdal, 541 Etnedal, 542 Nord-Aurdal, 453 Vestre Slidre, 544 Øystre Slidre, 545 Vang.
Hedmark:	402 Kongsvinger, 420 Eidskog, 423 Grue, 425 Åsnes, 426Våler.
Østfold:	118 Aremark, 119 Marker, 121 Rømskog.

13.1.4 Område D

Nord-Trøndelag:	1717 Frosta, 1719 Levanger.
Sør-Trøndelag:	1638 Orkdal.
Møre og Romsdal:	1515 Herøy, 1516 Ulstein, 1517 Hareid, 1519 Volda, 1520 Ørsta, 1528 Sykkylven, 1534 Haram, 1535 Vestnes, 1547 Aukra, 1548 Fræna.
Sogn og Fjordane:	1401 Flora, 1432 Førde, 1433 Naustdal.
Hordaland:	1219 Bømlo, 1222 Fitjar, 1223 Tysnes, 1241 Fusa, 1242 Samnanger, 1244 Austevoll, 1251 Vaksdal.
Rogaland:	1129 Forsand.
Vest-Agder:	1003 Farsund, 1004 Flekkefjord, 1021 Marnardal, 1029 Lindesnes, 1032 Lyngdal.
Aust-Agder:	901 Risør, 914 Tvedestrand, 935 Iveland, 937 Evje og Hornnes.
Telemark:	815 Kragerø.
Buskerud:	622 Krødsherad, 631 Flesberg.
Oppland:	521 Øyer.

13.2 Spørreskjema

Innovasjon Norges årlige kundeeffektundersøkelse

Denne henvendelsen retter seg til bedriftens daglige leder eller kontaktpersonen for tjenesten som er mottatt fra Innovasjon Norge.

Som det framgår av vedlagte brev fra Innovasjon Norge ønskes du intervjuet om erfaringene med tjenesten mottatt fra Innovasjon Norge.

Vi gjør oppmerksom på at dine svar anonymiseres før resultater presenteres for Innovasjon Norge. Svarene vil bli analysert sammen med flere hundre andre, og det vil ikke være mulig å identifisere enkeltvirksomheter eller personer.

Gjennomføring

Du har muligheten til å besvare spørsmålene i spørreskjema via Internett. Se følgebrevet for ytterligere informasjon.

Dersom du ikke har besvart skjema på internett i løpet 2 uker, vil det skjema du nå har mottatt danne grunnlag for et telefonintervju gjennomført av Polarfakta, Mo i Rana. Du vil bli oppringt av Polarfakta for nærmere avtale om tidspunkt for telefonintervju. Skjemaet sendes ut på forhånd slik at du kan lese gjennom dette.

For at Innovasjon Norge kan utvikle et best mulig tilbud, er det viktig at dine vurderinger kommer fram gjennom undersøkelsen.

På forhånd tusen takk for hjelpen!

Harald Furre

Adm.dir

Oxford Research AS

KONTAKTPERSON:

Bjørn Tore Hansen, Polarfakta, Mo i Rana

Tlf 75 12 92 50   Mobiltelefon: 91 37 13 37   Fax: 75 12 92 51

A. Hoveddel

1. Du/bedriften fikk i 2006 tilbud fra Innovasjon Norge om hel eller delvis finansiering av et prosjekt/en aktivitet. Har du/dere benyttet dere av dette tilbudet?

1. ☐ Ja
2. ☐ Nei, men kommer til å benytte det
3. ☐ Nei, og kommer ikke til å benytte det
99. ☐ Vet ikke

Hvis 3 på foregående spørsmål: Hvorfor vil tilbudet ikke bli benyttet? (ett svar)

- 1 ☐ Prosjektet/aktiviteten er opphørt
2 ☐ Prosjektet/aktiviteten er forsinket
3. ☐ Prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder
4 ☐ Annen grunn
99 ☐ Vet ikke

Hvis tilbudet ikke vil bli benyttet, gå til del B

2. Er prosjektet fullfinansiert i henhold til prosjektplanen? (ett kryss)

- 1 ☐ Ja   2 ☐ Nei   9 ☐ Vet ikke

3. Hva er status for prosjektet/aktivitetens igangsetting? (kun ett kryss)

- 1 ☐ Prosjektet/aktiviteten er startet opp og forventes realisert i samsvar med prosjektplanen
2 ☐ Prosjektet/aktiviteten er startet opp, men fremdriften er forsinket i henhold til planene
3 ☐ Oppstart er utsatt, men vil bli i gang satt i 2007
4 ☐ Det planlegges en senere oppstart enn 2007
5 ☐ Prosjektet/aktiviteten er avbrutt eller henlagt
6 ☐ Prosjektet/aktiviteten er gjennomført og avsluttet
99 ☐ Vet ikke/Ikke relevant (VI/IR)

4. Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt bedriften dette tilbudet? (kun ett kryss)

- 1 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme skala og tidsskjema
2 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
3 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
4 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
5 ☐ Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført

5. I hvilken grad bidro følgende aktører til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten? (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR 99
	1	2	3	4	5	
1. Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)						
2. Teknologiske forskningsmiljøer						
3. Andre forskningsmiljøer						
4. Kunde						
5. Leverandør						
6. Konkurrent						
7. Innovasjon Norge						
8. Norges forskningsråd						
9. SIVA						
10. Bedriftsrådgiver/-konsulent						

6. Har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til økt samarbeid med følgende virksomheter?	Nei	Ja	VI/IR
1. Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt?			
2. Kunder?			
3. Konkurrenter?			
4. Leverandører?			
5. Konsulenter?			
6. Investorer/finansieringsmiljø?			
7. Offentlige myndigheter?			
8. Bransjeorganisasjoner o. lign. ?			

7. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten bidra til ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR 99
	1	2	3	4	5	
1. Økt fokus på utvikling og innovasjon?						
2. Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften?						
3. Bedre innsamling og strukturering av kunnskap?						
4. Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres?						
5. Ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling?						
6. Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne?						
7. Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid?						
8. Utvikling av nettverk?						

8. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til ... (ett kryss pr. linje)	I svært stor grad					VI/ IR
	Nei					
	1	2	3	4	5	99
1. Økt kunnskap om produktutvikling						
2. Økt kunnskap om prosessutvikling						
3. Økt kunnskap om markedsutvikling						
4. Økt kunnskap om strategi						
5. Økt kunnskap om organisasjon og ledelse						
6. Økt kunnskap om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi						
7. Økt kunnskap om opparbeiding av bedre nettverk						
8. Økt kunnskap om internasjonalt samarbeid						
9. Økt kunnskap om eksport						

9. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til ... (ett kryss pr. linje)	I svært stor grad					VI/ IR
	Nei					
	1	2	3	4	5	99
A. Utvikling av nye produkter og tjenester? Hvis nei (verdi 1) gå til 9 B						
1. Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter?						
2. Utvikling av et nytt produkt?						
3. Utvikling av en ny tjeneste?						
4. Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?						
B. Utvikling av nye produksjonsprosesser? Hvis nei (verdi 1) gå til 9 C						
5. Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)?						
6. Utvikling av nye produksjonsprosesser?						
7. Forbedring av transport og logistikk? (f. eks ved å effektivisere kapasitet eller korte ned tiden det tar å produsere en vare)						
8. Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter						
C. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring? Hvis nei (verdi 1) gå til 10						
9. Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?						
10. Salg til nye kunder/kundegrupper?						
11. Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny emballasje) ?						

10. Hvis det er utviklet et nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metoder, hvordan vil du karakteriserer resultatet? (ett kryss)

1. ☐ Helt nytt - finnes ikke fra før
2. ☐ Nytt på det norske markedet - men kjent på utenlandske markeder
3. ☐ Nytt i bransjen - men er kjent i andre bransjer
4. ☐ Nytt for virksomheten - men allerede kjent på markedet
99. ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvor viktig vil... (ett kryss pr. spørsmål)	Ikke viktig		Svært viktig			VI/IR
	1	2	3	4	5	99
11. Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens framtidige konkurranseevne?						
12. Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige lønnsomhetsutvikling?						
13. Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens overlevelse?						

I hvilken grad var ... (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad		Svært stor grad			VI/IR
	1	2	3	4	5	99
14. INs finansieringsbistand utløsende for annen finansiering av prosjektet/aktiviteten?						
15. INs finansiering eller annen bistand fra IN godt tilpasset bedriftens behov ved dette prosjektet?						
16. Fellesaktivitetene i prosjektet/aktiviteten nyttige						

17. Hvordan forventes prosjektet/aktiviteten å påvirke bedriftens utvikling i de to neste årene? (ett kryss pr. linje)

	Reduksjon	Økning	Ingen endring	Ikke relevant
1. Antall ansatte				
2. Omsetningen på det regionale markedet				
3. Omsetningen på det nasjonale markedet				
4. Eksport				

	Ikke sannsynlig					Svært sannsynlig	VI/IR
	1	2	3	4	5		
18. Er det sannsynlig at bedriften med utgangspunkt i erfaringene med IN i dette prosjektet/denne aktiviteten igjen vil delta i et prosjekt/aktivitet tilbudt av IN?							

B. Bakgrunnsopplysninger om bedriften

19. Hvilket år ble bedriften etablert?

- a. ☐ 2006-07   b. ☐ 2003-05   c. ☐ Før 2003

20. Angi hvor stor omsetning bedriften hadde i 2006: .....tusen kr.

21. Angi hvor stor andel av bedriftens omsetning i 2006 som ble solgt på regionale, nasjonale og internasjonale markeder?

	Andel i prosent av bedriftens omsetning
Regionalt	%
Nasjonalt	%
Internasjonalt (eksport)	%
Totalt	100 %

22. Hva er bedriftens selskapsform i dag ?

- 1 ☐ Enkeltmannsforetak   4 ☐ Aksjeselskap (as)
 2 ☐ Kommandittselskap (ks)   5 ☐ Stiftelse
 3 ☐ Ansvarlig selskap (ans)   6 ☐ Annet (spesifiser): _____

23. Hvor mange ansatte (årsverk) hadde bedriften pr. 31.12.2006?

Anslå antall: ..... 99 ☐ Vet ikke

24. Hvor mange av de ansatte har en universitets- og høyskoleutdanning?

Skriv ca antall: ..... 99 ☐ Vet ikke

25. Hvor stor en andel av ansatte er kvinner?

Anslå andel i %: ..... 99 ☐ Vet ikke

26. Er daglig leder:

1 ☐ Kvinne

2 ☐ Mann

27. Kvinneandel i bedriftens styre:

Anslå andel i %: .....

99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Navnet ditt: _____

E-post adresse: _____

Bedriftens navn: _____

Telefonnummer: _____

Kommune: _____

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene

VÅR KJERNEKOMPETANSE:

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har nå kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).